
RAKENUSHISTORIASELVITYS

KUHMO – KONTION KOULU

Sisältö

1	JOHDANTO	3
2	PERUSTIEDOT	5
3	KUHMON KOULUJEN HISTORIAA	6
	3.1 Kirkonkylän kansakoulu – Kuhmon ensimmäinen kansakoulu.....	6
	3.2 Jälleenrakennuskauden koulut Kuhmossa	7
4	KONTION KOULU OSANA YMPÄRISTÖÄÄN.....	11
	4.1 Sijainti ja ympäristö	11
	4.2 Alueen kehityshistoriaa	16
	4.3 Kaavatilanne	20
5	KONTION KOULUN HISTORIAA.....	23
	5.1 Koulun suunnittelijat – Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä & Martas Oy.....	23
	5.2 Kontion koulun historiaa	26
6	KOULURAKENNUS ALKUPERÄISESSÄ ASUSSAAN	29
	6.1 Koulun pihapiiri.....	29
	6.2 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut	30
	6.3 Rakennuksen pohjaratkaisut ja tilojen jakautuminen	35
	6.4 Rakenteet.....	41
	6.5 Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat.....	46
7	KESKEISET KORJAUKSET JA MUUTOKSET	50
	7.1 Peruskorjaus 1990	50
	7.2 Myöhemmät korjaukset ja muutokset	58
8	KONTION KOULUN NYKYTILANNE	59
	8.1 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut	59
	8.2 Rakennuksen pohjaratkaisut ja tilojen jakautuminen	62
	8.3 Tilat, pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat.....	63
9	KOULURAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS	86
	9.1 Säilyneisyyskaaviot	86
	9.2 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut	88
	9.3 Sisätilat.....	99
10	KONTION KOULUN KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS JA ARVOT	120

10.1	Arvottamisen perusteet.....	120
10.2	Kontion koulun kulttuurihistoriallinen merkittävyys.....	122
10.3	Historialliset arvot.....	123
10.4	Rakennushistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot	124
10.5	Maisemalliset arvot	128
LÄHTEET	131
	Kirjalliset lähteet ja internet-lähteet.....	131
	Piirustukset	132

1 JOHDANTO

Kontion koulu on valmistunut vuonna 1950. Koulurakennuksen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä & Martas Oy Helsingistä. Rakennus on tunnettu myös nimillä Kuhmon kirkonkylän kansakoulu ja Kivikoulu.

Kontion koulu sijaitsee keskeisellä paikalla Kuhmon kaupungin keskustassa Lammasjärven rannalla. Kolmikerroksinen koulurakennus sijaitsee näkyvällä paikalla Kontionkadun varrella Koulukadun päätteenä. Kontion koulu on ollut koulukäytössä vuoden 2018 alkuun saakka. Samassa pihapiirissä rannan puolella on uudempi yksikerroksinen, vuonna 1973 (tai 1974) valmistunut koulurakennus.

Kontion koulu Kuhmon kaupunkikuvassa.

Rakennushistoriaselvitys on laadittu Kuhmon kaupungin toimeksiannosta. Kuhmon kotiseutuyhdistys on tehnyt kesällä 2018 esityksen Kainuun ELY-keskukselle Kontion koulun vanhan osan asettamiseksi suojeltavaksi rakennukseksi. Kainuun ELY-keskuksen ja museoviraston kanssa käytyjen neuvotteluiden pohjalta Kuhmon kaupunki on päättänyt teettää Kontion vanhasta koulusta rakennushistoriaselvityksen päätöksenteon tueksi.

Rakennushistoriaselvitys muodostuu Kontion koulun historian ja nykytilanteen selvityksistä sekä niiden pohjalta tehdystä arvottamisesta. Selvityksessä esitetään koulurakennuksen historia, rakennuksen kuvailu itsessään ja osana ympäristöään sekä rakennuksen merkitys suhteessa muihin oman aikakautena koulurakennuksiin Kuhmossa. Selvityksessä kuvaillaan rakennukselle alkujaan tyypilliset piirteet, nykytilanne, rakennuksessa ajan mittaan tehdyt muutokset sekä rakennuksen ja sen tyyli- ja rakenteiden, rakenteiden ja rakennusosien säilyneisyys. Johtopäätöksiä tuodaan esille rakennukselle tyypilliset ominaispiirteet ja arvot, jotka tulisi jatkossa huomioida sen tulevaisuuden suunnittelussa.

Rakennushistoriaselvityksessä ei arvioida rakennuksen tai rakenteiden teknistä kuntoa. Koulurakennukseen on laadittu rakennustekninen tutkimusraportti vuonna 2013 (ISS Proko Oy, 10.12.2013).

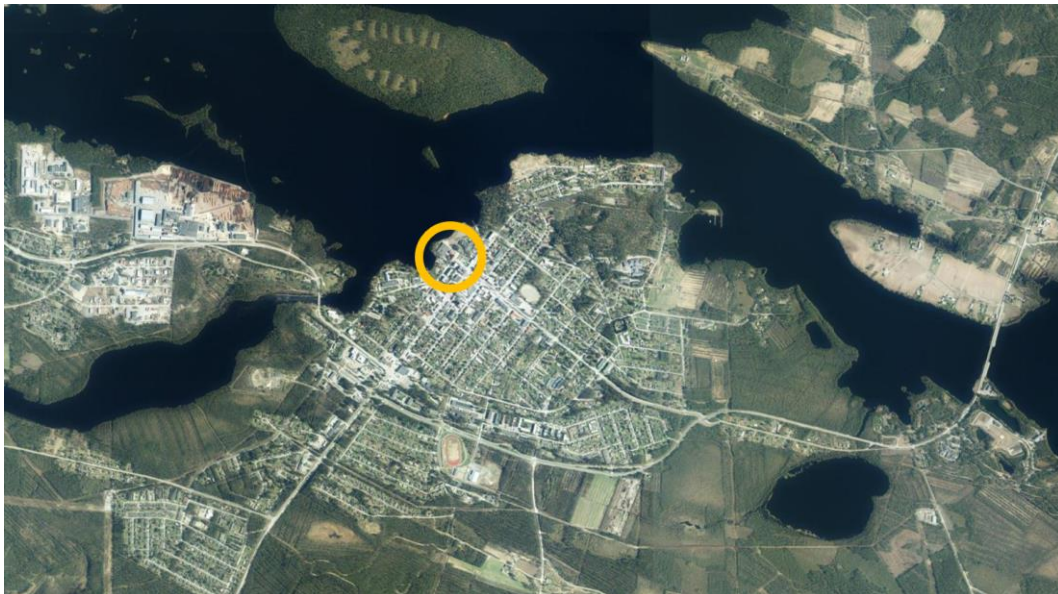
Tärkeimpiä lähteitä rakennushistoriaselvityksessä ovat olleet Kuhmon kaupungilta saadut alkuperäiset piirustukset ja rakennusselitys vuosilta 1946 ja 1947 sekä peruskorjaussuunnitelmat vuodelta 1989. Tiedot alueen ja koulurakennuksen historiasta pohjautuvat pääasiassa kirjallisiin lähteisiin ja internet-lähteisiin. Tärkeitä kirjallisia lähteitä ovat olleet *Kuhmo – Rajalla. Kuhmon kulttuuriympäristöohjelma* (Kari Tervo, 2006) ja *Kuhmon historia* (Jorma Wilmi, 2003). Vanhoja valokuvia koulurakennuksesta on saatu Jorma Korhoselta ja Kainuun museolta. Koulurakennus on inventoitu ja valokuvattu paikan päällä 14.10.2020.

Rakennushistoriaselvityksen on laatinut arkkitehti, TKT Kaisa Mäkinie mi Sweco Ympäristö Oy:stä. Selostuksen kuvat Kaisa Mäkinie mi, jos ei toisin mainita.

2 PERUSTIEDOT

Kohde	Kontion koulu
Osoite	Kontionkatu 2, 88900 Kuhmo
Tila/kiinteistö	Kontio / kiinteistö 290-405-140-199
Laajuustiedot	Kontion vanha koulu ympäristöineen
Omistaja	Kuhmon kaupunki
Suunnittelijat	Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas Oy
Rakennusajankohta	1950
Muut nimet	Kuhmon kirkonkylän kansakoulu, Kivikoulu
Rakennussuojelu	Voimassa olevassa Kuhmon keskustaajaman osayleiskaavassa Kontion koulu osoitetaan kaavamerkinnällä sr-1: kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus, rakennusryhmä tai pihapiiri, jota ei saa purkaa eikä tehdä kohteen arvoa alentavia muutoksia. Asemakaavassa kohteella ei ole suojelumääräystä.
Muuta tietoa	Kontion koulu on määritelty Kuhmon kulttuuriympäristöohjelmassa <i>Kuhmo – Rajalla</i> (Tervo, 2006) kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokkaaksi, taajamakuvan kannalta keskeiseksi kohteeksi.

Kontion koulun sijainti. (Ortokuva MML Paikkatietoikkuna).

3 KUHMON KOULUJEN HISTORIAA

3.1 Kirkonkylän kansakoulu – Kuhmon ensimmäinen kansakoulu

Kuhmoniemen (nykyisen Kuhmon) kirkonkylään rakennettiin ensimmäinen kansakoulu vuonna 1884. Koulu sijoitettiin Kiviniemelle, keskelle kirkon koillispuolelle 1800-luvun lopulla rakentunutta kirkonkylää.¹

Koulun rakennuspiirustukset laati Pielisjärven kirkonkylän kansakoulunopettaja Erkki Itkonen. Koulun rakentamista ohjasi nurmeslainen nikkari Juuso Pulkkinen. Koulutyö alkoi uudessa koulurakennuksessa 8.9.1884. Oppilaina oli tuolloin 29 poikaa ja 27 tyttöä. Koulun ensimmäinen opettaja oli Pekka (Petter) Kontio. Hän toimi Kuhmossa kansakoulunopettajana vuoteen 1927 saakka. Kontion nimi on jäänyt historiaan uudemman kansakoulurakennuksen ja koulun ohi kulkevan kadun nimenä. Kansakoulurakennuksessa toimi alkuun myös lainakirjasto. Kansakoulurakennus purettiin vuonna 1969.²³

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu oli kookas yksikerroksinen hirsirakennus, jossa oli korkea ullakko ja molemmissa päissä poikkipäädyt. Julkisivut olivat laudoittamattomat, katteena oli pärekate. Rakennuksessa oli kaksi koristeellista, aumakattoista avokuistia, joissa kattoa kannattelevien pilareiden välissä oli puolikaaren muotoiset koristelistoitukset. Omaleimaisina piirteinä erottuivat myös ikkunoiden yläpuolella koristeelliset listoitukset sekä kuistien kohdalla siropuitteiset vinoruutuikkunat. Julkisivuissa on paikoin uusrenessanssin tyylipiirteitä. Paikoin koristeaiheissa lienee venäläisiä vaikutteita.

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu 1920-luvulla. (Kuva Wilmi 2003, alkuperäinen lähde Leo Pulkkinen kokoelma).

¹ Wilmi 2003, 182.

² Wilmi 2003, 246-248.

³ Wilmi 2003, 248-249.

Karttaote, Kartta Kuhmoniemen kunnan yhteismaasta Korpisalmen kylässä Kajaanin kihlakuntaa ja Oulun lääninä, 1903. (Karttaote Wilmi 2003). Kirkonkylän kansakoulu näkyy kartalla numerolla 7. Pihapiiriin kuuluu kookkaan koulurakennuksen lisäksi talousrakennuksia.

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu oli alkuun kunnan ainoa kansakoulu. Opetus aloitettiin Lentiirassa sekä yhteisesti Katermalla ja Vieksillä vuonna 1891. Kuhmossa oli 1910-luvulla neljä kansakoulua: kirkonkylän, Lentiiran, Lammasperän ja Vieksin koulut. Kyläkoulut toimivat pitkään vuokratiloissa. Vielä itsenäistymisen aikaan kirkonkylän koulu oli ainoa, jolla oli oma koulutalo. Koulurakennusten rakentaminen kyläkouluja varten alkoi Kuhmossa toden teolla vasta 1930-luvulla ja jatkui voimakkaana sotien jälkeen.⁴

Kuhmon alakoulu perustettiin vuonna 1925 ja sitä varten rakennettiin kansakoulun tontille koulurakennus kolme vuotta myöhemmin. Alakoulurakennus tuhoutui talvisodan pommituksissa. Samalla tuhoutui myös oppilasasuntola.⁵

3.2 Jälleenrakennuskauden koulut Kuhmossa

Sotien jälkeisellä jälleenrakennuskaudella 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla Kuhmoon rakennettiin suuri määrä kouluja. Koulujen rakentaminen tarkoitti kunnassa valtavaa rakennusurakkaa. Sota-aika oli viivästyttänyt koulurakennusten rakentamista. Vähitellen myös suuret ikäluokat tulivat kouluikään, mikä lisäsi koulujen tarvetta entisestään. Harvaan asutussa Kuhmossa koulujen yhteyteen oli rakennettava myös oppilasasuntolat. Vuosina 1946-1962 Kuhmoon rakennettiin 36 uutta koulutaloa entisen 8 koulutalon lisäksi.⁶

⁴ Wilmi 2003, 246-248, 413-415.

⁵ Wilmi 2003, 414-416.

⁶ Tervo 2006, 67; Wilmi 2003, 415.

Jälleenrakennuskaudella valmistuneita kouluja Kuhmossa ovat:

- Kalliojoen koulu 1946
- Lentiiran koulu 1947
- Tervasalmen koulu 1947
- Haukelan koulu 1948
- Kuumun koulu 1948
- Saunajärven koulu 1949
- Timoniemen koulu 1949
- Iivantiiran koulu 1950
- Jonkerin koulu 1950
- Kontion koulu 1950
- Kortevaaran koulu 1950
- Lentuankosken koulu 1950
- Nivan koulu 1950
- Vartiuksen koulu 1954
- Juonnon koulu 1955
- Seilosen koulu 1955
- Tuupalan koulu 1955
- Vepsän koulu 1955
- Aholan koulu 1957
- Kiekin koulu 1957
- Paloniemen koulu 1957
- Kattilakosken koulu 1958
- Kuusamonkylän koulu (tarkka vuosi ei tiedossa)
- Hirvelän koulu 1961

Useita kyläkouluja rakennettiin toistensa kopioina samoilla piirustuksilla.⁷ Esimerkiksi Jonkerin koulu edustaa koulurakennustyyppiä, joita tehtiin Kuhmoon samanaikaisesti toistakymmentä kappaletta. Koulurakennuksessa on kaksi kulmittain toisiinsa liittyvää siipiosaa, joista toinen on yksikerroksinen ja toinen kaksikerroksinen. Samaa tyyppiä edustavat mm. Iivantiiran koulu, Kortevaaran koulu, Lentuankosken koulu, Nivan koulu, Timoniemen koulu ja Vartiuksen koulu. Koulurakennuksissa on satulakatot ja yksinkertaiset, selkeäpiirteiset julkisivut.⁸

Kalliojoen koulun hirsirakenteinen, tiilikatteinen ja julkisivuiltaan rimalaudoitettu koulurakennus on samanlainen kuin Haukelan koulu.⁹

⁷ Tervo 2006, 67; Wilmi 2003, 415.

⁸ Tervo 2006, 79.

⁹ Tervo 2006, 198.

Lentuankosken koulu.

Hietaperän koulu.

Monet jälleenrakennuskaudella valmistuneista koulurakennuksista ovat jääneet pois koulukäytöstä. Kansakoululaisten määrä alkoi laskea jo 1960-luvulla. Ensimmäiset kunnan syrjäisimmillä seuduilla sijaitsevista ns. perukkakouluista lakkautettiin jo 1960-luvun alussa. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa lakkautettiin kaikkiaan kymmenen kyläkoulua. Peruskoulun alkaessa vuonna 1973 Kuhmon 46 kansakoulusta oli jäljellä 32. Vuosina 1990-2000 lakkautettiin 18 ala-asteen koulua. Vuonna 2000 toiminnassa olivat vielä kaupungissa sijaitsevien koulujen lisäksi Lentiiran, Timoniemen, Iivantiiran, Hietaperän, Lentuan, Jyrkän, Seilosen, Vepsän ja Hallan kyläkoulut.¹⁰ Vuonna 2020 Kuhmossa perusopetusta antavia kouluja olivat keskustassa sijaitsevat Tuupalan alakoulu ja yläkoulu sekä Hietaperän ja Lentuankosken kyläkoulut.¹¹

¹⁰ Wilmi 2003, 415-421.

¹¹ Kuhmon kaupungin internet-sivut, <https://www.kuhmo.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/perusopetus/koulu/> (luettu 1.7.2020)

Jälleenrakennuskauden koulurakennuksista muutamat ovat julkisessa käytössä yhdistysten tiloina. Esimerkiksi Juonnon koulu toimii nykyään Juonnon Erämiesten juhla- ja koontumistiloina.¹² Vartiuksen koulu on Vartiuksen kyläyhdistyksen käytössä.¹³

Monet koulut ovat yksityisessä käytössä asuntoina. Tervasalmen koulu on kunnostettu 1990-luvulla yhden perheen asuintaloksi.¹⁴ Asiallista puufunkista edustava Vepsän koulu on yksityisomistuksessa ja asuntoina.¹⁵ Myös Hirvelän koulu, Kalliojoen koulu, Kortevaaran koulu, Kuumun koulu, Nivan koulu ja Timoniemen koulu ovat asuinkäytössä.¹⁶ Jonkerin koulun tilat toimivat nykyään asuin- ja majoitustiloina.¹⁷ Kuusamonkylän koulu ja Sautajärven koulu ovat yksityisomistuksessa on yksityiskäytössä.¹⁸

Jälleenrakennuskaudella valmistuneet koulurakennukset on huomioitu arvokkaina kohteina Kuhmon kulttuuriympäristöohjelmassa. Edustavina jälleenrakennusajan koulurakennuksina kulttuuriympäristöohjelmassa mainitaan Kuusamonkylän, Lentiiran, Lentuankosken, Nivan ja Tervasalmen koulut.¹⁹

¹² Tervo 2006, 95.

¹³ Tervo 2006, 242.

¹⁴ Tervo 2006, 114.

¹⁵ Tervo 2006, 247.

¹⁶ Tervo 2006, 198, 216, 236.

¹⁷ Tervo 2006, 74, 79, 170, 175, 178, 216, 236, 242.

¹⁸ Tervo 2006, 229, 258.

¹⁹ Tervo 2006, 67.

4 KONTION KOULU OSANA YMPÄRISTÖÄN

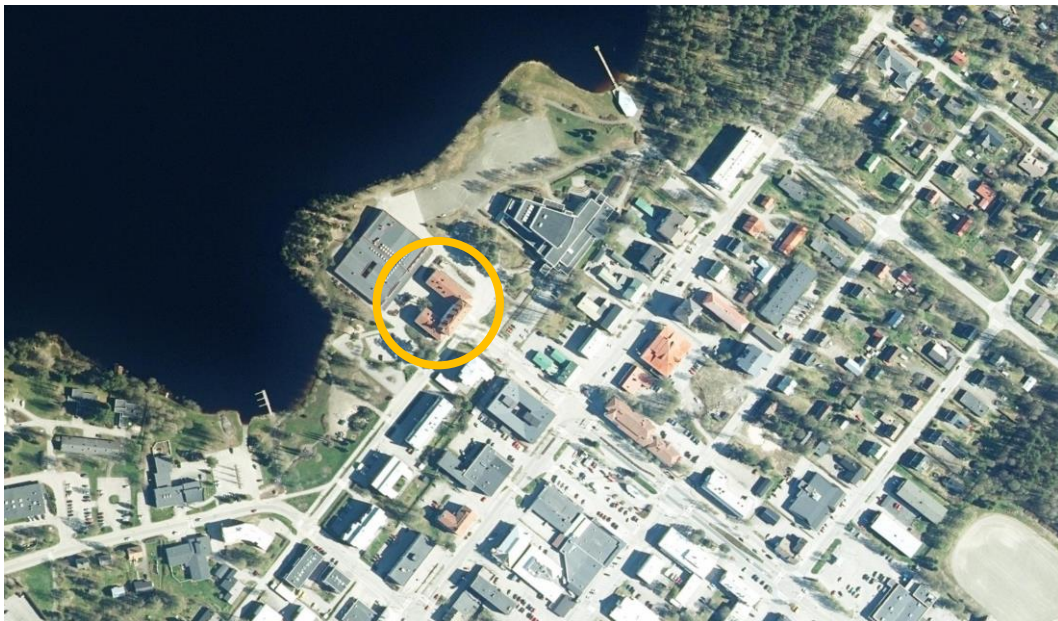
4.1 Sijainti ja ympäristö

Kontion koulu sijaitsee Kuhmon kaupungin keskustassa, Kontionkadun ja Koulukadun risteyksen luoteislaidalla. Vuonna 1950 rakennettu kolmikerroksinen koulurakennus sijaitsee tiiviisti Kontionkadun varressa. Koulurakennus erottuu kaupunkikuvassa Koulukadun päätteessä. Se on yksi Kuhmon keskustan maamerkkirakennuksista.

Vanhan koulun takana rannan puolella on uudempi yksikerroksinen, vuonna 1973 (joidenkin lähteiden mukaan vuonna 1974) valmistunut koulurakennus, Kontion ala-aste. Eri-ikäiset koulurakennukset rajaavat keskelleen pienen kivetyn piha-alueen.

Koulun pihapiirin ympärillä Lammasjärven rannassa on puistoaluetta. Rannassa koulualueen ympäri kiertää kevyen liikenteen reitti. Puiston keskellä Kontionkadun koillispäässä sijaitsee vuonna 1993 valmistunut Kuhmo-talo. Modernia arkkitehtuuria edustavan rakennuksen on suunnitellut Uki Arkkitehdit Oy Oulusta. Rakennus on taajamakuvallisesti tärkeä. Se toimii päätteessä Kontionkadulle.²⁰

Koulun lähistöllä Kontionkadun varressa on kolmi- ja nelikerroksisia asuinkerrostaloja. Koulukatua rajaavat kaksi- ja kolmikerroksiset asuin/liikerakennukset. Koulun viereisellä korttelialueella Koulukadun varressa on kaksikerroksinen, punatiilinen Kuhmon kaupungintalo.

Kontion koulu Kuhmon keskustassa. (Ortokuva MML Paikkatietoikkuna).

²⁰ Tervo 2006, 144.

Kontion koulu sijaitsee Lammasjärven rannassa Koulukadun pääteenä.

Uudempi koulurakennus on valmistunut vuonna 1973. Se sijaitsee rannan tuntumassa vanhan Kontion koulun takana.

Vanhan ja uuden koulurakennuksen väliin rajautuu pieni piha-alue.

Kontion koulu muodostaa kaupunkikuvassa erottuvan kohokohdan ja päätteen Koulukadulle, joka on toinen Kuhmon keskustan pääkaduista. Kuvassa vasemmalla näkyy punatiilinen Kuhmon kaupungintalo.

Näkymä Kontionkatua pitkin kohti kadun päätteenä sijaitsevaa Kuhmo-taloa.

Kuhmo-talo.

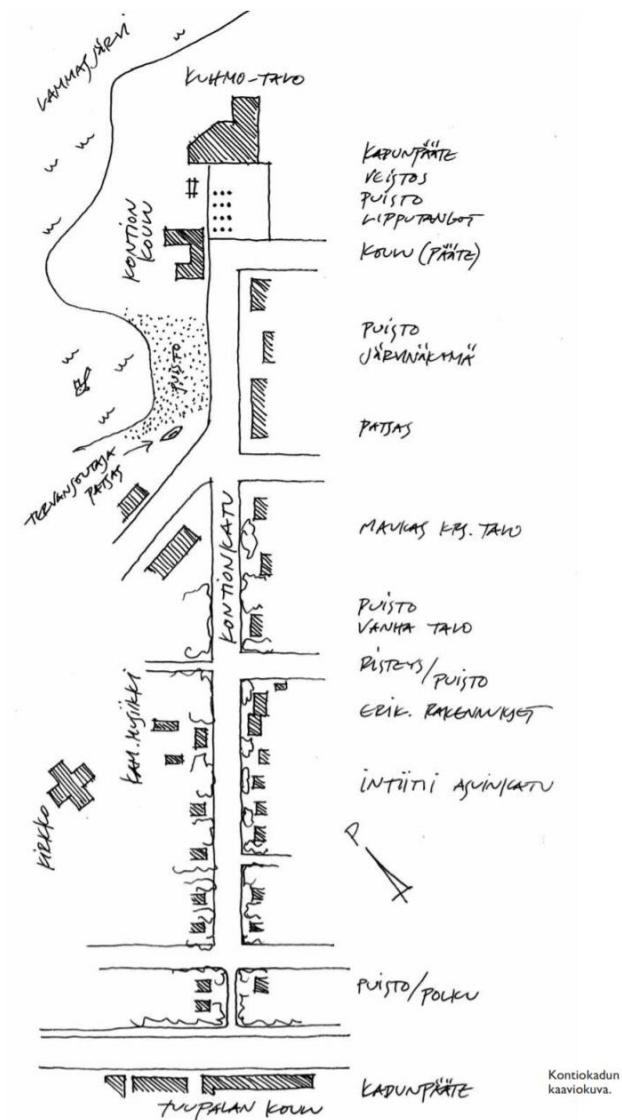

Näkymä Kontion koulun edestä Kontionkadulle.

Kuhmon kulttuuriympäristöohjelmassa *Kuhmo – Rajalla* (2006) Kontionkatu huomioidaan aluekokonaisuutena. Sen mukaan Kontionkatu muodostaa taajamakadun, jolla on harvinaisen paljon erilaisia ominaisuuksia ja merkityksiä:

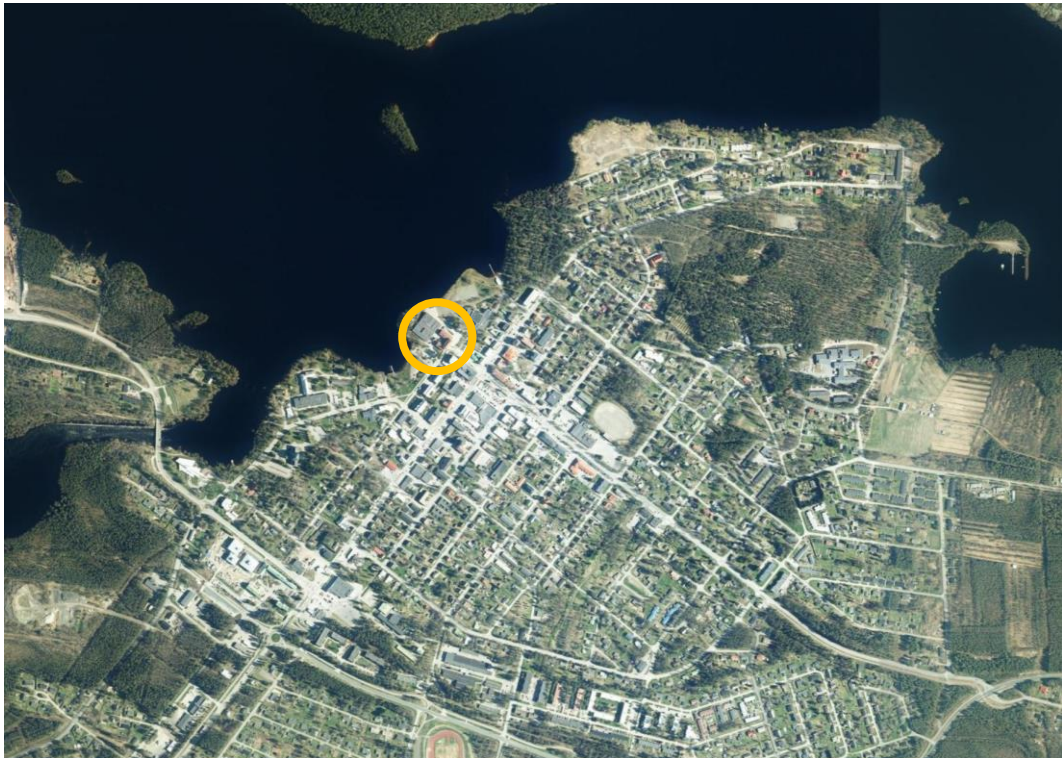
”Taajaman mielenkiintoisin katu on onnistunut sekä näkymien, arvorakennusten ja puistomaisuutensa suhteen sekä erilaisten taajamatekijöiden yhteensovituksessa. Kadun päätteinä on etelässä Tuupalan korkea seinämä ja pohjoisessa Kuhmo-talo. Katu tarjoaa laajan kirjon näkymiä ja toimintoja. Eteläpäässä katu supistuu kapeaksi pyörätieksi ja kehittyy asuintalokuuden pihatieksi, jolle taloista on välitön tuntuma. Talojen sisäänkäynnit ovat kadun puolella ja mm. vanha veivikaivo sijaitsee lähes kadussa kiinni. Pihamaisuutta on korostettu hienosti asentamalla pihakiviä kadun reunoihin ja katkomalla katua samalla kiveyksellä jaksoihin. Vehreä puistomaisuus jatkuu ja mm. puusto on säilytetty ojin päällä. Kadulta erkanevat kuin huomaamatta pieniä sivupolkuja pohjoiseen kuljettaessa ja kadun luonne muuttuu entisen Metsähallituksen rakennusten kohdalla julkisempaan muotoon. Samalla pensasmainen kasvillisuus vähenee ja puuston korkeus lisääntyy. Kamarimusiikin toimitilat ja Juminkeon rakennus antavat kadulle oman leimansa. Katunäkymän varrella tulee seuraavaksi rakennuksia, jotka ovat tyyppillisiä kaikille taajamille: kasvottomia pienkerrostaloja ei-kenenkään-pihoineen. Onneksi vas-

tapainona aukeaa kaunis puisto- ja järvinäkymä Lammasjärven kylänrantaan, jossa sijaitsee mm. Tervansoutaja-patsas ja Saarikosken rautaruukin muistomerkki. Tämän jälkeen tulevat vuoroon rakenteilla oleva kerrostalo ja Kontion koulu (ks. Kontion koulu). Katu päättyy suurikokoiseen Kuhmo-taloon (ks. Kuhmo-talo), jonka sisäänkäynnin edustalla on lipputankotarha, pysäköintitilat ja järven puolella puisto taideteoksineen.”²¹

Kontionkatu Kuhmon kulttuuriympäristöohjelman mukaan. (Kuva Tervo 2006).

²¹ Tervo 2006, 142.

Kontion koulu osana ympäristöään. (Ortokuva MML Paikkatietoikkuna)

4.2 Alueen kehityshistoriaa

Kuhmoniemen (myöhemmin Kuhmon) kirkonkylä alkoi muodostua 1870-luvulta alkaen kirkon ja Hankarannan väliseltä alueelta erotetulle pitäjänmaalle. Kuhmon kirkonkylä kehittyi 1800-luvun ja 1900-luvun alkukymmenien kuluessa vireäksi ja vakiintuneeksi pitäjän keskuksiksi. Suurin osa tuolloin olemassa olleista rakennuksista tuhoutui kuitenkin talvisodan pommituksissa. Kuhmon kirkonkylää pommitettiin 48 kertaa. Kuhmo oli viidenneksi eniten pommitettu paikkakunta Suomessa.²²

Sota muutti merkittävästi Kuhmon taajamakuva. Kirkonkylästä tuhoutui pommitusten seurauksena parikymmentä rakennusta. Tuhoutuneiden tilalle rakennettiin sodan jälkeen uusia asuinrakennuksia ja liikerakennuksia. 1950-luvulla Kuhmon taajamakuva hallitsivat pääkatujen varsilla jälleenrakennuskaudelle tyyppilliset satulakattoiset kaksikerroksiset asuin/liikerakennukset, joissa ensimmäisessä kerroksessa oli liiketiloja, toisessa kerroksessa asuntoja. Keskustan reuna-alueilla oli aikakaudelle tyyppisiä noppamaisia, satulakattoisia omakotitaloja.

²² Tervo 2006, 40, 119; Kuhmon kaupungin internet-sivut, <https://www.kuhmo.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot/talvisotamuseo/kirkonkyla/> (luettu 30.7.2020).

Sotien jälkeen rakentaminen pohjautui jo vuonna 1938 valmistuneeseen mutta vasta talvisodan jälkeen vuonna 1940 vahvistettuun rakennuskaavaan. Kaavan laatija oli arkkitehti, professori Otto I. Meurman. Rakennuskaava oli ruutukaava, joka pohjautui 1900-luvun alussa laaditussa rakennusjärjestyksessä määriteltyyn katuverkkoon. Rakennuskaavassa kirkonkylän toimintojen painopisteeksi määriteltiin Lammasjärven rantaa seuraava rantakatu, joka sijaitsi nykyisten Kirkkotien ja Kontionkadun paikalla.²³

Kuhmon keskusta ennen sotia 1920-luvun lopulla. (Kuva Tervo 2006. Alkuperäisen kuvan omistaja Antti Kuvaja, kuvaaja K. Hollo).

Osa keskustan rakennuskannasta on uusiutunut 1900-luvun jälkipuoliskon kuluessa. Kuhmon keskustassa pääkatujen varsilla on kuitenkin edelleen jäljellä muutamia jälleenrakennuskauden asuin/liikerakennuksia. Näille rakennuksille yhteisinä piirteinä erottuvat satulakatto, selkeäpiirteinen suorakaiteen muotoinen kokonaishahmo sekä pelkistetyt lautaverhoillut tai rapatut ja vaaleiksi maalatut julkisivut. Liiketilojen sisäänkäynnit avautuvat kadulle. Liiketiloiissa on usein suuret näyteikkunat mutta ei koko julkisivun levyistä ikkunauhaa. Jälleenrakennuskauden rakennukset hahmottuvat kaupunkikuvassa kuhmolaisena erityispiirteenä.

²³ Wilmi 2003, 301.

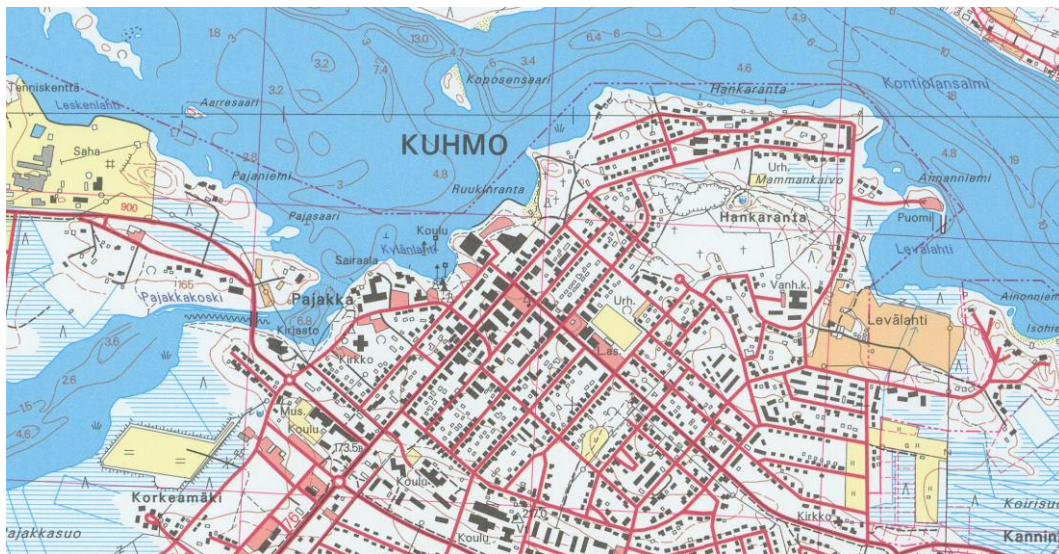
Kuhmon kirkonkylä vuonna 1959. Kuvakaappaus kunnan esittelyelokuvasta Kuhmo – kappale Korpikainuuta (www.elavamuisti.fi). Vuonna 1950 valmistunut Kuhmon kirkonkylän kansakoulu (nykyinen Kontion koulu) erottuu muuta rakennuskantaa korkeampana merkkirakennuksena. Rakennuksen merkitystä korostaa sen sijainti taajamakuvallisesti keskeisellä paikalla järven rannassa Koulukadun päätteenä. Koulurakennuksen lähistöllä kuvassa näkyvä tornillinen rakennus on toinen Kuhmon keskusta-alueen tärkeistä merkkirakennuksista, Korpilinna. Korpilinna purettiin 1970-luvun vaihteessa.

Kainuuntie on toinen Kuhmon keskustan pääkaduista. Katukuvassa erottuvat 1900-luvun puolivälin tienoilla rakennetut asuin/liikeyrakennukset. Ne hahmottuvat Kuhmolle tyypillisenä erityispiirteenä.

Kuhmon kirkonkylä vuonna 1975. Taajaman sisäisinä pääkatuina erottuvat lounas-koillisuuntainen Kainuuntie ja sen kanssa risteävä luode-kaakkoisuuntainen Koulukatu. Kontion koulu näkyy Koulukadun luoteen puoleisena päätteenä. Kontionkatu kulkee Kainuuntien rinnalla koulun kohdalta lounaan suuntaan. Kontionkadusta erkaneva Kirkkotie näkyy kartalla yhtenä taajaman pääkaduista.

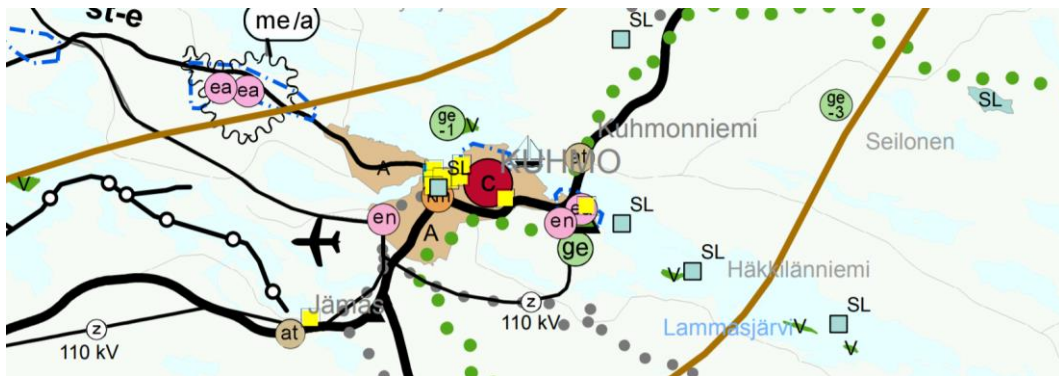

Kuhmon kaupungin keskusta vuonna 1998. Kontion koulun läheisyydessä uusina rakennuksina erottuvat vuonna 1973 valmistunut koulurakennus rannan puolella ja vuonna 1993 valmistunut Kuhmo-talo Kontionkadun päässä.

4.3 Kaavatilanne

Maakuntakaava

Kainuussa on viisi voimassa olevaa maakuntakaavaa: Kainuun maakuntakaava 2020 (vahvistettu 2009), Kainuun 1. vaihemaakuntakaava (lainvoimainen 2015), Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava (vahvistettu 2016), Kainuun tuulivoimamaakuntakaava (lainvoimainen 2019) ja Kainuun vaihemaakuntakaava 2030 (lainvoimainen 2020). Kainuussa on viireillä Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan tarkistaminen.

Ote Kainuun voimassa olevien maakuntakaavamerkintöjen epävirallisesta yhdistelmäkartasta. (Kartta Kainuun liitto).

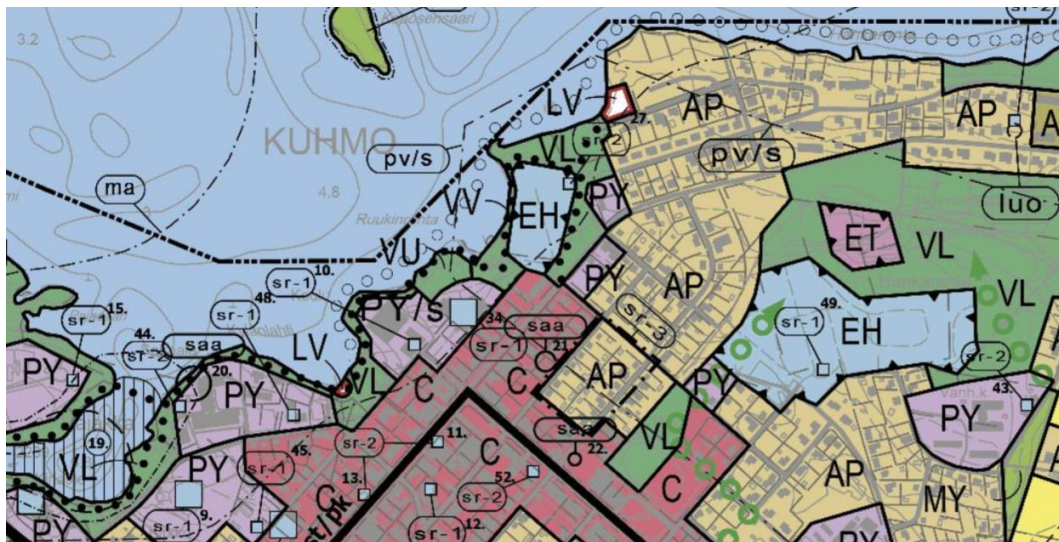
Koulun alue kuuluu liikenteen yhteistyökäytävään Ik. Kehittämisperiaatemerkinällä Ik esitetään keskeisten liikenneväylien ja maaseutuasutuksen alueita, joiden kehittämisessä on tarvetta kansainväliseen, ylimaakunnalliseen ja/tai kuntien väliseen yhteistyöhön. Kehittämiserkinällä osoitetaan kansainvälinen Oulu-Kajaani-Vartius -vyöhyke, Kajaani-Kuhmo-Vartius -vyöhyke sekä maakuntarajat ylittävä Viitostien kehittämisvyöhyke ja NIKA kehittämisvyöhyke. Liikenteen yhteistyökäytävää kehitetään maaseudun kulttuuriympäristöön, maisemaan sekä sujuviin ja turvallisiin liikenneyhteyksiin tukeutuvana monipuolisen elinkeinotoiminnan, asumisen, vapaa-ajan, liikenteen ja matkailun vyöhykkeenä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota kulttuuriympäristön ja maiseman hoitoon sekä liikenteen ja matkailun palvelujen kehittämiseen. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisen maantie- ja rautatieliikenteen sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Koulun alue sijaitsee taajamatoimintojen alueella A. Merkinällä A osoitetaan asumisen, hallinnon, palveluiden, teollisuuden ym. työpaikka-alueiden ja taajamatoimintojen sijoitusalueita niihin liittyvine liikenne-, virkistys-, puisto- ja erityisalueineen. Taajamatoimintojen alueiden yksityiskohtaisempi rajausta ja laajuus sekä toiminnallinen osa-aluejako ratkaistaan kuntakaavoituksella. Maankäyttö- ja rakennuslain 71d §:n perusteella vähittäiskaupan suuryksikköä ei saa sijoittaa maakunta- tai yleiskaavan keskustatoiminnoille tarkoitettua alueen ulkopuolelle, ellei alue ole asemakaavassa erityisesti osoitettu tätä tar-

koitusta varten. Taajamatoimintojen alueen suunnittelussa hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla tulee edistää taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvaselkeästi hahmottuvaksi keskuksiksi. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota taajama-alueiden viihtyisyyteen, uudisrakentamisen sopeuttamiseen rakennettuun ympäristöön ja liikenneturvallisuuteen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen saavutettavuuteen kestäville liikkumistavoilla sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamiseen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että alueella sijaitsevien kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiden kohteiden kulttuuri- ja luonnonperintöarvot säilyvät.

Yleiskaava

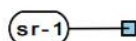
Kontion koulun alueella on voimassa Kuhmon keskustaajaman osayleiskaava, joka on hyväksytty 17.6.2014.

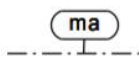
Ote Kuhmon keskustaajaman voimassa olevasta yleiskaavasta. (Kartta Kuhmo karttapalvelu).

Osayleiskaavassa koulurakennukset ja Kuhmo-talo sijaitsevat julkisten palvelujen ja hallinnon alueella, jolla ympäristö säilytetään PY/s. Korttelialuetta ympäröi lähivirkistysalueena VL osoitettu puistoalue. Rannassa kulkee kevyen liikenteen reitti. Koulun aluetta sivuaa Kontionkadun varressa keskustatoimintojen alue C.

Kontion koulu (10) ja Kuhmo-talo (34) osoitetaan osayleiskaavassa merkinnällä sr-1. Koulun korttelialue kuuluu vesimaisemallisesti arvokkaaseen alueeseen ma.

Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus, rakennusryhmä tai pihapiiri, jota ei saa purkaa eikä tehdä kohteen arvoa alentavia muutoksia. Kohde on huomioitava alueelle rakennettaessa ja asemakaavaa laadittaessa. Esitettävistä korjaustoimenpiteistä tai muutoksista on pyydyttävä ELY-keskuksen ja museoviranomaisen lausunto. Merkintään liitetty numeroindeksi viittaa kaavaselostuksessa olevaan rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden luetteloon.

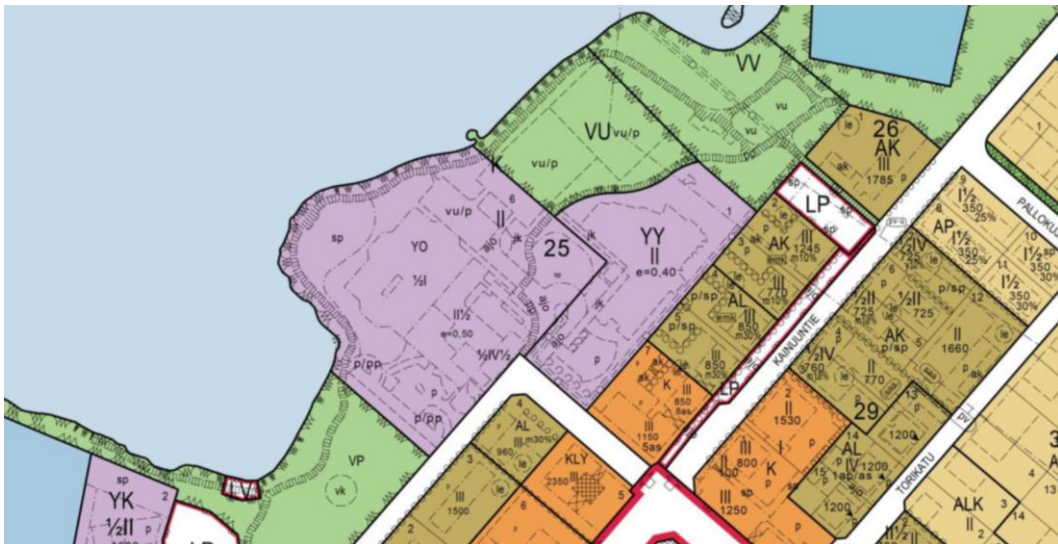

Vesimaisemallisesti arvokas alue

Arvokas luonnonmaisemakokonaisuus, joka tulee säilyttää mahdollisimman luonnonmukaisena. Alueen maiseman- ja ympäristöhoitotoimet ovat sallittuja. Maisemaa merkittävästi muuttavista toimenpiteistä tulee hakea MRL 128§:n mukainen maisematyöluva.

Asemakaava

Koulun alueella on voimassa 9.6.1989 hyväksytty Kuhmon rakennuskaavan muutos kortteleissa 18 ja 25. Koulun kortteli osoitetaan asemakaavassa opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueena YO. Kontion koulu osoitetaan asemakaavakartalla olemassa olevan tilanteen mukaisilla kaavamerkinnöillä. Rakennusala esitetään sitovana olemassa olevan tilanteen mukaisesti. Samaan tapaan rakennuksen korkeus määritellään olemassa olevan tilanteen mukaisesti. Asemakaava tukee siten rakennuksen säilymistä olemassa olevassa asussaan, vaikka rakennusta ei varsinaisesti määrätä suojeltavaksi.

Ote asemakaavayhdistelmästä. (Kartta Kuhmo karttapalvelu).

5 KONTION KOULUN HISTORIAA

5.1 Koulun suunnittelijat – Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä & Martas Oy

Koulurakennuksen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä & Martas Oy. Toimiston perustajia olivat arkkitehdit Johannes (Jussi) Lappi-Seppälä (1911-1977) ja Ilkka Martas (ent. Igor Drbohlav) (1909-1965). Vuosina 1936 ja 1938 arkkitehdeiksi valmistuneet entiset opiskelutoverit perustivat yhteisen toimiston vuonna 1935.

Lappi-Seppälä & Martas Oy:n suunnittelema rakennuksia ovat mm. Kemijoen Uittoyhdistyksen toimitalo Rovaniemellä (1937), Harjavallan kaupungintalo (1952), Kauhajoen kunnantalo (1952), Sanomalehti Kalevan toimitalo Oulussa Kirkkokadulla (1953), Limingan kunnantalo (1955) ja Arabian Pienteollisuustalo Oy Helsingissä (1958). Sotien jälkeen toimisto suunnitteli lukuisia asuinkerrostaloja pääasiassa Helsinkiin.

Toimiston suunnittelemissa rakennuksissa yhteisenä piirteenä näkyy funktionalismille tyypillinen selkeälinjaisuus. Vanhimmat työt, kuten Kemijoen Uittoyhdistyksen toimitalo, edustavat tyyliltään klassistisvaikutteista funktionalismia. Ajallisesti ne sijoittuvat klassismin ja funktionalismin siirtymävaiheeseen. Sotien jälkeen 1950-luvulla suunnitelluissa rakennuksissa on sekä funktionalismille että jälleenrakennuskauden pelkistetyille modernismille ominaisia tyylipiirteitä.

Toimiston 1950-luvulla suunnittelemaat kohteet edustavat laadukasta jälleenrakennuskauden modernismia. Kohteista esimerkiksi Porin Riihikedon aravatalot ja Kemijoen Uittoyhdistyksen toimitalo ovat osa valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi RKY määriteltyä kokonaisuutta.

Lappi-Seppälä toimi maatalousministeriössä asutusasiainosaston arkkitehtina (1938–1945) ja rakennustoimiston päällikkönä (1945–1949), Helsingin maistraatin raatimiehenä ja Helsingin yliopiston puurakennusopin opettajana (1949–1953). Hänet nimitettiin rakennushallituksen pääjohtajaksi vuonna 1954 ja hän toimi virassa vuoteen 1971 saakka. Näiden tehtävien ohella Lappi-Seppälä oli valtiovarainministeriön sotavahinkojen korvaustoimiston toimistopäällikkönä (1940–1942), Maatalousseurojen keskusliiton jälleenrakennusvaliokunnan johtavana arkkitehtina (1942–1949) ja Miten rakennan -lehden päätoimittajana (1945–1967). Lappi-Seppälä toimi myös kokoomuksen kansanedustajana (1945–1953), Helsingin kaupunginvaltuuston jäsenenä ja presidentin valitsijamiehenä vuosien 1950 ja 1956 presidentinvaaleissa. Lappi-Seppälällä oli myös lukuisia luottamus- ja järjestötehtäviä eri järjestöissä ja yrityksissä. Hän sai professorin arvonimen vuonna 1969.

Martas jatkoi toimiston pitoa yksinään sen jälkeen, kun Lappi-Seppälä oli valittu Rakennushallituksen pääjohtajaksi. Martaksen suunnittelema rakennuksia ovat mm. Vihdin Säästöpankin talo (1958), Kaartin halli Helsingin Kasarmitorilla (1960), Hautajärven kirkko ja Kursun kirkko Sallassa (1963 ja 1964) ja Harjavallan seurakuntatalo (1965).

Kemijoen uittoyhdistyksen toimitalo Rovaniemellä. (Kuva Museovirasto, Rakennushistorian kuvakokoelma, Johanna Forsius, 2008).

Limingan kunnantalo. (Kuva Wikimedia Commons, Public domain).

Sanomalehti Kalevan toimitalo, Oulu. (Kuva Wikimedia Commons, Public domain).

Kursun kirkko Sallassa on valmistunut vuonna 1964. Kirkon on suunnitellut arkkitehti Ilkka Martas. Kirkkorakennuksessa on samankaltaiset kolmion muotoiset kattoikkunat kuin Kontion koulussa. (Kuva Kylään.fi, <https://www.kylaan.fi/products/kursu-salla>).

5.2 Kontion koulun historiaa

Kontion koulu, joka tunnettiin alkuun nimellä Kuhmon kirkonkylän kansakoulu, rakennettiin Kiviniemeen samalle tontille vanhemman, vuonna 1884 valmistuneen kirkonkylän kansakoulun koulutalon kanssa. Tontille oli rakennettu vuonna 1928 koulurakennus alakoulu varten sekä koulun asuntola. Alakoulu ja asuntola tuhoutuivat talvisodassa.

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu, jota kutsuttiin myös nimellä Kivikoulu, valmistui suureen tarpeeseen. Kirkonkylällä sijaitsevassa vanhassa kansakoulussa vallitsi 1940-luvun lopulla äärimmäinen ahtaaus. Ahdinkoa lisäsivät alakansakoulun rakennuksen tuhoutuminen sodassa ja kokeilukeskikoulun sijoittaminen kansakoulun tiloihin. Tilanahtautta helpotettiin rakentamalla koulun pihalle väliaikaisia parakkeja.

Uuden koulurakennuksen suunnittelu oli aloitettu jo ennen sotia. Jo tuolloin kansakoulun tilat olivat käyneet ahtaiksi. Aputiloja saatiin Käräjätalolta ja voimistelusalina käytettiin Korpilinnaa. Käräjätalo paloi pommituksessa vuonna 1940.²⁴

Kirkonkylän uuden kansakoulun rakentaminen ajoittui sotien jälkeiseen pula-aikaan. Tämä näkyy myös vuonna 1947 laaditussa Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselityksessä. Siinä esitetään vaihtoehtoisia ratkaisuja siltä varalta, että kaikkia rakennusmateriaaleja ei ole mahdollista saada:

”Varaus 1.

Jos bitumia ei ole saatavissa, korvataan se betonia vasten hierretyllä ja patenttiaineella vesitiiviiksi tehdyllä lihavalla betonikerroksella. Jos tämä halvempi tekotapa joudutaan ottamaan käytäntöön, mikä ei ole suotavaa, huomioitakoon se myös urakkahinnassa etukäteen.

Varaus 2.

Jos betonirautaa ei onnistuta saamaan tätä rakennusta varten, tehdään kaikki välikatot tulisijallisten kellaritilojen kattoja lukuunottamatta puurakenteiden varaan. Välikatot varustetaan täytepohjahylkylaudoituksella sekä palkkien alapintaan naulattavalla 7/8” laudoituksella, joka vuorataan tervapaperilla, tikutetaan, varustetaan kanaverkolla ja rapataan. Lattia tehdään kuten edellä on selitetty. Kannattajina käytetään tavallisia puupalkkeja, jotka mitoitetaan jännevälin mukaan niin ettei kohtuutonta notkumista esiinny.”²⁵

Keskikoulu toimi alkuun uuden kansakoulun tiloissa. Se muutti omiin tiloihinsa, kun Kuhmon kunnallisen keskikoulun rakennus (Myöhemmin Tuupalan koulu) valmistui vuonna 1955.²⁶

²⁴ Wilmi 2003, 416, 458.

²⁵ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 27-28.

²⁶ Wilmi 2003, 416-418.

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu. Kuva on ehkä 1950- tai 1960 luvulta. Kuvassa vasemmalla on Eskelisen kelloliike. Oikealla on entinen Moilasen kauppa, sen paikalla on nykyisin Kuhmo-talon parkkipaikka. (Kuva Jorma Korhonen).

Luokkakuva lukuvuodelta 1958-1959. (Kuva Jorma Korhonen).

Koulun ruokala. Ruokala sijaitsi Kuhmo-talon puoleisessa siivessä, alimmassa kerroksessa. Huoneessa toimi myöhemmin Kamarimusiikkikauppa. (Kuva Jorma Korhonen).

Uuden koulurakennuksen luoteispuolella sijaitseva vanha puukoulu oli käytössä vuoteen 1969 saakka, jolloin se purettiin. Kirkonkylän kansakoulun oppilasmäärä kasvoi vuoteen 1970 mennessä lähes viiteensataan. Lisätilan tarpeeseen rakennettiin vanhan kansakoulurakennuksen paikalle uusi matala, betonirakenteinen koulurakennus. Se valmistui vuonna 1973 (joidenkin lähteiden mukaan vuonna 1974).²⁷

Kuhmossa siirryttiin peruskoulujärjestelmään vuoden 1973 syksyllä. Kirkonkylän kansakoulu muutettiin peruskouluksi.²⁸ Koulurakennus nimettiin 1980-luvun puolivälissä kansakoulun ensimmäisen opettajan Pekka Kontion mukaan Kontion kouluksi.²⁹

1970- ja 1980-luvuilla Kontion koulun rakennukset toimivat kirkon ohella Kuhmon Kamarimusiikki -tapahtuman konserttipaikkana. Konsertteja pidettiin Kuhmon ala-asteen koulun salissa. Vanhan koulun voimistelu- ja juhlasali toimi kamarimusiikkitapahtuman kahviona. Vanhan koulurakennuksen korjauksen yhteydessä saliin tehtiin musiikkia palvelevia ratkaisuja. Koululle myös hankittiin laadukas konserttilyyngeli. Koulu toimi konserttipaikkana Kuhmo-talon valmistumiseen vuonna 1993 saakka.³⁰

²⁷ Wilmi 2003, 415-416.

²⁸ Wilmi 2003, 420.

²⁹ Wilmi 2003, 421.

³⁰ Wilmi 2003, 536.

6 KOULURAKENNUS ALKUPERÄISESSÄ ASUSSAAN

Koulurakennus on pohjakaavaltaan U-kirjaimen muotoinen kokonaisuus, joka koostuu keskellä sijaitsevasta *luokkahuonesiivestä* ja siihen molemmin puolin liittyvistä *voimistelu- ja juhlasalisiivestä* ja *asuntosiivestä*.

Kokonaisuutta hallitsee Kontionkadun varressa sijaitseva luokkahuonesiipi, jossa on kellarikerros, kolme kerrosta ja ullakko. Siihen liittyy Kontionkadulta katsottuna oikealla puolella kaksikerroksinen siipiosa, jossa sijaitsee kahden kerroksen korkuinen voimistelu- ja juhlasali. Siiven päädyssä on neljä asuntoa. Luokkahuonesiiven vasemmalla puolella sijaitsevassa kaksikerroksisessa asuntosiiivessä on viisi asuntoa.

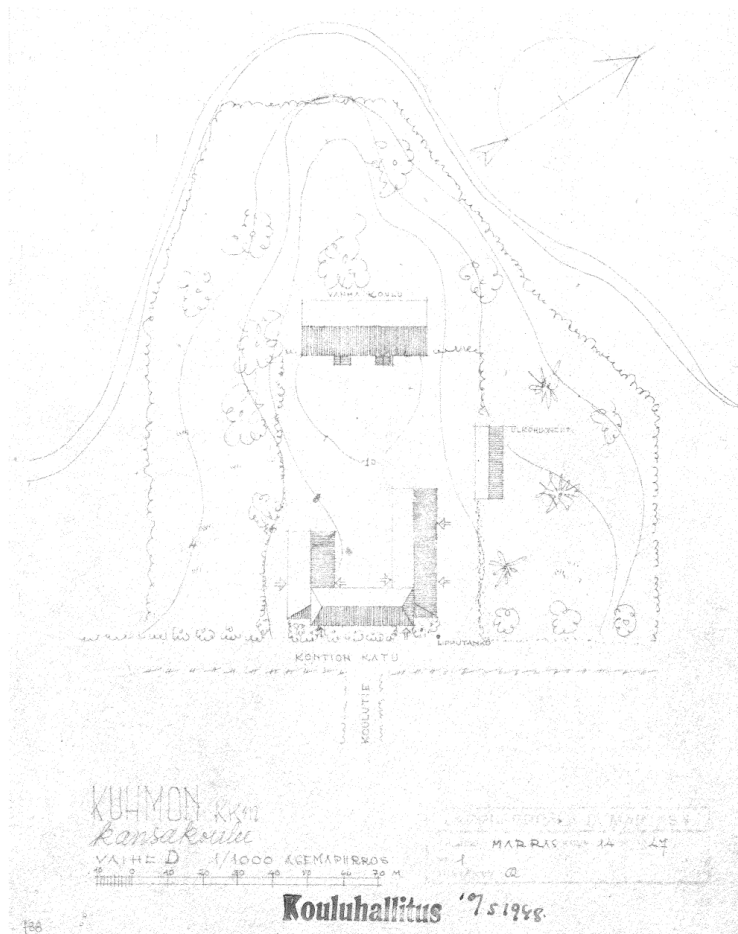
Kuvaus koulurakennuksesta alkuperäisessä asussaan pohjautuu alkuperäisiin piirustuksiin. Kuhmon kk:n kansakoulu vaihte D:n piirustukset on päivätty vuosina 1946 ja 1947. Ne on leimattu Kouluhallituksessa 10.5.1948. Niihin kuuluvat:

- Asemapiirros 1/1000, 14.11.1947
- Leikkaus C-D 1/100, 18.12.1947
- Leikkaus E-F 1/100, 9.12.1947
- Leikkaus G-H 1/100, 5.1.1947
- Kellarin pohja 1/100, 15.5.1946
- I kerros 1/100, 21.5.1946
- Toisen kerroksen pohja 1/100, 16.5.1946
- Kolmannen kerroksen pohja 1/100, 14.11.1947
- Ullakko 1/100, 14.11.1947
- Kellari 1/100, 8.12.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- I kerros 1/100, 8.5.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- II kerros 1/100, 8.12.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- Asuntosiiven ullakkokerros 1/100, 14.11.1947
- Ullakko 1/100, 8.12.1947 (voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- Julkisivu Kontionkadulle 1/100, 14.11.1947
- Koillissivu 1/100, 14.11.1947
- Lounaissivu 1/100, 14.11.1947
- Pihasisivu luoteeseen 1/100, 14.11.1947
- Pihasisivu lounaaseen 1/100, 8.12.1947

6.1 Koulun pihapiiri

Asemapiirustuksessa uusi kansakoulu täydentää olemassa olevan vanhan koulurakennuksen ja ulkoenerakennuksen muodostamaa pihapiiriä. Uusi koulurakennus sijoittuu pihapiirin kaakkoisreunalle Kontionkadun varteen. Pihapiiriä ympäröi viheralue.

Uusi koulu on suunniteltu taajamakuvasa erottuvaksi merkkirakennukseksi. Koulurakennus sijoittuu näkyvälle paikalle Koulutien päätteeksi. Rakennus sijaitsee Koulutien ja Kontionkadun risteyksessä tiiviisti Kontionkadun varressa.

Asemapiirros 1/1000, 14.11.1947.

6.2 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut

Koulurakennus on kokonaishahmoltaan selkeä. Rakennuksen ulkoasussa on sekä 1930-luvun funktionalismille että jälleenrakennuskauden pehmeälinjaiselle modernismille tyyppisiä piirteitä. Rakennuksen hahmossa ja sommittelussa on myös viittauksia 1920- ja 1930-lukujen klassismiin.

Kivirakenteisessa rakennuksessa on rapatut, vaaleiksi maalatut julkisivut, joita täsmällisin välein julkisivuihin sijoittuvat ikkuna-aukot rytmittävät. Katteena on punatiiliset satulakattot, luokahuonesiivissä on aumakatto. Räystäät ovat sirorakenteiset avoräystäät. Luokahuonesiivissä ullakkokerroksessa on kolmikulmaiset kattoikkunat. Kivijalka on pesu-betonia.

Kolmikerroksinen, kellarillinen luokahuonesiipi erottuu suurimpana ja kokonaisuutta hallitsevana. Luokahuonesiipi sijaitsee Koulutien ja Kontionkadun risteyksessä tiiviisti Kontionkadun varressa. Sitä reunustavat molemmin puolin matalammat kaksikerroksiset

siipirakennukset. Symmetrinen ja juhlava sommitelma on mm. kartanorakennuksille tyyppillinen piirre. Jäykkää symmetriaa pehmentää kuitenkin rakennuksen pääsisäänkäynnin sijoittuminen epäsymmetrisesti pääjulkisivun toiseen reunaan.

Rakennuksen Kontionkadun puolelle avautuva pääjulkisivu on ilmeeltään pelkistetty. Sitä hallitsevat täsmällisin välein kolmessa rivissä sijaitsevat korkeat kuusiruutuiset ikkunat. Pääsisäänkäyntiä korostavat pelkistetyn selkeälinjaiset kehykset ja portaat. Sen yläpuolella on kaksi pienempää, neliruutuista ikkunaa. Kellarikerroksen ikkunajako on vapaammin sommiteltu, kuusiruutuiset ja pystysuuntaiset kolmiruutuiset ikkunat muodostavat miltei yhtenäisenä ikkunanauhana hahmottuvan vaakalinjan. Siipirakennukset kehystävät luokkahuonesiipeä symmetrisesti molemmin puolin, luokkahuonesiiven julkisivulinjasta sisäänvedettyinä.

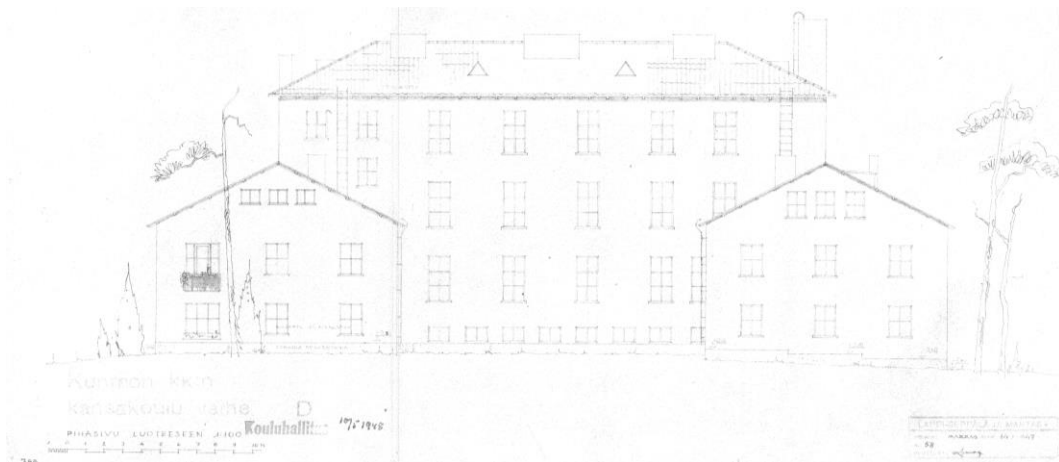
Pihan puolella luokkahuonesiiven ulkoasu on saman kaltainen kuin kadun puolella. Kellarikerroksessa on rivistö vaakasuuntaisia kaksiruutuisia ikkunoita. Siipirakennusten päädyissä sommittelussa on pientä vaihtelua, ullakkokerroksen ikkunat poikkeavat hieman toisistaan. Voimistelu- ja juhlasalisiiven toisessa kerroksessa sijaitsevaan asuntoon on suunniteltu parveke.

Voimistelu- ja juhlasalisiiven julkisivut ovat samaan tapaan selkeälinjaiset ja pelkistetyt. Koilliseen avautuvassa julkisivussa korostuvat kaksikerroksisen salin kapeat ja korkeat kahdeksanruutuiset ikkunat. Julkisivun sommittelu on symmetrinen, salin ikkunoiden molemmin puolin on sisäänkäynnit ja niiden yläpuolella porrashuoneen ikkunat, päädyissä molemmissa kerroksissa neliruutuiset ikkunat. Pihan puolella julkisivua elävöittää ylemmän kerroksen asunnon parveke.

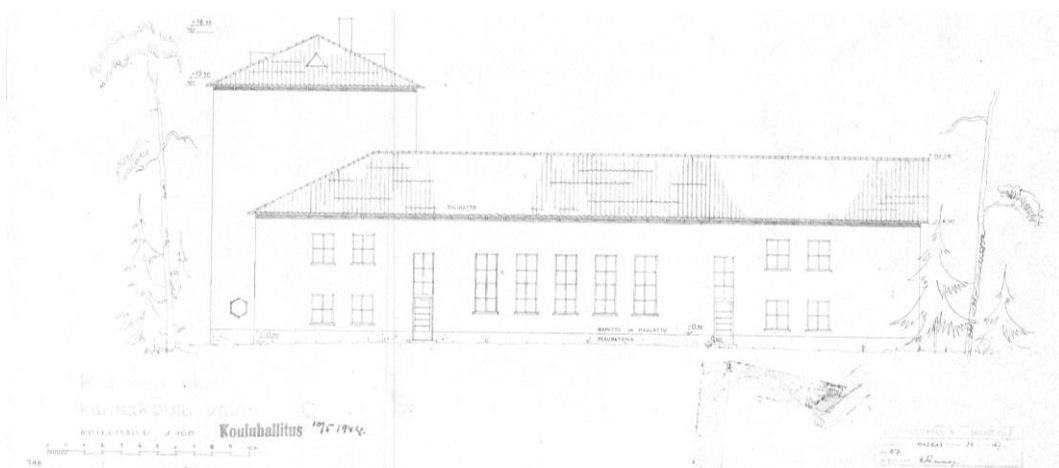
Asuntosiiven lounaissivulla neliruutuisten ikkunoiden muodostaman nauhan katkaisee asuntoihin johtava sisäänkäynti. Päädyssä sijaitsevia leveämpiä ikkunoita korostavat ikkunoiden alla sijaitsevat istutuslaatikot. Ullakkokerroksessa on molemmin puolin lapekattoiset kattoikkunat.

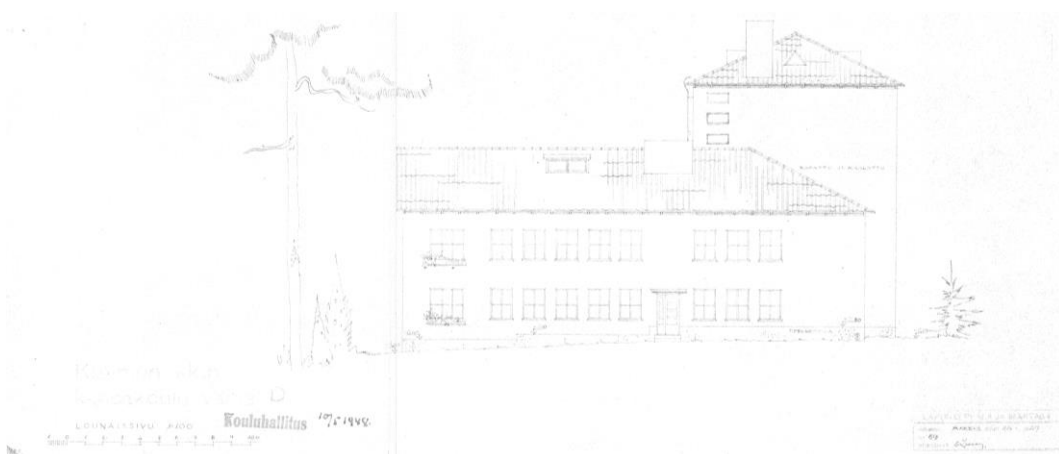
Julkisivu Kontionkadulle 1/100, 14.11.1947.

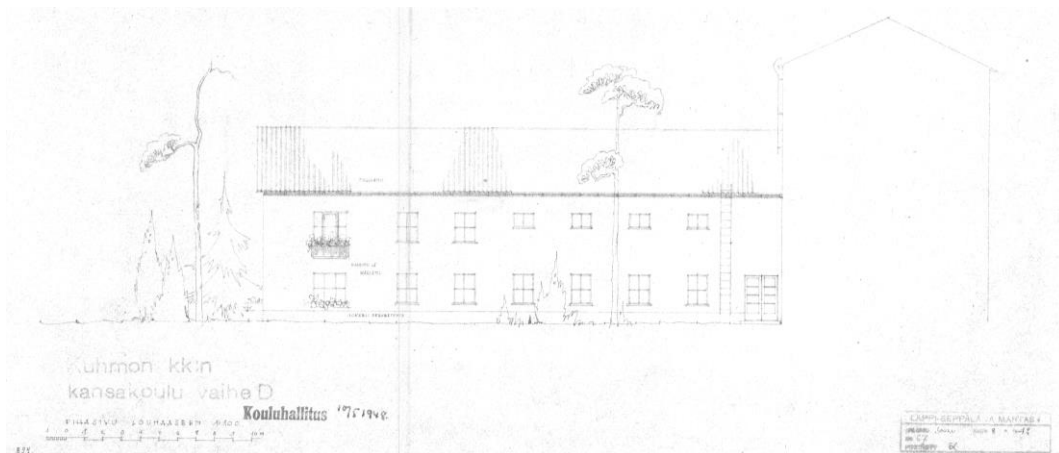
Pihasisivu luoteeseen 1/100, 14.11.1947.

Koillissivu 1/100, 14.11.1947.

Lounaissivu 1/100, 14.11.1947.

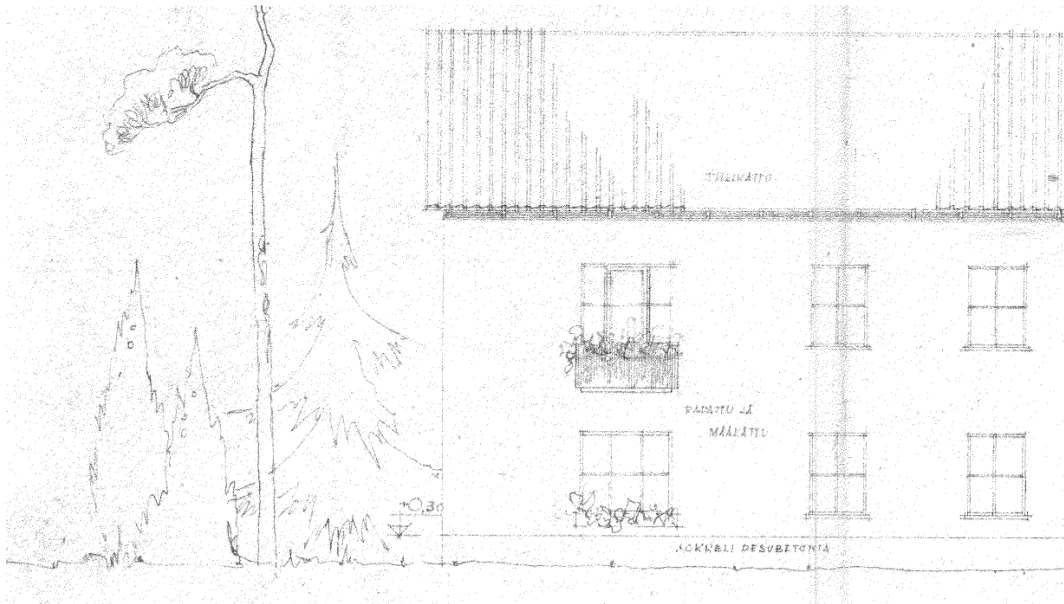

Pihasivu lounaaseen 1/100, 8.12.1947.

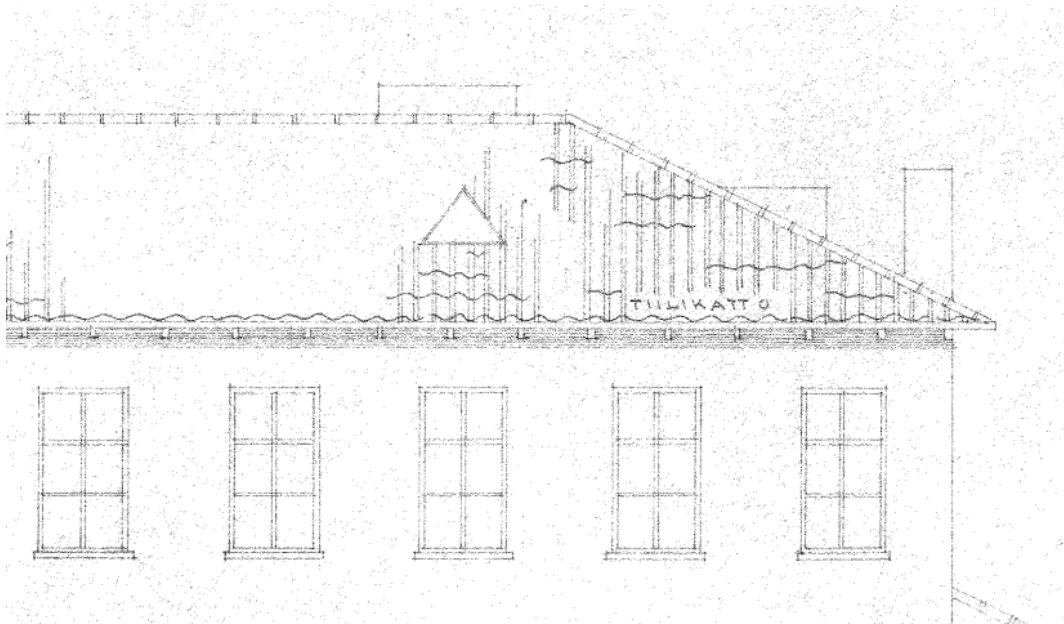
Vaikka rakennus on pelkistetyn selkeäpiirteinen, on julkisivuissa myös jälleenrakennuskauden rakennuksille tyypillisiä, kokonaisuutta pehmentäviä yksityiskohtia. Sellainen on esimerkiksi luokkahuoneiden koillissivulla ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva kuusikulmainen ikkuna. Ikkuna avautuu pääsisäänkäynnin porrashuoneesta. Julkisivuja rikastavina yksityiskohtina erottuvat myös siipirakennuksissa sijaitsevien asuntojen parvekkeet ja ikkunoiden edustalle piirretyt istutuslaatikot.

Yksityiskohta, koillissivu.

Yksityiskohta, pihasivu lounaaseen.

Yksityiskohta, katto ja räystääs.

6.3 Rakennuksen pohjaratkaisut ja tilojen jakautuminen

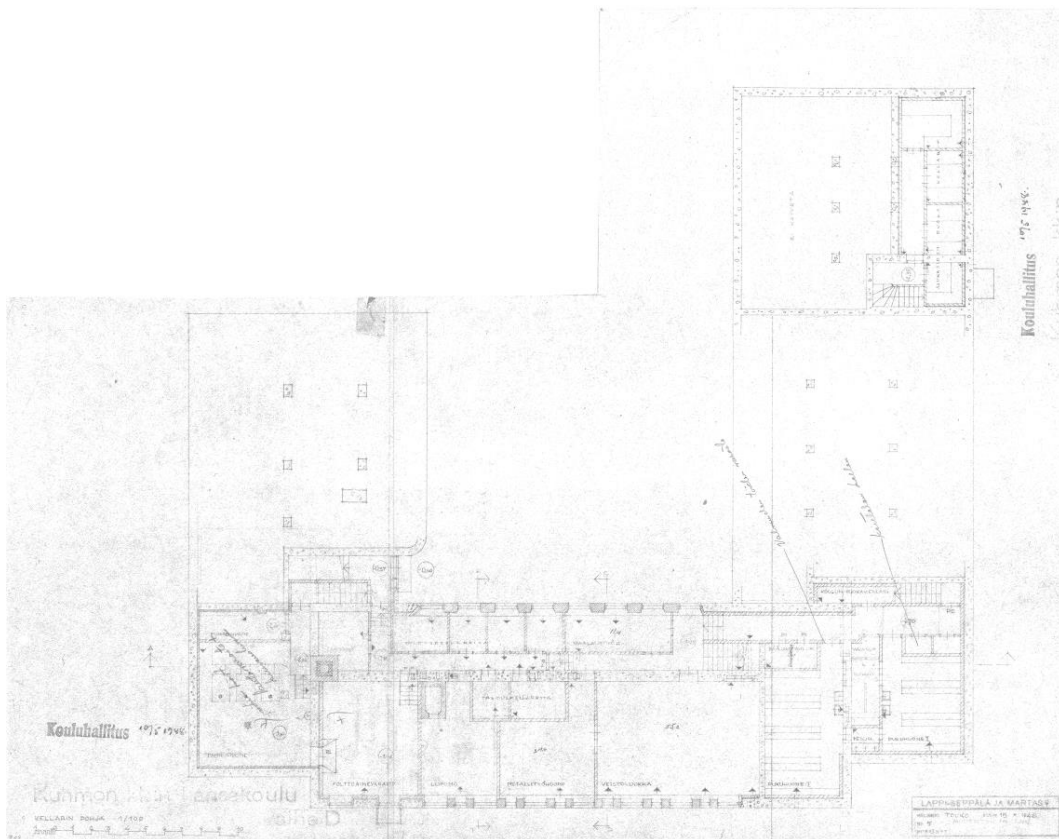
Kellarikerros

Kellarikerroksessa sijaitsevat huoltotilat. Polttoainevarasto ja pannuhuone sijaitsevat asunosiiven ja luokkahuonesiiven kulmauksessa rakennuksen lounaan puoleisessa nurkassa. Piirustuksen mukaan polttoainevaraston täyttöluukku sijaitsee Kontionkadun varrella rakennuksen pääjulkisivun puolella.

Luokkahuonesiiven kellarikerroksessa sijaitsevat teknisen työn tilat: veistoluokka, metallityöhuone ja maalaustyöhuone. Niiden vieressä on leipomo ja talouskellareita. Leipomossa on suuri leivinuuni.

Voimistelu- ja juhlasaliin kulmauksessa sijaitsevat pukuhuoneet, pieni pesuhuone ja suihkutila, jonka yhteydessä on valvojan huone. Käytävän varrella on varastotiloja, pääjatkotauluhuone ja koulun ruokakellariin johtava portaikko.

Voimistelu- ja juhlasaliin alla olevassa kellarikerroksessa sijaitsevat asukkaiden ruokakellarit.

Kellarin pohja 1/100, 15.5.1946, 8.12.1947. (Yhdistelmä kahdesta erillisestä piirustuksesta).

Ensimmäinen kerros

Koulurakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee Kontionkadun varrella luokkahuonesiiven koilliskulmassa. Leveiden ovien kautta kuljetaan tuulikaapin kautta koulurakennuksen pääaulaan, josta on kulku pääportaikon kautta luokkahuoneisiin, voimistelu- ja juhlasaliin sekä rakennuksen kulmassa sijaitsevan sisäänkäynnin kautta sisäpihalle.

Koulurakennus edustaa ns. sivukäytävätyyppiä, jossa luokkahuoneet sijaitsevat koko rakennuksen pituisen sivukäytävän varrella. Leveä sivukäytävä toimii aulatilana. Sivukäytävän koillispuolella on koulurakennuksen pääportaikko, jonka kautta on kulku pääaulaan ja ylempiin kerroksiin. Aikakauden koulurakennuksille tyypilliseen tapaan luokkahuonesiiven ensimmäisen kerroksen lattiataso on puoli kerrosta sisäänkäyntiaulaa ylempänä.

Luokkahuonesiiven ensimmäisessä kerroksessa on kolme keskenään saman kokoista luokkahuonetta. Luokkahuoneissa on kussakin kolme kapeaa ja korkeaa ikkunaa. Luokkahuoneiden ja sivukäytävän väliseen kantavaan seinään on upotettu komeroita luokkahuoneiden puolelle. Sivukäytävän lounaan puoleisessa päädyssä on opettajainhuone.

Voimistelu- ja juhlasalisiivessä on kahden kerroksen korkeinen sali, jonka kapeat ja korkeat ikkunat avautuvat koilliseen. Pihan puolella salin rinnalla on varastohuoneita (voimisteluvälineet ja säiliö) sekä kanslia, johon on kulku pääaulasta. Siiven kaakkoispäädyssä on koulukeittiö. Sen ja salin välissä on kellariin ja toisessa kerroksessa sijaitsevaan kirjastoon johtava kapea portaikko.

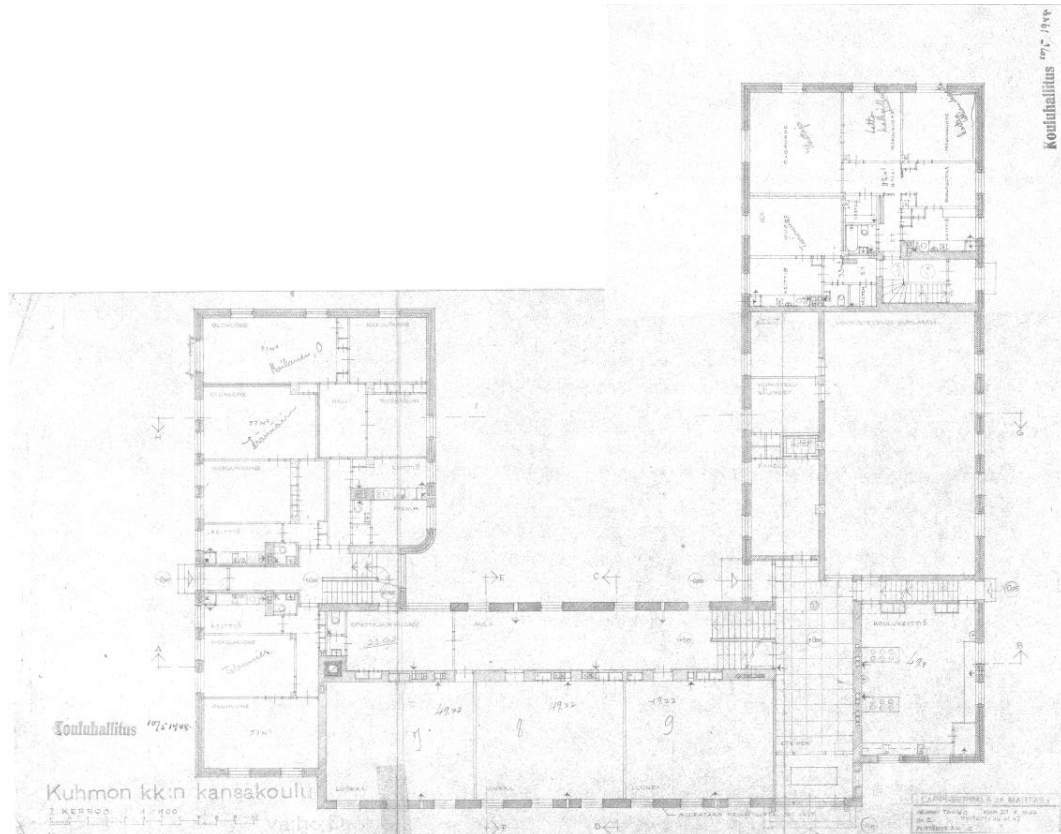
Voimistelu- ja juhlasalisiiven päädyssä on kaksi asuntoa. Niihin johtaa siipirakennuksen koillispuolella sijaitseva sisäänkäynti ja porraskäytävä. Suuremmassa 92 m² kokoisessa asunnossa on kaksi makuuhuonetta, olohuone, keittiö ja erillinen ruokailutila, vaatehuone ja kylpyhuone, jossa on amme. Huoneet ryhmittyvät eteisen ja asunnon keskellä sijaitsevan hallin ympärille. Pienemmässä 33 m² kokoisessa asunnossa on keittiö ja huone, eteinen, wc ja vaatehuone.

Asuntosiiven ensimmäisessä kerroksessa on kolme asuntoa. Niihin on kulku lounaissivulla sijaitsevan sisäänkäynnin ja sen jatkeena olevan porrashuoneen kautta. Rakennuksen lounaiskulmassa on talonmiehen asunto, kooltaan 57 m². Siihen kuuluu olohuone, makuuhuone, keittiö, wc ja eteinen. Sen vieressä porrashuoneen toisella puolella on samanlainen, samankokoinen keittiön, olohuoneen ja yhden makuuhuoneen asunto. Kolmas sisäpihan puolelle avautuva asunto on kooltaan 91 m². Asunnossa on erillinen palvelijan huone, jonne on kulku pienen erillisen eteisen kautta heti sisäänkäynnin vierestä. Sen vieressä on keittiö. Palvelijan huoneesta keittiöön kuljetaan asunnon eteisen kautta, niiden välillä ei ole suoraa yhteyttä. Asukkaiden käytössä on ruokailuhuone, makuuhuone ja olohuone, joihin on kulku asunnon keskellä sijaitsevasta hallista. Asunnossa on lisäksi pieni wc.

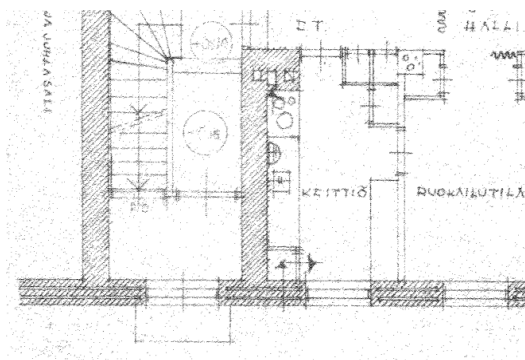
Useimmissa koulurakennuksissa sijaitsevista asunnoista ei ole kylpyhuonetta. Kolmessa asunnossa kylpyhuoneessa on kylpyamme, mutta muissa on vain pieni wc, johon mahtuu wc-istuin ja pesuallas. Asukkaat käyttivät todennäköisesti yhteistä pesutilaa tai saunaa,

joka on voinut sijaita esimerkiksi piharakennuksessa. Myöhemmin sauna on sijainnut kellarikerroksessa leipomohuoneen ja talouskellarin paikalla. Materiaaleista päätellen saunatilat on rakennettu kellarikerrokseen 1960-luvun lopun tai 1970-luvun alun tienoilla.

Asuntojen keittiöissä on puuhellat. Ulkoseinän vierellä on kylmäsäilytystä varten kylmäkomerot, joista on venttiilit ulos. Ratkaisu on aikakaudelle tyyppillinen, jääkaapit olivat tuolloin vielä hyvin harvinaisia.

I kerros 1/100, 21.5.1946, 8.5.1947. (Yhdistelmä kahdesta erillisestä piirustuksesta).

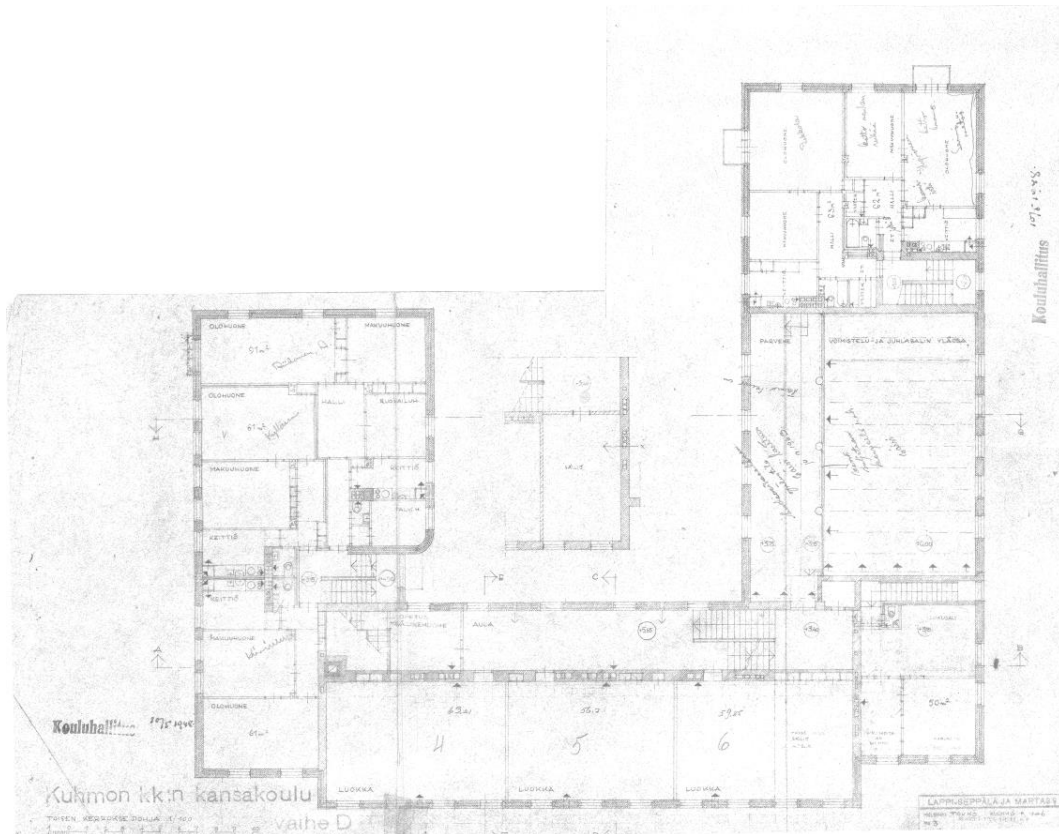
Yksityiskohta, ensimmäinen kerros.

Toinen kerros

Luokkahuonesiivissä on sivukäytävän varrella kolme luokkahuonetta, jotka ovat ensimmäisen kerroksen luokkahuoneita suurempia. Käytävän lounaan puoleisessa päässä on opetusvälinehuone ja sen takana kolmanteen kerrokseen johtava porras. Luokkahuonesiiven koillisen puoleisessa päässä pääportaikon takana on pieni aulatila, josta on kulku kirjastoon ja voimistelu- ja juhlasalin parvekkeelle sekä pääaulan ja eteisen päällä olevaan varastotilaan, joka on merkitty piirustukseen nimellä säiliö.

Voimistelu- ja juhlasaliivissä on salin yläosa, sen rinnalla ensimmäisen kerroksen varastotilojen ja kanslian päällä on parveke. Siiven kaakon puoleisessa päädyssä on kirjaston tilat, joihin kuuluvat lukusali, kirjasto, kirjastonhoitajan huone ja pieni wc. Kirjastoon on kulku myös koillisen puolella sijaitsevan sisäänkäynnin kautta.

Voimistelu- ja juhlasaliivien päädyssä on kaksi asuntoa, kooltaan 62 m² ja 63 m². Molempiin asuntoihin kuuluu eteinen ja sen jatkeena halli, makuuhuone, olohuone ja keittiö, vaatehuone sekä kylpyhuone, jossa on kylpyamme. Molemmissa asunnoissa on olohuoneen yhteydessä parveke.

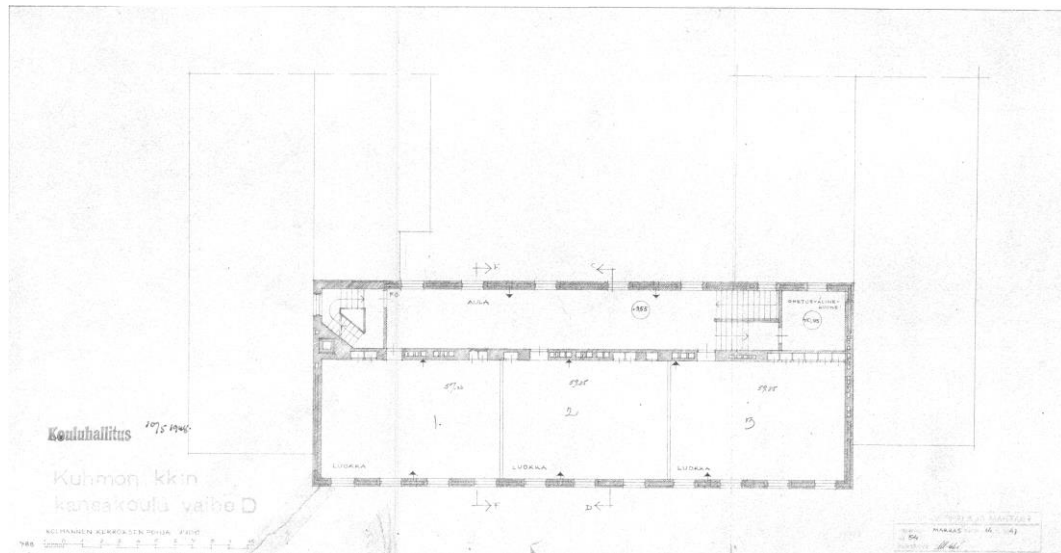

Toisen kerroksen pohja 1/100, 16.5.1946, 8.12.1947. (Yhdistelmä kahdesta erillisestä piirustuksesta).

Asuntosiiivissä on kolme saman kaltaista asuntoa kuin ensimmäisessä kerroksessa. Lounaan puolella on kaksi keskenään samanlaista asuntoa, kooltaan 61 m². Molempiin asuntoihin kuuluu olohuone, makuuhuone, keittiö, wc ja eteinen. Kolmas, kooltaan 91 m² asunto on samanlainen kuin ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva samankokoinen asunto.

Kolmas kerros

Luokkahuonesiivissä on sivukäytävän varrella Kontionkadun puolella kolme luokkahuonetta, samoin kuin alemmissä kerroksissa. Sivukäytävän lounaispäässä on ullakkokerrokseen johtava porras, koillispuolella pääportaikko ja puoli kerrosta ylempänä opetusvälinehuone.

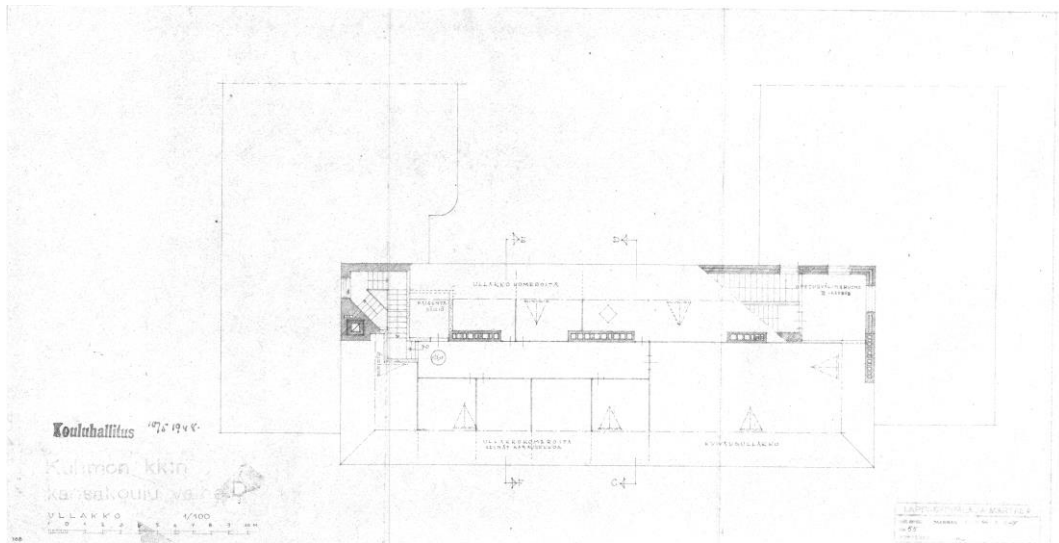

Kolmannen kerroksen pohja 1/100, 14.11.1947

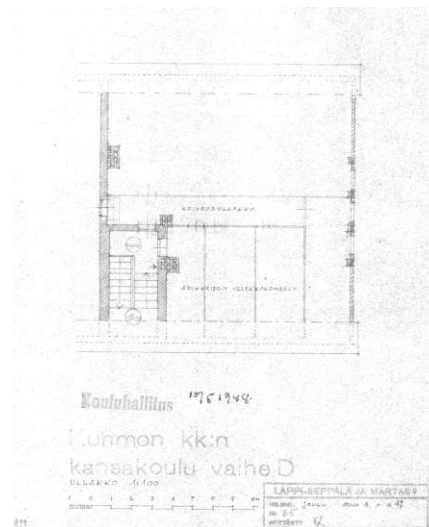
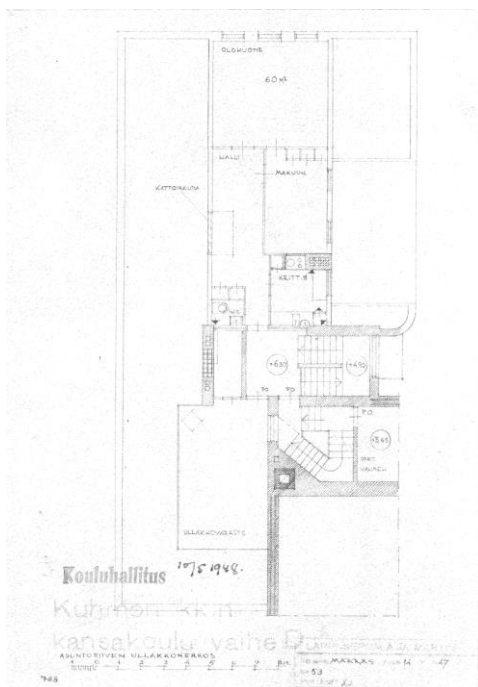
Ullakko

Luokkahuonesiiven ullakkokerroksessa on ullakkokomeroita, kuivausullakko ja paisuntasäiliö. Ullakkokerrokseen johtava porras sijaitsee rakennuksen lounaispäädyssä. Ullakkokerroksessa on Kontionkadun puolella kolme, pihan puolella kaksi ja molemmissa päädyssä yksi kolmikulmainen kattoikkuna.

Voimistelu- ja juhlasaliin ja asuntosiiiven ullakkokerrokset sijaitsevat luokkahuonesiiven kolmannen kerroksen tasalla. Voimistelu- ja juhlasaliin ullakkokerroksessa on kuivausullakko ja asukkaiden ullakkokomerot. Asuntosiiiven ullakkokerroksessa on ullakkovarasto sekä 60 m² asunto. Asuntoon kuuluvat makuuhuone, olohuone, keittiö ja wc, jotka sijoittuvat suuren hallin ympärille. Olohuoneen ikkunat sijaitsevat siipirakennuksen päädyssä, makuuhuoneen ja keittiön ikkunat sisäpihan puolella. Hallin kohdalla on leveä kattoikkuna.

Ullakko 1/100, 14.11.1947

Asuntosiiiven ullakkokerros 1/100, 14.11.1947 ja voimistelu- ja juhlasaliiven ullakkokerros 1/100, 8.12.1947.

6.4 Rakenteet

Koulurakennus on pääosin tiili- tai betonitiilirunkoinen. Paikoin kantavat seinärakenteet ovat rautabetonia. Perustukset ovat säästöbetonia. Välipohjarakenteet ovat rautabetonia. Katon kantavat rakenteet ovat puuta.

Perustukset

Perustukset ovat rakennusselityksen mukaan säästöbetonia: *”Perusmuurit sullotaan säästöbetonista. ... Perusmuurit valetaan mikäli mahdollista vaakasuorissa kerroksissa ja jätetään niihin tarpeelliset aukot erilaisia johtoja varten. Perusmuurien tulee päättyä vähintään 20 cm mitalla valmiin maanpinnan alapuolella. Missä maanpinta on kalteva, päätetään perusmuurit vaakasuorin askelmin.”*³¹

*”Täyttämisen suoritetaan noin 30 cm kerroksissa jotka survotaan tiiviiksi veden kanssa. Täyttämiseen ei saa ryhtyä ennen kuin eristystyöt, perustustyö ja putkijohtotyöt on hyväksytty. Täytteeksi käytetään hiekkaa ja kiviä. Kaikkia ulkoseiniä vasten 30 cm:n mitalla käytetään täytteeksi ainoastaan kiviä pintakerrosta lukuunottamatta. Näin menetellään, jotta pintavesi pääsisi esteettömästi painumaan salaojiin eikä patoutuisi seiniä vastaan. Kaikkien maahan tulevien putkien päälle lasketaan ensin pehmeä hiekkatäyte. Täyte ei saa sisältää orgaanisia aineita, jotka lahotessaan aiheuttavat painumista.”*³²

Perusmuurin vieritse on tehty rakennusselityksen mukaan salaojat: *”Perusmuurin vieritse ja kellaritilojen permantojen alitse johdetaan sepeli-, sementtiputki- tai kolmiotiilisalaojat, jotka vedetään siten, että perustuksiin mahdollisesti keräytynyt vesi varmasti ja esteettömästi virtaa pois.”*³³

Seinät

Kellarikerroksen maanvastaiset seinät ja luokkahuonesiiven keskellä kulkeva pitkittäinen kantava väliseinä ovat piirustusten mukaan betonia. Väliseinät ovat pääosin muurattuja tiiliseiniä. Maanvastaisten seinien sisäpuolella on ilmarako ja muurattu seinä.

Ylemmissä kerroksissa kantavana rakenteena on muuratut tiiliseinät. Ulkoseinissä tiilimuuraus jakautuu kolmeen osaan, rakenteen keskellä on kaksi ilmarakoa. Myös luokkahuonesiiven pitkittäinen kantava seinälinja on tiilimuurausta. Voimistel- ja juhlasalisii- vessä sekä asuntosiivessä on kantavana rakenteena myös betonipilareita. Välipohjat ovat betonisia alalaattapalkistoja.

Rakennusselityksen mukaan:

”Ulkoseinät muurataan ehjistä, hyvin kovettuneista Nopsa-sementtitiilistä käyttäen huolellisesti sammutetusta kalkista ja puhtaasta hiekasta valmistettua muurilaastia. Seos-

³¹ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 2.

³² Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 3.

³³ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 2.

suhteen määrää insinööri. Kaikkiin seiniin muurataan kaksi ilmarakoa, joista sisempi varustetaan kuivalla täytteellä. Sidetiilinä käytetään punaisia tiiliä. I-kerroksen seinissä tulee ulomman ja sisemmän kuoren olla lapetiilen vahvuinen. Muuraustavassa noudatetaan Suomen Sementtilyhdistyksen esittelyvihkosissaan antamia ohjeita tarkoin. Lämpöeristyksen tehostamiseksi vuorataan kaikki ulkoseinät I- ja II-kerroksessa 1 cm:n insuliitilla, takoliitilla tai muilla rakennuslevyillä, jotka kiinnitetään ½” aluslistoitukseen. Ikkunoiden ja ovien pielet muurataan punaisista poltetuista tiilistä. Ikkuna- ja ovipalkit valetaan erikseen työmaalla valmiiksi ja nostetaan paikoilleen. Niiden väliin asetetaan lämpöeristykseksi tervatut lankut. Sementtiä lisätään tarpeen vaatiessa. Kaikki laastin sekoittamiset suoritetaan jos mahdollista koneellisesti. Muurien on noustava mahdollisimman tasaisesti. Muuraus on toimitettava hyvässä liitoksessa ja saumat on täytettävä huolellisesti. Työmaalla on tiilet, joita ei heti käytetä, ladottava kuivalle alustalle ja suojattava kastumiselta. Lämpökastuneista tiiliä ei saa muureihin käyttää. Tiilimuurit suojataan päältäpäin huolellisesti sateelta.

Vaihtoehtoisesti seinät muurataan 1 kiven vahvuiseksi sementtitiilistä, punaisista tiilistä tai kalkkiahiekkatiilistä ja lämpöeristykseksi muurataan ulkopuolelle kevytbetoniharkot, joiden paksuuden ja ominaispainon tulee olla (niitä toimittavan erikoisliikkeen laskelmien mukaan) sellainen, että koko seinän lämmönläpikuluku on enintään $K=0,7$.

Kellarikerroksen kaikki ulkoseinät varustetaan verhomuurauksella ja väliin jätetään ilmarako. Sisäpilarit tehdään rautabetonista – kellarissa säästöbetonista.

Ikkuna- ja oviaukot muurataan noin 20 mm suuremmiksi kuin vastaavien karmien leveys- ja korkeusmitat (ulkomitat). Aukkojen pieliin muurataan saumoihin tarpeellinen määrä sauman paksuisia, kuivasta puusta tehtyjä, tervattuja puutiilejä (pituus 3/4 karmin leveyttä), joihin karmit naulaten kiinnitetään. Karmien muurinpuoleiset sivut tervataan. Karmin ja muurin väli rivetään huolellisesti.

Lämpöpatterisyvennykset eristetään kaksinkertaisilla ensoniitti-, takoliitti- tai insuliitilevyillä, joiden taakse jätetään ilmarako. Nämä kiinnitetään tiiviisti puulistoilla. Patterisyvennyksen pohja sovitetaan lattian korkeuteen. Putki- ja sähköjohtoja varten tehdään muureihin tarpeelliset kanavat sähkö- ja putkitöiden erikoispiirustusten mukaan.”³⁴

Sementti- ja rautabetonitöistä määrätään rakennusselityksessä seuraavaa: ”Sementti- ja rautabetonityöt tehdään käyttämällä ainoastaan kotimaista Portland-sementtiä. Sementti toimitetaan rakennuspaikalle alkuperäisissä pakkauksissa ja on säilytettävä siellä kuivassa paikassa. Perusmuurit ja kellaritilojen paksuseinämuurit valetaan säästöbetonista. Kaikki välipohjat tehdään rautabetonista.”³⁵

³⁴ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 4-6.

³⁵ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6.

Alapohjat ja välipohjat

Kellarikerroksessa alapohjarakenne on maanvarainen betonilaatta. Rakennusselityksen mukaan: *”Kellaritilojen lattia tehdään seuraavasti: Lattian alusta tasoitetaan sulloen puhdasta soraa tiiviisti. Päälle valetaan tasoituslaatta, joka raudoitetaan ristiin insinöörin lähemmin määrämällä tavalla; sen pinta silitetään silmälläpitäen kosteuseristystä. Kosteuseristykseksi sivellään aluslaatta kahdesti bitumilla. Ellei bitumia ole saatavissa suoritetaan eristys kuten varauksessa sanotaan. Eristyskerros nostetaan myöskin kellaritilojen seinille verhomuurauksen taitse ja tulee sen yhtyä kivijalan eristykseen. Eristys suojataan ohuella suojabetonikerroksella.”*³⁶

Kaikki välipohjat ovat rakennusselityksen mukaan rautabetonia. Rakenteena on alalaatta-palkisto, käytävillä kantava ylälaatta. Lattiapinnat ovat lankkua, marmorimosaiikkia tai massaa. Rakennusselityksen mukaan: *”Välikatot valetaan rautabetonista palkkeineen, joihin liittyy 4 cm alalaatta. Rautojen määrän ja ko'on määrää rak.insinööri. Päälle tehdään tukeva lankkulattia 1 ¼” lattialankuista 2” x 4” korokkeiden varaan. Korokkeiden väli enintään 60 cm. Käytävien ja eteisten lattiat tehdään alapuolelta näkyvin palkein ja ylälaatta mitoitetaan kantavaksi ja varustetaan marmorimosaiikki- tai massapinnalla. Palkkien välit täytetään uudella ja kuivilla kutterinlastuilla tai muulla täytteellä. W.C.-tilojen y.m. sellaisten huoneiden, joissa käsitellään vettä ja joissa kulkee paljon putkia välikaton sisällä, lattiat tehdään siten, että alalaatta mitoitetaan kantavaksi ja päälle sullotaan painumaton epäorganista täytettä, koksikuonaa, tuhkaa t.m.s. kulloinkin tarvittavaan korkeuteen saakka. Tämän päälle valetaan ristiinraudoitettu betonilaatta, jonka pinta tasoitetaan ja varustetaan vesieristyksellä. W.C.-tilojen vesieristyksen muodostaa kaksi bitumisivelyä. ... Vesieristys nostetaan vähintään 10 cm seinille ja nurkkien vedenpitävyyteen kiinnitetään erikoisesti huomiota. Eristys suojataan betonikerroksella.”*³⁷

*”Välikatto ullakkoa vastaan tehdään siten, kuten edellä on normaalivälikatoista sanottu, mutta lankkulattian asemasta valetaan laudoituksen ja tervapaperin päälle betonilaatta palopermannoksi. Palopermanto viettäkään ulkoseiniin päin. Kaikkien välikatojen paksuuden rappauksineen ja lattiapäällysteineen tulee olla 50 cm.”*³⁸

Vesikatto

Rakennusselityksessä määrätään vesikatosta seuraavasti:

”Insinöörin mitoittaman kattotuolipiirustuksen mukaan rakennetaan katonkannatusrakenteet terveistä, sahatuista tai veistetyistä mänty- tai kuusipiirusta. Muurin ja betonilattiatin kanssa kosketuksiin joutuvat kattotuolipiirujen sivut tervataan. Kattotuolirakenteiden pystytuet eivät saa osua ilmakehien vaakasuorille osille. Kattorakenteet ankkuroidaan siten ettei tuulen paine pääse nostamaan kattoa paikoiltaan.

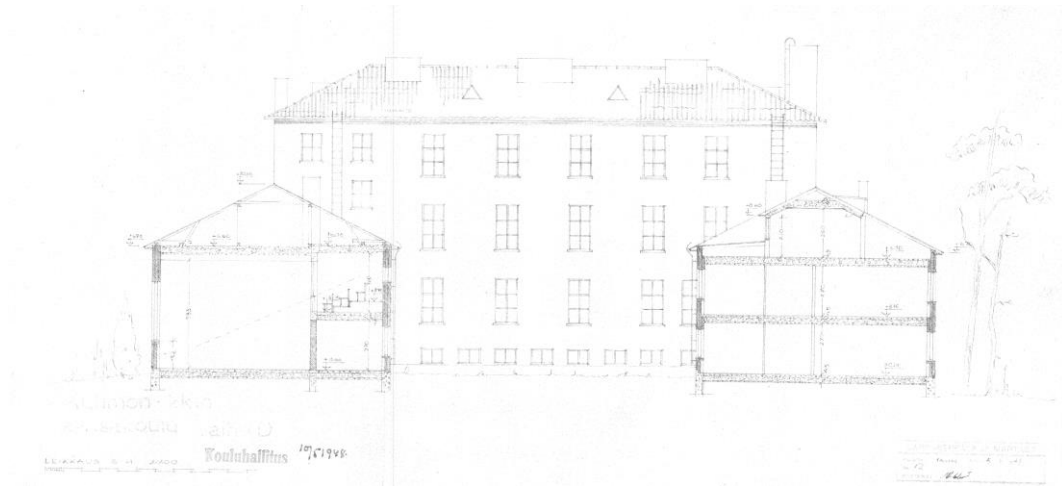
³⁶ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 4.

³⁷ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6-7.

³⁸ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 7-8.

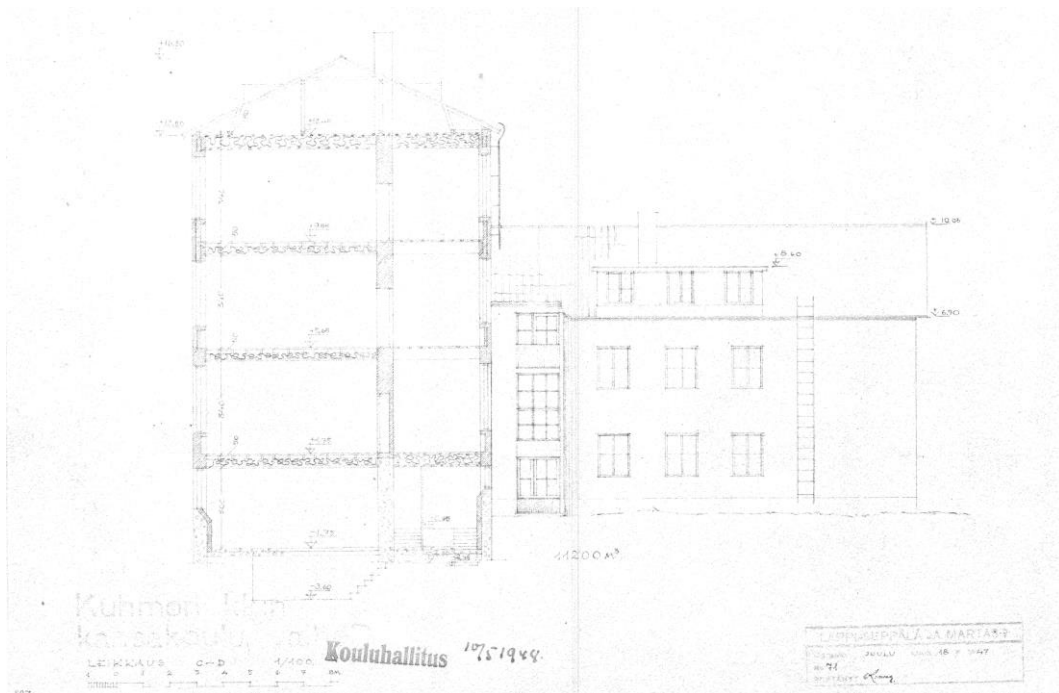
Ruodelaudoitus tehdään 7/8" x 4" puolipuhasta laudoista. Lautojen jatkaminen suoritetaan aina kattotuolien kohdalla.

Vesikatto tehdään punaisista sementtikattotiilistä, jotka ladotaan listojen varaan. Listoitusta tehdään ristiin niin, että alemmat kulkevat kohtisuoraan katon harjaa vastaan ja päällimmäiset, joiden varaan kattotiilet tulevat – harjan suunnassa. Aluskatoksi levitetään listoituksen alle tavallinen halpa kattuhuopa tai naulataan päreet. Katto varustetaan tavallisella tukevatekoisella riippurännillä, jonka tulee olla kalteva syöksytorviin päin. Rännin ulkopuoli suojataan laudoilla piirustuksen mukaan ja muodostavat nämä laudat osan kattolistan profiloinnista. Syöksytorvet tehdään 5 kg galvanoidusta Sampo-levystä tai vastaavasta. Syöksytorvet kiinnitetään huolellisesti galvanoiduin koukuin seinän ulkopuolelle. Syöksytorvien yläpäähän ei tehdä tavanomaisia suppiloita vaan yhdistetään ne suoraan riippuränneihin. ... Piippujen tyvet pellitetään 4,5 kg Sampo-levyillä.”³⁹

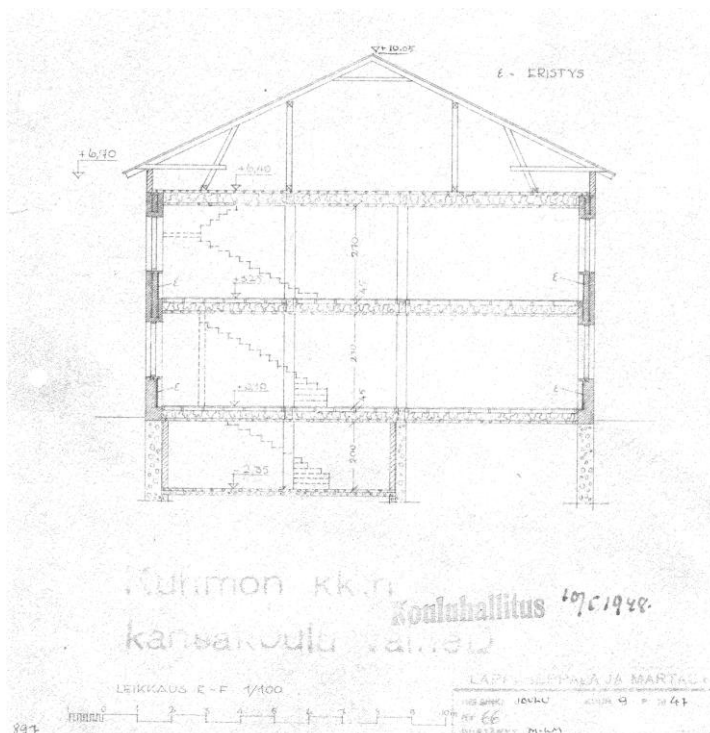

Leikkaus G-H 1/100, 5.1.1947

³⁹ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 8-9.

Leikkaus C-D 1/100, 18.12.1947

Leikkaus E-F 1/100, 9.12.1947

6.5 Pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat

Julkisivut

Rakennuksen kivijalka on pesubetonipintainen. Rakennusselityksen mukaan: *”Sokkeli tehdään pesubetonilaatoista. Pesubetonilaatat viedään 10 cm pihan valmiin pinnan alapuolelle. Jos urakoitsija niin haluaa, voidaan pesubetonipinta tehdä myöskin rakennuspaikalla, mutta tällöinkin on saumat tehtävä piirustuksen mukaan. Sokkeli eristetään muusta rakenteesta kaksinkertaisella bitumisivelyllä. Sokkelia on rakennustyön aikana suojeltava likaantumiselta ja kolauksilta sekä työn valmistuttua hyvin puhdistettava kaikista taharoista ainoastaan puhtaalla vedellä. Saumaus suoritetaan laattojen värisellä mutta hiukan tummemmalla laastilla.”*

Pesubetonia on käytetty julkisivuissa myös ulkoportaissa ja kynnyksissä sekä ulko-ovien pielissä. Rakennusselityksen mukaan: *”Kaikkien ulko-ovien pielet ympäröidään samanlaisilla pesubetonilaatoilla, joita käytetään kivijallassakin.”⁴⁰*

Muutoin julkisivut ovat rapatut ja maalatut. Rakennusselityksen mukaan: *”Kaikki rakennuksen sivut rapataan ja maalataan kaikilta näkyviltä osiltaan.”⁴¹* Rakennusselityksessä ohjeistetaan: *”Rakennuksen julkisivut rapataan ja maalataan suurella huolella.”⁴²*

Ikkunoista rakennusselityksessä määrätään: *”Ikkunoihin ja oviin karmeineen käytetyn puun tulee olla suoraa ja tervettä, joka on uunikuivattua. ... Ulkoikkunat tehdään tavalliset kaksinkertaiset piirustusten mukaan. Lasit kiinnitetään kitillä. Ikkunakehät jäykistetään kulmaraudoin, jotka ruuvataan kehien ulkopintaan. Ulkoikkunat varustetaan lujin, riittävän suurin saranoin sekä tarpeellisin avaus-, sulkemis- ja aukipitolaittein. Asennetaan ”Tiivis”-sulkijat tai vastaavat luokkahuoneiden ja muihin korkeisiin ikkunoihin. Kussakin ruudussa tulee olla vähintään yksi sivusulkija ja kaksi pääsulkijaa tai kolme sivusulkijaa. Asuntojen ikkunat varustetaan linkkusulkijoilla ja tulee niitä olla vähintään 2 kpl puitetta kohden. Ikkunoissa käytetään tiivisteinä kudosta, jota varten höylätään ura. Kaikki näkyvät metalliosat ikkunoissa kromioidaan tai niklataan. Ruuduissa käytetään vähintään 2 mm lasia. Lasit I:ma konelasia. Eräissä kohdin käytetään läpinäkymätöntä lasia (juovitetua).”⁴³*

Rakennusselityksen mukaan: *”Ikkunoiden vesipellit tehdään 4,5 kg Sampo-levystä tai vastaavasta huolellisesti suoraviivaiseksi. Vaihtoehtoisesti ne voidaan korvata sementtikattotiilirivillä, jotka on kuitenkin huolellisesti muurattava karmin vesinenän alle niin, ettei vesi pääse niiden alle.”⁴⁴*

Ovet määrätään tehtäviksi erikoispiirustusten mukaan kestävästi ja kunnollisesti. Ovista määrätään seuraavasti: *”Oviin käytetyn vanerin tulee olla yhtäjaksoinen (saumaton). ...*

⁴⁰ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 3.

⁴¹ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6.

⁴² Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 12.

⁴³ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 13-14.

⁴⁴ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 8-9.

Kunkin oven kokoa ja käyttöä vastaavilla valkeilla pumppusulkijoilla varustetaan kaikki ulko-ovet. ... Ulko-oviin tehdään kumipäiset ovien seisotuslaitteet ("stopparit"). ... Pääovet varustetaan lasinkiinnityslistoilla ja lasin vahvuuden tulee olla vähintään 4 mm."⁴⁵

Pääsisäänkäynnin yläpuolelle määrätään rakennusselityksessä tehtäväksi teksti puisista irtokirjaimista.⁴⁶ Selitys viittaa ilmeisesti piirustukseen. Teksti näkyy hämärästi Kontion koulua 1950- tai 1960-luvulla kuvaavassa valokuvassa (alla).

Ote koulurakennusta kuvaavasta vanhasta valokuvasta. Pääsisäänkäynnin päällä näkyy teksti "KOULU". (Kuva Jorma Korhonen).

Sisätilat

Portaat ja lepotasot ovat betonirakenteiset. Pintamateriaalina portaikoissa ja käytävillä on marmorimosaiikki. Rakennusselityksen mukaan: *"Sisäportaiden askeleet ja lepotasot valetaan raudoitettua betonista yleensä altatuettua tyyppiä käyttäen ulkoseiniä vasten lähempien erikoispiirustusten ja -ohjeiden mukaan. Ilmaraottomia muureja vasten tulevat askeleet voidaan tehdä vapaakantoisiksikin. Kaikkiin portaisiin tehdään yksinkertainen rautakaide 1,5 cm neliöraudasta tai pyöröraudasta. Käsipuu tehdään kiilloitetusta kouvusta."⁴⁷ "Marmorimosaiikkilattiat jaetaan n. 1 m² ruutuihin sinkkilistoilla epäsäännöllisen halkeilemisen estämiseksi. Marmorimosaiikista tehdään portaiden askelpinnat ja lepotasot ullakon ja kellarin portaita lukuunottamatta. ... Marmorimosaiikilla päällystetään kaikki koulun käytävät ja eteiset sekä porrashuoneiden lepotasot ja askeleet."⁴⁸*

Lankkulattiat määrätään rakennusselityksessä tehtäväksi seuraavasti: *"Päälle tehdään tukeva lankkulattia 1 ¼" lattialankuista 2" x 4" korokkeiden varaan. Korokkeiden väli enintään 60 cm."⁴⁹*

Sisäpuoliset seinä- ja kattopinnat määrättiin rakennusselityksessä rapattaviksi: *"Yleensä kaikki seinä-, katto- y.m. näkyvät pinnat rapataan ja maalataan, ellei tässä selityksessä toisin sanota. Huoneiden ja portaiden rappaus toimitetaan tavalliseen tapaan hienoksi eli*

⁴⁵ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 14-15.

⁴⁶ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 26.

⁴⁷ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6.

⁴⁸ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 13.

⁴⁹ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6-7.

sileäksi kalkkilaastilla. Polttoainevaraston, pannuhuoneen ja kellarikomeroitten seinät ja katto jätetään rappaamatta mutta kalkitaan. Koulusta leivintupaan johtava käytävä rapataan, mutta muut kellarikäytävät ainoastaan kalkitaan. ... Kosteuden alaiset kohdat rapataan Ceresitin t.m.s. sekaisella laastilla. ... Huoneiden nurkat ja kulmat pyöristetään noin 10 mm säteellä. Kattorusukkeita ei huoneisiin tehdä, vaan upotetaan puutiili lampukoukkuineen kattoon betonin sisään valaistuslaitteiden kiinnittämistä varten.”⁵⁰

Sisäovet ovat vaneriovia. Rakennuslaskelman mukaan: ”Oviin käytetyn vanerin tulee olla yhtäjaksoinen (saumaton). Sisäovissa käytetään 6 mm vaneria, huoneistojen ulko-ovissa kahta puolta 3 mm:n vaneri vuorauksena, jolloin ovet ovat umpirakenteisia.”⁵¹ ”Jos tavallisia peiliovia on helpommin saatavissa voidaan vaneriovet korvata niillä, mutta tulee niiden olla vähintään nelipeilisiä.”⁵²

Rakennuslaskelmassa määrätään myös asuntojen keittiöiden kalusteista: ”Kaikki keittiöt varustetaan seuraavilla kiinteillä kalusteilla: liesi, työpöytä, leivinlauta, seinäkaappi, pyyheliinakoukut sekä halkolaatikko. Helsingin tulee olla Högforsin mallia tai yhtä hyvää jonkun muun tehtaan valmistetta. Niiden koko ilmenee piirustuksista lähemmin. Koulukeittiöön tehdään suurikokoiset hellat. ... Leivintupaan tehdään talonpoikaismallinen kunnollinen muurattu leivinuuni.”⁵³

1950-luvulla asunnoissa ei vielä ollut yleisesti jääkaappeja. Jääkaapin korvasi kylmäkaappi, jonka yhdisti ulkoilmaan raitisilmaventtiili. Rakennusjärjestyksessä määrätään: ”Jokaisen huoneiston kylmä ruokasäiliö yhdistetään ulkoilman kanssa 1” rautaputkilla, jotka asetetaan paikoilleen jo seinää muurattaessa kunkin komeron ylä- ja alaosaan siten, että putken päät tulevat olemaan julkisivussa ikkunain ylä- ja alareunan linjassa ja n. 1 cm valmiin rappauspinnan yläpuolella.”⁵⁴

Maalaus- ja pintakäsittelytyöistä rakennusjärjestyksessä määrätään seuraavasti:

”Maalaustyöt

Maalaukseen käytetään viranomaisten myöntämiä aineita ja ammattimiesten on suoritettava työ.

Pohjustetaan ja öljymaalataan peittävästi:

Kaikki ne ikkunain osat, jotka tulevat kosketuksiin ulkoilman kanssa.

Ulkokattolistan puuosat.

Paloportaat.

Keittiöiden seinät ja katto sekä kiinteät kalusteet.

Sellaisten W.C.-tilojen seinät ja katot, joihin asennetaan pesumalja työn tässä vaiheessa.

⁵⁰ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennuslaskelma 1947, 11-12.

⁵¹ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennuslaskelma 1947, 13.

⁵² Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennuslaskelma 1947, 15.

⁵³ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennuslaskelma 1947, 15-17.

⁵⁴ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennuslaskelma 1947, 6.

*Keittiöiden seinät oven korkeuteen.
Luokkahuoneiden, oppilaseteisten ja porrashuoneiden seinät ovikorkeuteen.*

Lakeerataan ulkoilmalakalla:

Kaikki ulko-ovet.

Vernissan korvikkeella sivellään kahteen kertaan tai öljymaalataan peittävästi:

*Kaikki sisäovet.
Ikkunoiden sisäpuoli.*

Lakeerataan:

Vaatenaulakot.

Kiilloitetaan:

Kaiteiden puuosat.

Paperoidaan n. 60 mk:n tapeteilla:

Kaikki asuinhuoneet, eteiset ja hallit.

Kalkkimaalataan:

Rakennuksen kaikki julkisivut.

Kalkkimaalataan tilapäisesti:

Kaikki koulun ja porrashuoneiden seinien yläosat.

Kalkilla valkaistaan:

*Kaikki sisäkatot.
Kaikki kellaritilojen seinät ja katot.*

Laseerataan ja lakeerataan lattialakalla:

Lakki lankkulattiat.

Vahataan:

Kaikki marmorimosaiikkipinnat.

Katto- ja seinävärien rajaan maalataan viivat yhdellä värillä.

Pääsisäänkäytävissä voidaan käyttää useita värejä piirustuksen mukaan.

...

Jos työn aikana maaliaineiden saanti helpottuu tekee allekirjoittanut toimisto uuden maalauslaskelmyksen ja hintaerosta sovitaan erikseen.”⁵⁵

⁵⁵ Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 18-20.

Pohjaratkaisut ja tilojen jakautuminen

Koulurakennuksen sisätiloihin on tehty peruskorjauksen yhteydessä monin paikoin toiminnallisia muutoksia. Suurimpina muutoksina erottuvat asuntojen muutokset opetus-, ruokailu- ja keittiötiloiksi sekä voimistelu- ja juhlasalitulassa tapahtuneet muutokset.

Luokkahuonesiiven ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kerroksessa tilajako on säilynyt peruskorjauksessa pääpiirteissään ennallaan. Kuten alun perin, luokkahuonesiivessä on kussakin kerroksessa kolme suurta luokkahuonetta koko rakennuksen pituisen sivukäytävän varrella. Sivukäytävälle on tehty pieninä muutoksina opetusvälinevarastot ja siivouskomerot, jotka sijaitsevat käytävien päissä.

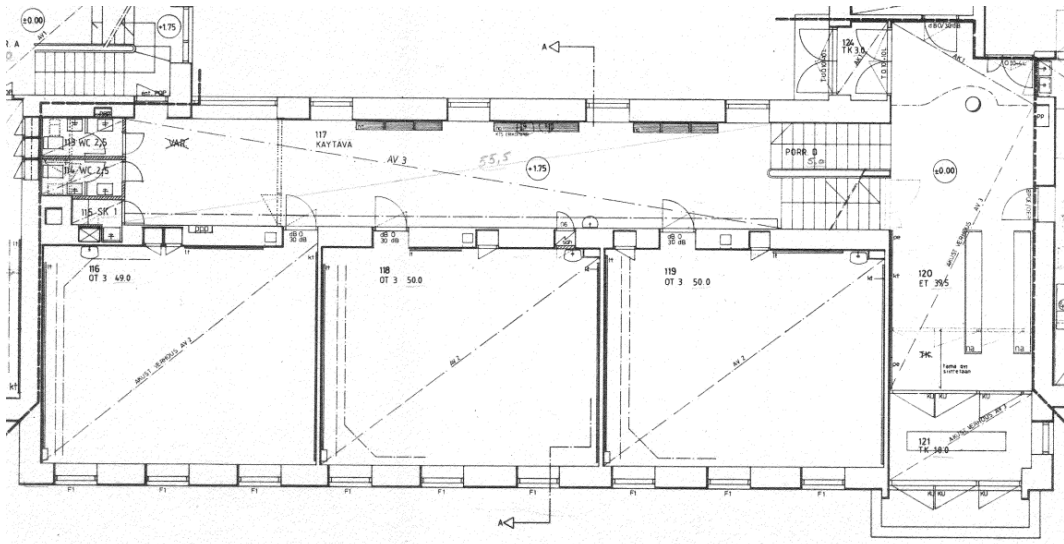
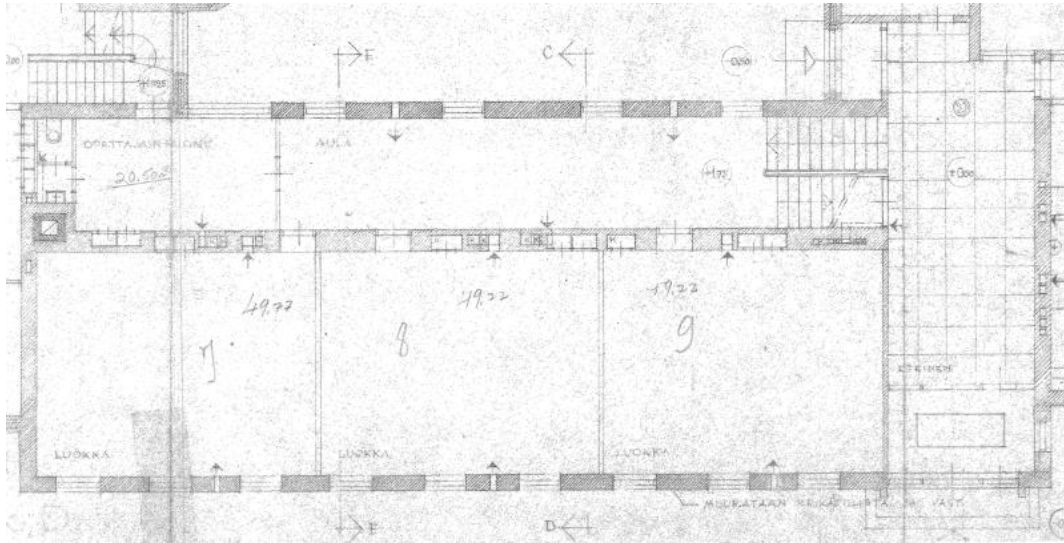
Luokkahuonesiiven kellarikerroksessa sijaitsevat teknisen työn tilat on peruskorjauksen yhteydessä suunniteltu opetustiloiksi ja niiden yhteydessä sijaitsevat pukuhuonetilat kiinteistöhuoltotiloiksi, joihin kuuluu mm. siivouskeskus. Uudet teknisen työn tilat on suunniteltu asuntosiiven ensimmäisessä kerroksessa sijainneiden asuntojen paikalle.

Voimistelu- ja juhlasalisiiven ensimmäiseen kerrokseen asuntojen paikalle on suunniteltu keittiötilat. Voimistelu- ja juhlasali on suunnitelmassa nimetty ruokailutilaksi. Alkuperäisissä piirustuksissa koulurakennuksessa ei ole lainkaan ruokasaliksi merkittyä tilaa. Salin viereen rakennuksen kaakkoiskulmaan oli jo alun perin suunniteltu koulukeittiö, joten on mahdollista, että sali toimi jo alkujaan ruokasalina. Voimistelusalit otettiin ruokasalikäyttöön todennäköisesti uudemman koulurakennuksen valmistumisen yhteydessä – uudessa koulurakennuksessa oli uusi liikuntasali, joten vanhan koulurakennuksen voimistelusalille ei ollut enää tarvetta. Arkkitehti Esa Piiraisen mukaan sali toimi ruokailutilana jo ennen peruskorjausta.

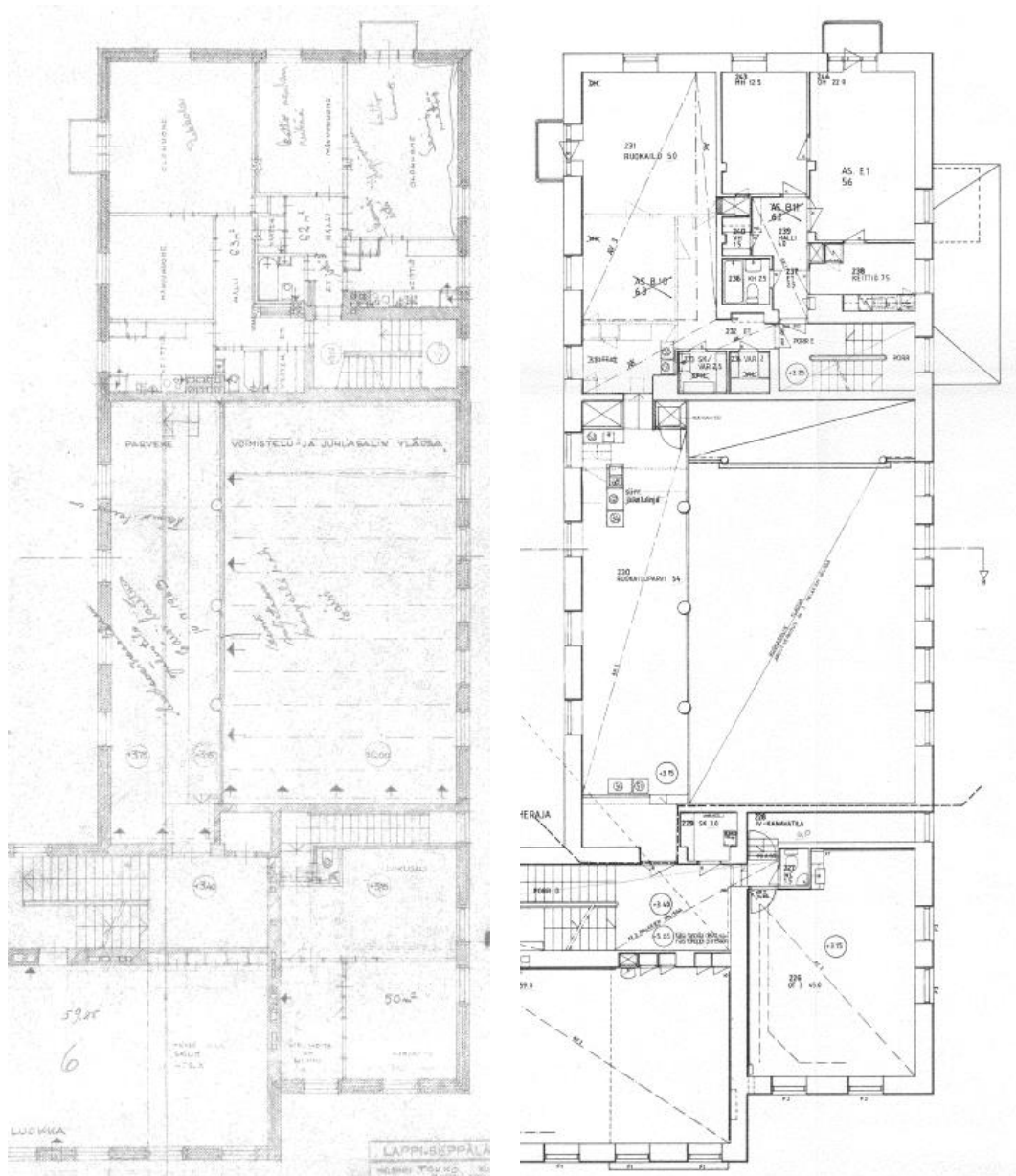
Asuntosiiven ensimmäiseen kerrokseen asuntojen paikalle on suunniteltu teknisen työn tilat. Niihin kuuluu puu- ja metallityön opetustiloja. Asuntojen väliseinät, keittiöt ja kylpyhuoneet on osoitettu purettaviksi.

Asuntosiiven toisen kerroksen päädyssä sijaitsevien asuntojen paikalle on suunniteltu opettajainhuone / työtilat sekä erityisopetuksen tiloja. Asuntojen tilajako on säilytetty osin ennallaan ja osa keittiöistä ja kylpyhuoneista on säilytetty. Voimistelu- ja juhlasalisiiven päädyssä toisen asunnon paikalle on suunniteltu avoin ruokailutila, asunnon väliseinät on osoitettu purettaviksi. Salin parvelle on osoitettu ruokailuparvi. Kirjaston paikalle on osoitettu opetustila.

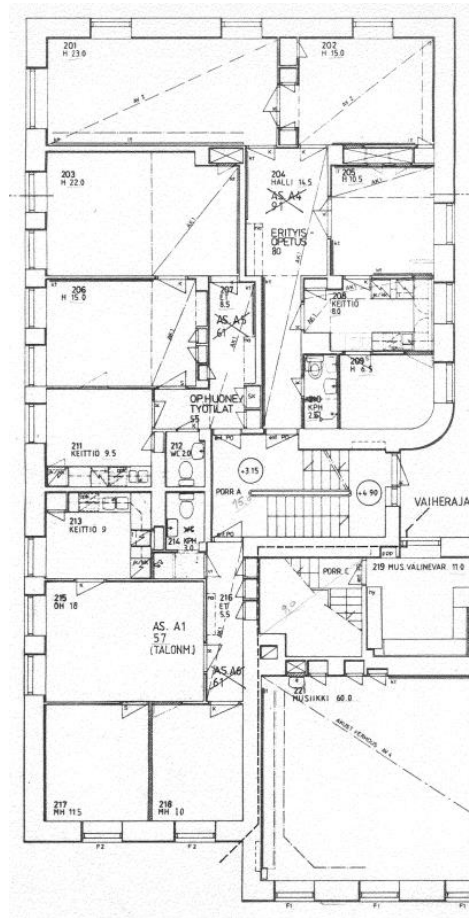
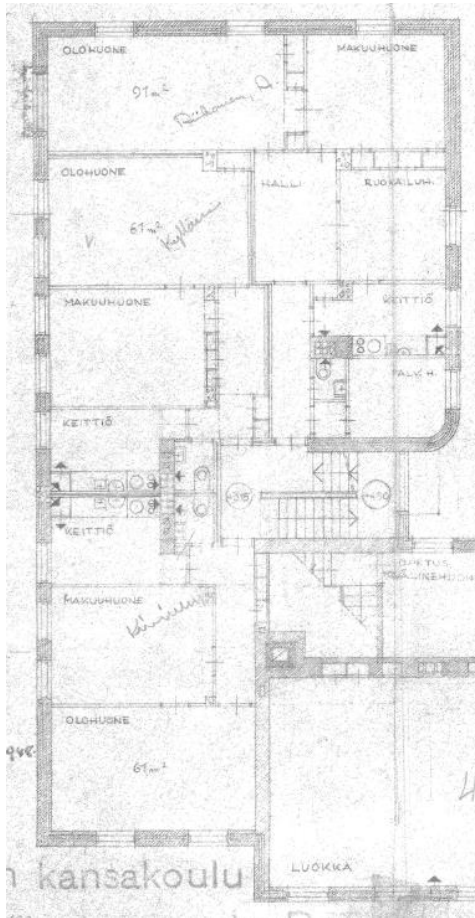
Peruskorjauksen yhteydessä koulurakennukseen on asennettu koneellinen ilmanvaihto. Ilmanvaihtokonehuoneet on osoitettu voimistelu- ja juhlasalisiiven ja asuntosiiven ullakokerrokseen.

Ensimmäinen kerros, luokkahuonesipi. Luokkahuoneiden tilajako on ennallaan. Käytävän päädyssä esitetään purettavaksi varastona toiminut, alkujaan opettajainhuoneeksi suunniteltu tila. Käytävän päässä olevat wc-tilat on suunniteltu laajennettaviksi. Niiden viereen on varattu tila siivoukskomerolle.

Toinen kerros, voimistelu- ja juhlasali. Siipiosan kaakon puoleisessa päädyssä sijainneen kirjaston paikalla on opetustila. Piirustuksessa ei kuitenkaan näy väliseinien purkumerkintöjä, joten kirjasto on voitu muuttaa opetustilaksi jo aikaisemmin kirjaston siirryttyä pois koulurakennuksesta. Salin parveke osoitetaan ruokailu-parvena. Siipiosan päädyssä pihan puolella sijaitseva asunto on muutettu ruokailutilaksi. Toinen asunnoista on edelleen olemassa, huonejako on alkuperäisten suunnitelmien mukainen.

Toinen kerros, asuntosiipi. Toisessa kerroksessa päädyssä sijaitsevat asunnot on muutettu erityisopetuksen tiloiksi. Huonejaot on säilytetty pitkälti ennallaan, vaikka tilojen käyttötarkoitus on muuttunut. Yksi asunnoista on säilytetty talonmiehen asuntona. Huonejärjestystä on muutettu, jotta asuntoon on saatu kaksi makuuhuonetta. Kylpyhuoneen yhteyteen on suunniteltu suihku.

7.2 Myöhemmät korjaukset ja muutokset

Rakennuksen vesikatto on korjattu kesällä 2012.

8 KONTION KOULUN NYKYTILANNE

Koulurakennus on ulkoasultaan ja julkisivuiltaan pääpiirteissään alkuperäisessä asussaan. Sisätilat ovat pääosin vuonna 1990 laadittujen peruskorjaussuunnitelmien mukaisessa asussa. Sisätiloissa on säilynyt paljon myös alkuperäisiä rakennusosia ja yksityiskohtia.

Koulurakennus on ollut käyttämättömänä vuodesta 2018 lähtien. Rakennuksen kuntoa pidetään yllä, rakennuksessa on lämmitys ja rakennus käydään tarkistamassa viikoittain.

8.1 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut

Ulkoasultaan koulurakennus on säilynyt varsin hyvin alkuperäisten suunnitelmien mukaisessa asussa. Julkisivuissa on sileäksi hierretty rappaus. Julkisivut on maalattu vaaleiksi. Kivijalassa pintamateriaalina ovat elävöpintaistat pesubetonilaatat. Rakennuksen katteena ovat punaiset kattotiilet.

Pääsisäänkäynnin ympärillä on jyrkät pesubetonipintaistat, sisälaidoiltaan viistetyt koristelistat. Myös sivusisäänkäyntien ympärillä on pesubetonilistat. Ulko-ovet on uusittu. Nykyiset ovet ovat kaksilehtiset teräsovet.

Ikkunat on asennettu julkisivuihin hivenen upotettuina. Ikkunoiden ympärillä on yksinker-
taiset, koristelemattomat rapatut kehykset. Ikkunat on uusittu kaakon puoleisella julkisivulla luokahuonesiivessä sekä osittain lounaan puoleisella julkisivulla. Uusien ikkunoiden puitejako on samankaltainen kuin vanhoissa ikkunoissa. Muualla rakennuksessa ikkunat ovat vanhat, varsin todennäköisesti alkuperäiset. Vanhojen ikkunoiden helat ovat pääosin alkuperäiset. Ikkunoiden ulkopuitteisiin lienee tehty korjauksia, luultavasti peruskorjauksen yhteydessä.

Koulurakennusta kuvaavassa vanhassa mustavalkoisessa valokuvassa ikkunoiden puitteet näyttävät tummilta, selvästi tummempilta kuin julkisivut. Alun perin ikkunoiden puitteissa lienee ollut joku väri. Jossain vaiheessa vanhojen ikkunoiden puitteet on maalattu valkoisiksi.

Ote koulurakennusta kuvaavasta vanhasta valokuvasta. Ikkunoiden puitteet ovat sävyiltään tummat. Niiden väriä ei ole mustavalkoisesta kuvasta mahdollista päätellä. (Kuva Jorma Korhonen).

Pääjulkisivu avautuu kaakkoon Kontionkadulle ja Koulukadulle. Rakennus on ulkoasultaan selkeäpiirteinen. Sileiksi rapattu ja julkisivuja rytmittävät tasavälein julkisivulla sijaitsevat kapeat ja korkeat ikkunat. Pääjulkisivulla korostuu Kontionkadun suuntainen nelikerroksinen luokkahuonesiipi.

Julkisivu koilliseen, luokkahuonesiipi ja voimistelu- ja juhlasalisiipi. Keittiötiloihin johtavan sisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu katos ja lastauslaituri vuonna 1990 toteutetun peruskorjauksen yhteydessä.

Julkisivut luoteeseen ja sisäpihalle, luokkahuonesiipi ja asuntosiipi.

Julkisivut sisäpihalle, voimistelu- ja juhlasalisiipi.

Julkisivu lounaaseen, asuntosiiپی.

8.2 Rakennuksen pohjaratkaisut ja tilojen jakautuminen

Luokkahuonesiivessä rakennuksen tilajako on pääpiirteissään alkuperäisten suunnitelmien mukainen. Luokkahuonesiivessä on säilynyt ennallaan selkeälinjainen perusratkaisu, jossa luokkahuoneet sijaitsivat sivukäytävän varrella kadun puolella. Käytävän päässä sijaitsivat wc-tilat ja siivouskomerot, saman periaatteen mukaisesti kuin alkuperäisissä suunnitelmissa. Luokkahuoneet ovat edelleen samankokoisia ja samassa käyttötarkoituksessa kuin alun perin heti rakennuksen valmistumisen jälkeen vuonna 1950.

Luokkahuonesiiven pohjakerroksessa on tehty ajan mittaan muutoksia. Ensimmäiset muutokset on tehty jo ennen vuonna 1990 toteutettua peruskorjausta. Nykyään tilat ovat pääpiirteissään peruskorjaussuunnitelmien mukaisessa asussa.

Voimistelu- ja juhlasali-siivessä tilat ovat peruskorjaussuunnitelmien mukaisessa asussa. Koulun nykyiset keittiötilat on rakennettu ensimmäisessä kerroksessa sijainneiden asuntojen paikalle peruskorjauksen yhteydessä. Keittiötilojen kalusteet ja varusteet sekä ruokasalin jakelulinjasto on purettu pois koulutoiminnan päätyttyä rakennuksessa vuonna 2018. Toisessa kerroksessa rakennuksen koilliskulmassa sijaitseva asunto on edelleen tilajaltaan alkuperäisten suunnitelmien mukainen. Rakennuksen ollessa vielä viimeisiä aikoja koulukäytössä asunto on ollut toimistotiloina.

Asuntoiivessä tilat ovat peruskorjaussuunnitelmien mukaisessa asussa. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevista teknisen työn tiloista koneet ja kiinteät kalusteet on purettu pois koulurakennuksen jäätyä tyhjilleen vuonna 2018. Toisessa kerroksessa ja ullakolla sijaitsevat asunnot ovat tilajaltaan lähes alkuperäisten suunnitelmien mukaiset, siitä huolimatta, että ne on peruskorjauksen yhteydessä muutettu erityisopetuksen tiloiksi. Vanhoissa asuintiloissa on säilynyt mm. alkuperäisiä väliovia ja komeroita. Myös asuntojen keittiöt ovat edelleen olemassa, tosin aikojen kuluessa keittiökalusteet on uudistettu.

8.3 Tilat, pintarakenteet, rakennusosat ja yksityiskohdat

Rakennuksen pintarakenteet ja rakennusosat ovat osittain alkuperäisiä, osittain peräisin vuoden 1990 peruskorjauksesta. Peruskorjauksen yhteydessä on uusittu sisäpuolisia pintarakenteita ja pintakäsittelyjä. Sisätilat on maalattu todennäköisesti kauttaaltaan. Selkeimmin tuolloin toteutetut muutokset näkyvät luokkahuoneissa, teknisen työn tiloissa ja keittiötiloissa.

Rakennuksessa on säilynyt myös alkuperäisiä pintarakenteita ja rakennusosia, kuten marmorimosaiikkilattioita, ovia, porraskaiteita ja kiinteitä kalusteita. Suurin osa ikkunoista on alkuperäisiä.

Eteinen, aulatilat ja pääportaikko

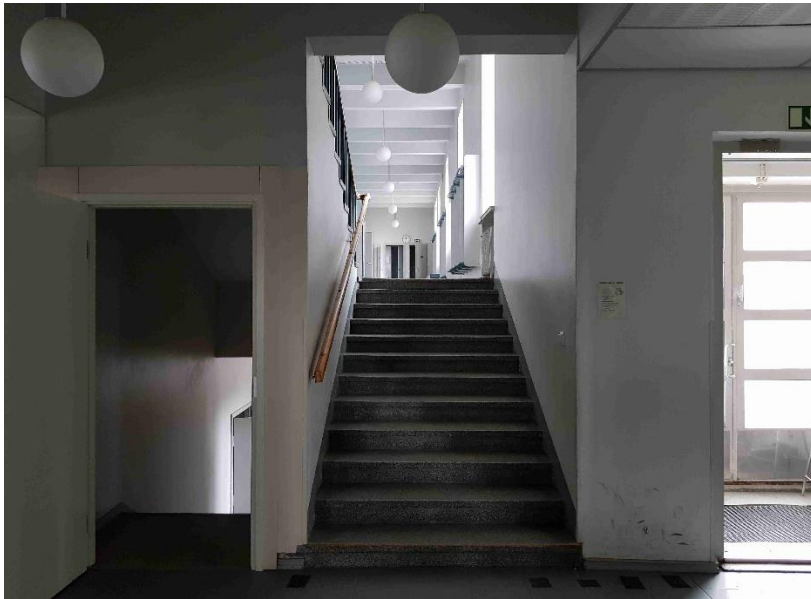
Koulurakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee rakennuksen kaakkoisivulla Kontionkadun varressa. Rakennukseen kuljetaan leveiden teräsrunkoisten lasiovien kautta. Ovet on uusittu, todennäköisesti vuonna 1990 toteutun peruskorjauksen yhteydessä.

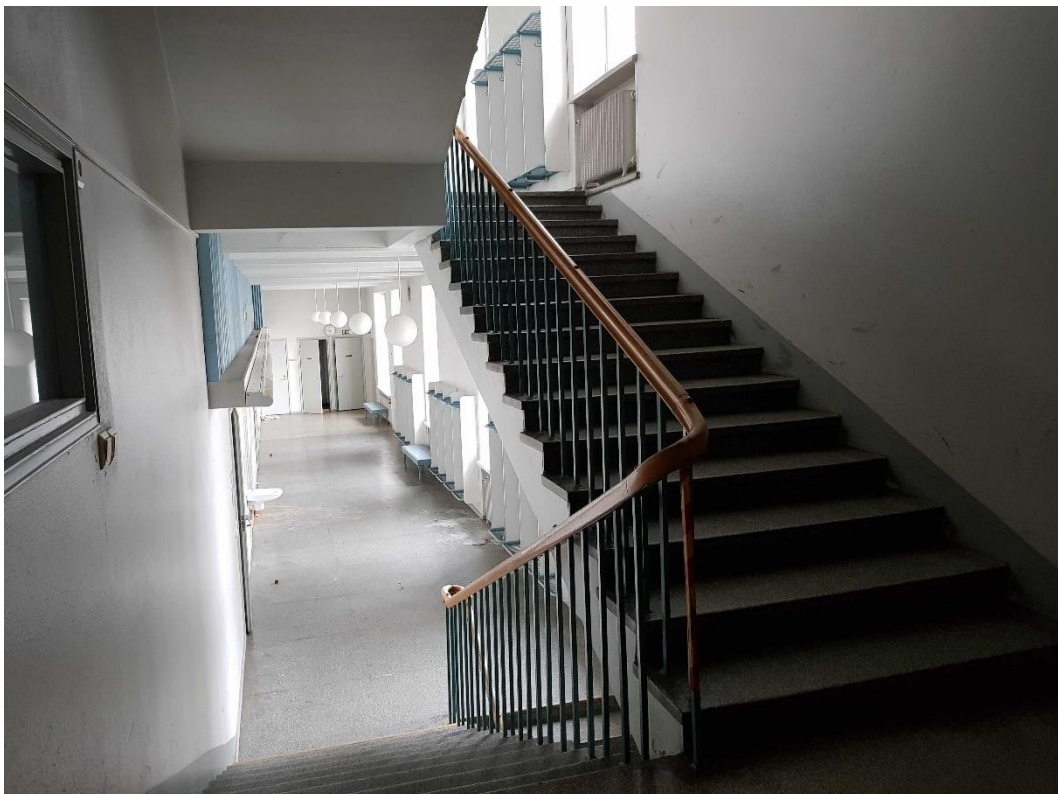
Pääsisäänkäynti avautuu aulatilaan, josta on kulku luokkahuonesiipeen (kuvassa vasemmalla), sisäpihalle sekä viime aikoina ruokasalina toimineeseen voimistelu- ja juhlasaliin. Aulan pintamateriaalit ovat peräisin vuoden 1990 peruskorjauksesta. Aulassa on laattalattia. Aulatilaan on rakennettu alaslasketut katot peruskorjauksessa toteutetun koneellisen ilmanvaihdon asentamisen yhteydessä. Keskellä aulaa on edelleen näkyvillä alkuperäinen palkkikatto. Aulatilan väritys on peräisin 1990-luvun vaihteesta.

Pääaulasta on kulku ulos sisäpihalle ja viime aikoina ruokasalina toimineeseen voimistelu- ja juhlasaliin. Yksityiskohtana aulatilassa erottuu pyöreä pilari. Sen tummanvihreä väri on 1990-luvun vaihteelle tyypillinen.

Luokkahuonesiiven ensimmäinen kerros sijaitsee puoli kerrosta pääaulaa ylempänä. Kuvassa oikealla näkyy aulasta sisäpihalle johtava sisäänkäynti. Ulko-ovet on uusittu teräsrunkoisiksi lasioviksi.

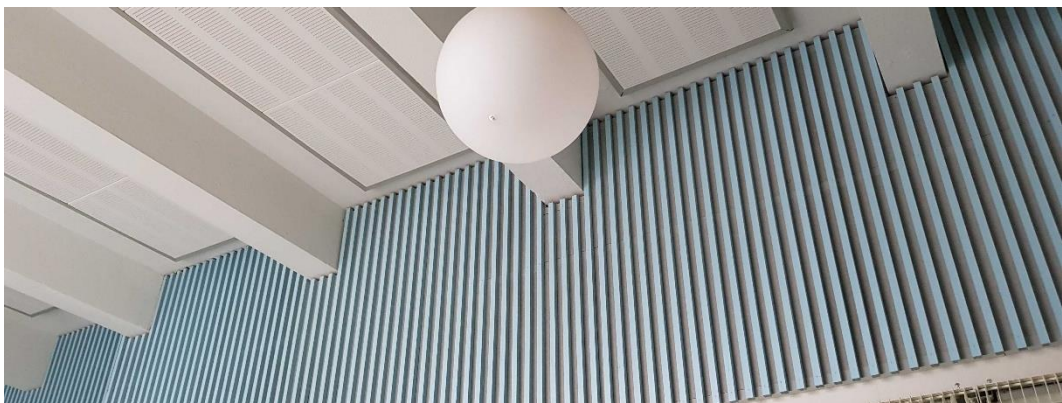

Pääportaikko sijaitsee luokkahuonesiiven koillisen puoleisessa päässä. Portaikon marmorimosaiikkipinnat ja kaiteet ovat alkuperäiset.

Käytävätilat ja luokkahuoneet

Luokkahuonesiipi, ensimmäinen kerros. Luokkahuonesiivessä ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kerroksessa on kussakin kolme suurta luokkahuonetta. Luokkahuoneet sijaitsevat kadun puolella, pihan puolella sijaitsevan sivukäytävän varrella. Sivukäytävää valaisevat sisäpihalle avautuvat korkeat ikkunat. Käytävän koillisen puoleisessa päässä on koko rakennuksen korkuinen pääportaikko. Käytävällä on säilynyt alkuperäisiä rakennusosia ja pintamateriaaleja: ikkunat ja marmorimosaiikkilattiat ovat alkuperäiset. Luokkahuoneiden ovia kehystävät listat ja todennäköisesti myös jalkalistat ovat alkuperäiset. Myös ovet ovat mahdollisesti alkuperäiset, peruskorjauksen yhteydessä kunnostetut. Ikkunoiden väleihin asennetut hyllyt ovat peruskorjauksen ajalta, samoin kattopalkkien väleihin asennetut akustiikkalevyt ja ikkunapenkkien laatoitukset. Tilan väriyty lienee peräisin peruskorjauksen ajalta, värit ovat 1990-luvun alun tyylliset.

Seinän yläosaan luokkahuoneiden puolelle on peruskorjauksen yhteydessä tehty kotelointi ilmastointiputkia varten. Se on verhottu säleiköllä.

Luokkahuonesiipi, toinen kerros. Seinän yläosassa kotelointia peittävä säleikkö on joka kerroksessa erivärinen. Seinässä näkyy tiilipölyn värjäämä kohta paikassa, josta on otettu rakennenäyte poraamalla rakennusteknistä tutkimusta varten.

Luokkahuonesiipi, kolmas kerros. Kolmannessa, ylimmässä kerroksessa ei käytävän katossa ole muille kerroksille luonteellomaisia poikkipalkkeja.

Kolmannen kerroksen käytävältä avautuu näkymiä pihalle ja uudemman koulurakennuksen yli Lammasjärvelle.

Käytävän ikkunat ovat alkuperäiset.

Luokkahuoneet ovat peruskorjauksessa toteutetussa asussaan. Tuolloin lattiapinnat on uusittu ja kattoihin on asennettu akustiikkalevyt ja riippuvat valaisimet. Alun perin luokkahuoneissa oli lakatut lankkulattiat. Luokkahuoneiden kaakon puoleiselle julkisivulle avautuvat ikkunat on uusittu, ilmeisesti peruskorjauksen yhteydessä.

Luokkahuoneissa on säilynyt myös alkuperäisiä rakennusosia, kuten listoja ja seiniin upotettuja komeroita.

Ensimmäisessä kerroksessa pääaulan vieressä sijaitseva tila oli alun perin suunniteltu koulukeittiöksi. Myöhemmin tila toimi ruokailutilana, Kamarimusiikkimyymlänä ja tapahtuman infopisteenä. Tilan nykyinen ulkoasu on peräisin vuoden 1990 peruskorjauksesta.

Luokkahuonesiiven kellarikerroksessa sijaitsevat teknisen työn tilat on vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä muutettu opetustiloiksi.

Kellarikerroksen käytävä. Pintamateriaalit ovat vuoden 1990 peruskorjauksen mukaiset.

Teknisen työn tilat

Uudet teknisen työn tilat on rakennettu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1990 asuntosiiven ensimmäisessä kerroksessa sijainneiden asuntojen paikalle. Tilat ovat peruskorjauksen mukaisessa asussa.

Teknisen työn tiloja.

Teknisen työn tiloihin kuuluva luokkahuone.

Voimistelu- ja juhlasali / ruokasali

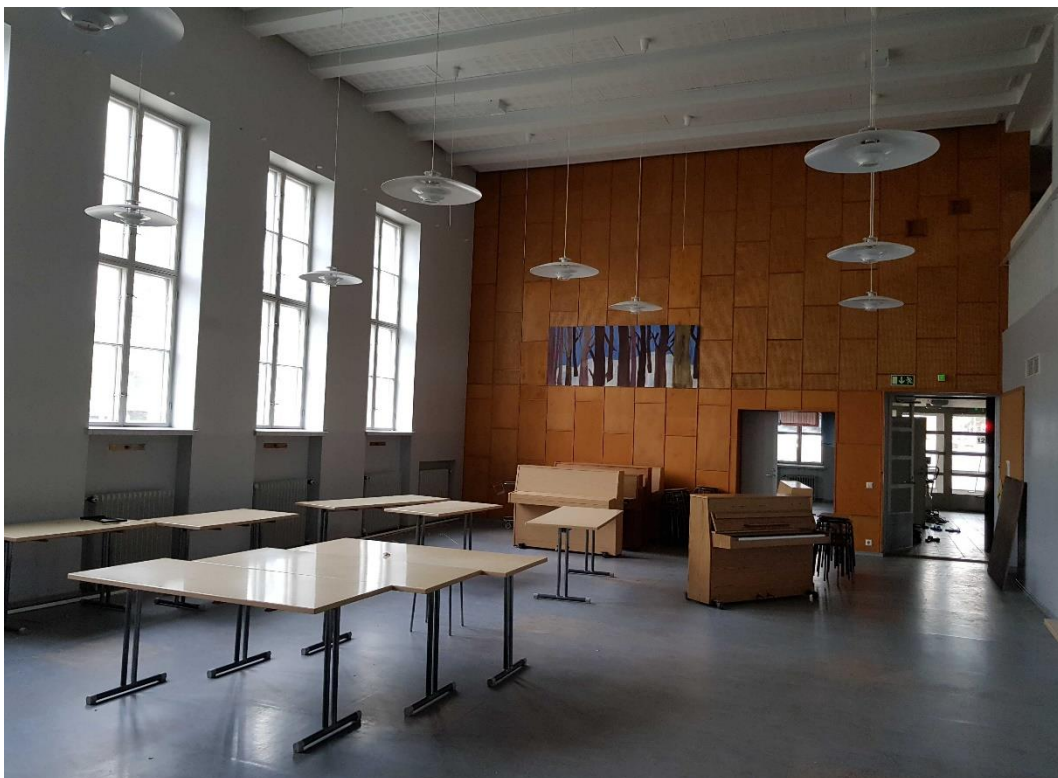
Alun perin voimistelu- ja juhlasaliksi suunniteltu kahden kerroksen korkuinen sali on toiminut pitkään ruokasalina. Peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1990 salin yhteyteen on rakennettu uudet keittiötilat ja ruokailutiloja on laajennettu. Salin peräseinällä sijaitsevan jakelukeittiön yläpuolelle on peruskorjauksen yhteydessä rakennettu pilarien kannattama korkea kotelointi, jota verhoaa puusäleikkö. Alkuperäinen seinälinja on keittiökaluksien takaseinän kohdalla. Sali on nykyään pääpiirteissään vuoden 1990 asussa.

Sali vuonna 2018. (Kuva Jorma Korhonen).

Salin päädyssä sijaitseva jakelukeittiö on rakennettu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1990. Osa kalusteista on purettu pois koulutoiminnan loppumisen jälkeen.

Salissa on säilynyt myös alkuperäisiä rakennusosia ja pintarakenteita. Koilliseen avautuvat korkeat ikkunat ovat alkuperäiset. Salin päätyseinää peittävä vaneripinta on alkuperäinen. Salin pääsisäänkäynnin vieressä sen vasemmalla puolella sijaitsevaa oviaukkoa on peruskorjauksen yhteydessä suurennettu.

Saliin avautuvalle parvelle on peruskorjauksen yhteydessä suunniteltu ruokailutila. Parven alla sijaitsevat kanslia ja varastotilat on viimeistään peruskorjauksen yhteydessä muutettu ruokailu- ja keittiötiloiksi ja seinään on avattu uusi oviaukko. Seinään on peruskorjauksessa asennettu ilmastointisäleiköt.

Rakennuksen ollessa vielä koulukäytössä salin parvi on toiminut ruokalutilana. Tilan ulkoasu on peräisin pääosin vuoden 1990 peruskorjauksesta. Parvella on myös alkuperäisiä rakennusosia, kuten ikkunaseinän vaneripinnat.

Parven takana sijainneet asuintilat on muutettu peruskorjauksen yhteydessä avoimeksi ruokailutilaksi. Asunnon väliseinät ja keittiö on purettu. Tilaa lienee käytetty myös opetustilana.

Näkymä parvelta saliin.

Keittiötilat

Voimistelu- ja juhlasaliivien ensimmäiseen kerrokseen asuntojen paikalle on vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä rakennettu keittiötilat. Tilojen kalusteita on purettu pois koulutoiminnan päättymisen jälkeen.

Asunnot / erityisopetuksen tilat ja toimistotilat

Erityisopetusta varten varattuja tiloja sekä opettajia varten varattuja toimisto- ja työtiloja on peruskorjauksen yhteydessä sijoitettu asuntosiiven toiseen kerrokseen ja ullakkokerrokseen asuntojen paikalle. Vaikka tilojen käyttötarkoitus on muuttunut, on asuntojen tilajako säilynyt pääpiirteissään alkuperäisten suunnitelmien mukaisena. Tiloissa on säilynyt mm. alkuperäisiä ovia ja kiinteitä komeroita.

Vanhoissa asuintiloissa keittiöt ovat edelleen olemassa. Ne on aikojen kuluessa remontoitu ja kiinteät kalusteet on uusittu. Myös vanhoja seiniin upotettuja kiinteitä komeroita on säilynyt.

Asuntosiiiven ullakkokerroksessa sijaitsevassa asunnossa on ollut opetustiloja. Asunnon tilajako on säilynyt alkuperäisen kaltaisena.

Ullakkokerroksen asunnon käytävään avautuu kattoikkuna.

Voimistelu- ja juhlasaliivien toisessa kerroksessa koillisen puolella sijaitseva asunto on ollut toimistokäytössä. Asunnon tilat ovat edelleen pääpiirteissään alkuperäisten suunnitelmien mukaiset. Asunnossa on keittiö ja kylpyhuone. Keittiön ja kylpyhuoneen kalusteet on uudistettu viimeistään peruskorjauksen yhteydessä. Muiden huoneiden pintarakenteet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä.

Asunnon olohuone on ollut toimistokäytössä. Olohuoneessa on alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti parveke. Parvekkeen ovi ja ikkunat ovat alkuperäiset.

Kylpyhuone. Sotku lattialla on peräisin rakennusvaurioiden poistamisesta.

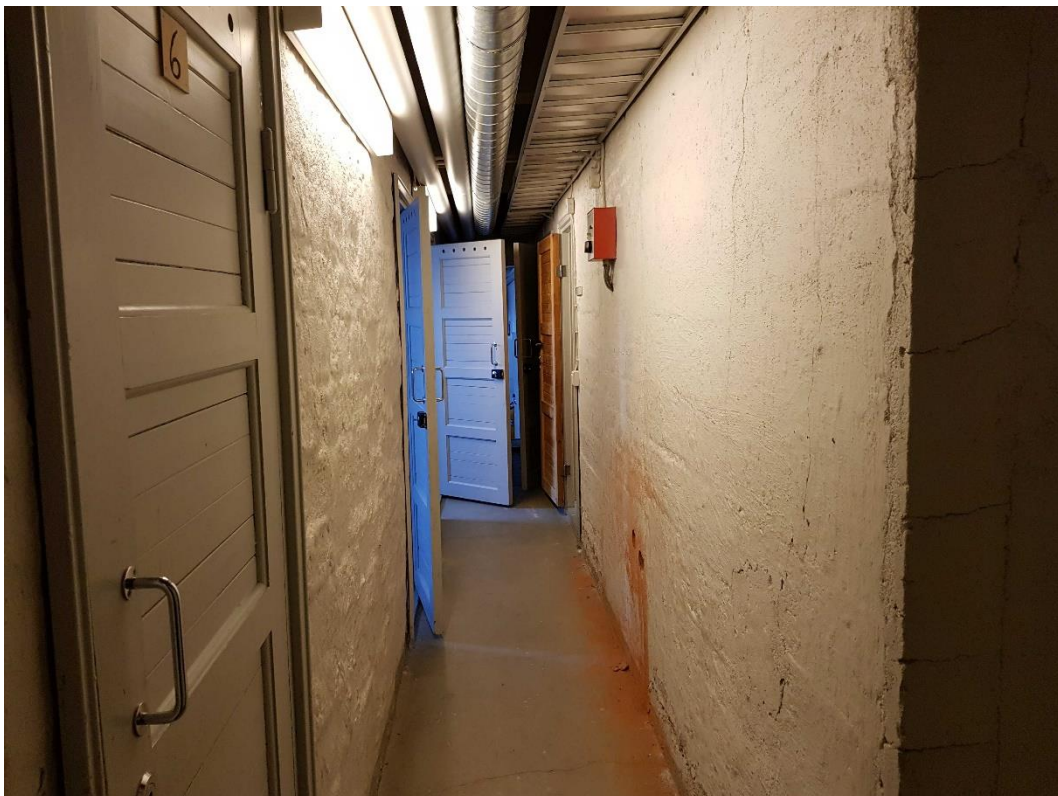
Kiinteistöhuoltotilat ja varastot

Lämmönjakuhuone sijaitsee alkuperäisellä paikallaan kellarissa.

Peruskorjauksen yhteydessä tehty kiinteistönhuoltotila sijaitsee luokkahuonesiiven kellarissa.

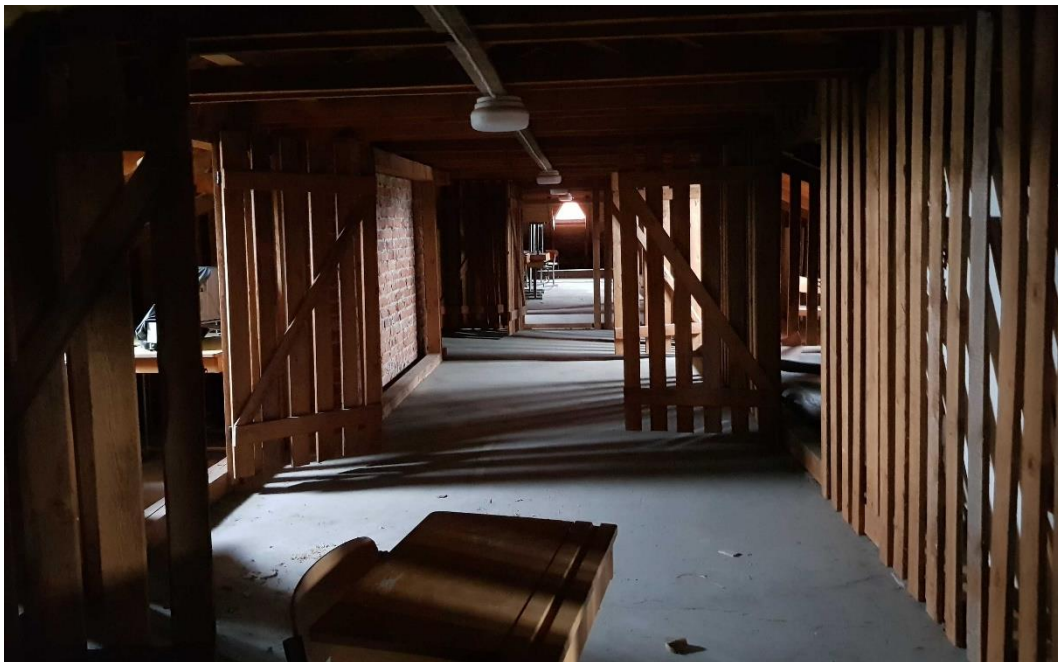

Kellarikomerot sijaitsevat luokkahuonesiiven kellarikerroksessa kapean käytävän varressa. Komeroiden ovet ovat alkuperäiset. Ne ovat 1950-luvulle tyypilliset puukehyksiset lautaovet.

Kellarikäytävän varrella sijaitsevat saunatilat, joihin kuuluvat pukuhuone, pesuhuone ja sauna, on rakennettu leipomon paikalle jo ennen vuoden 1990 peruskorjausta. Pintamateriaaleista päätellen ne on rakennettu 1960-luvulla tai 1970-luvun alussa.

Ullakko

Luokkahuonesiiven ullakolla on varastotiloja.

Ullakkokerroksen kolmikulmaisista kattoikkunoista avautuu näkymiä kaupungin keskustaan.

Asuntosiiiven ullakko toimii varastotilana.

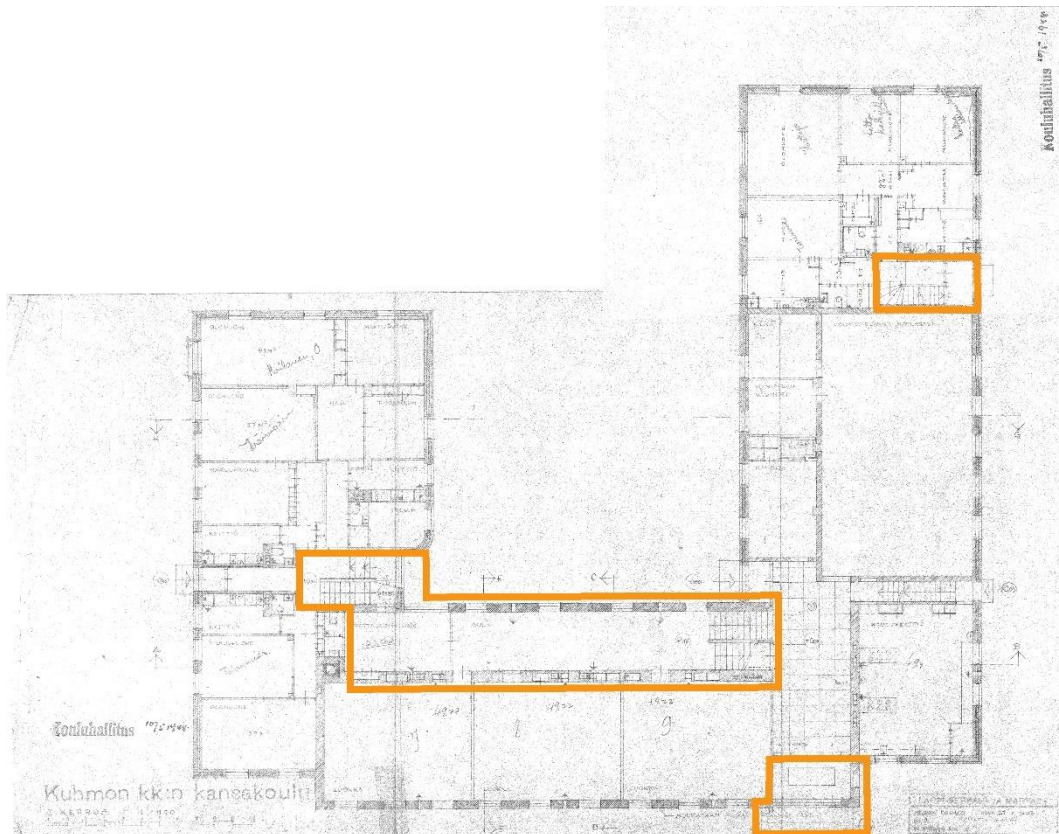
9 KOULURAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS

Kontion koulu on ulkoasultaan ja julkisivuiltaan säilynyt pääpiirteissään alkuperäisessä asussaan. Suurin osa ikkunoista on alkuperäisiä.

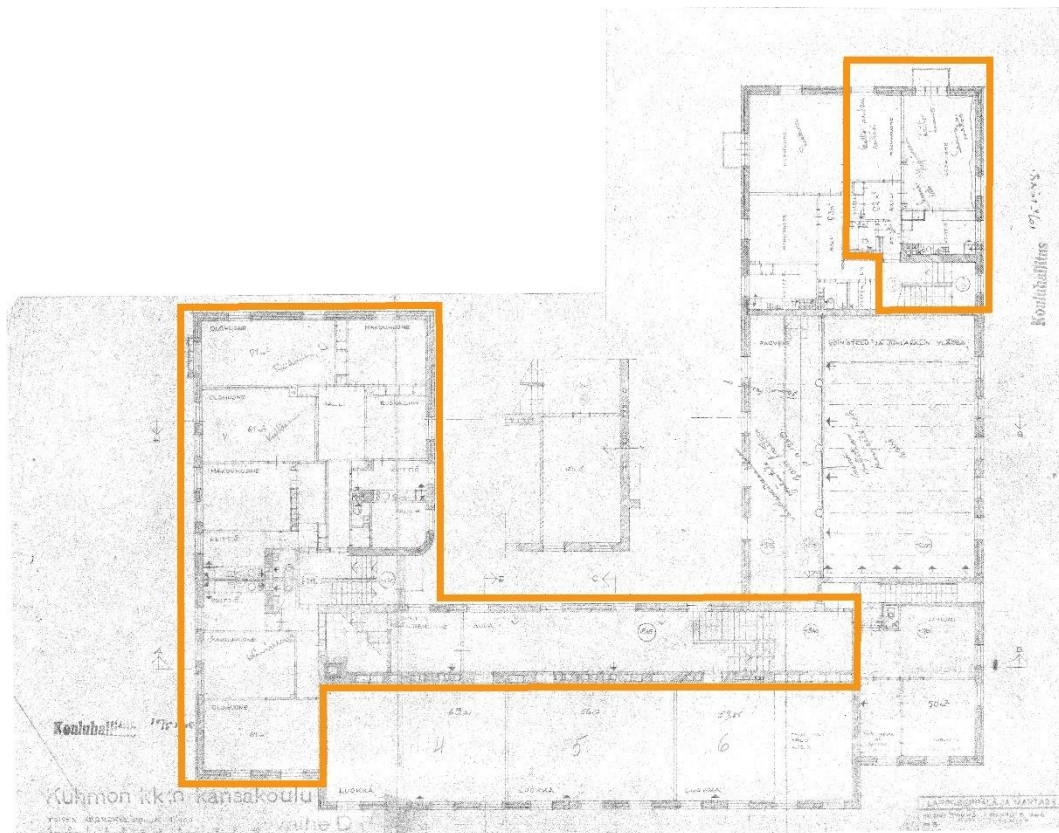
Koulurakennuksen sisätiloissa on säilynyt paljon alkuperäisiä rakennusosia ja yksityiskohdita. Parhaiten säilyneitä tiloja rakennuksessa ovat aulatilat ja portaikot. Eri puolilla rakennusta on säilynyt paljon alkuperäisiä rakennusosia, kuten ovia heloineen ja ovia kehystäviä listoja, sekä kiinteitä kalusteita, kuten seinärakenteisiin upotettuja komeroita.

9.1 Säilyneisyyskaaviot

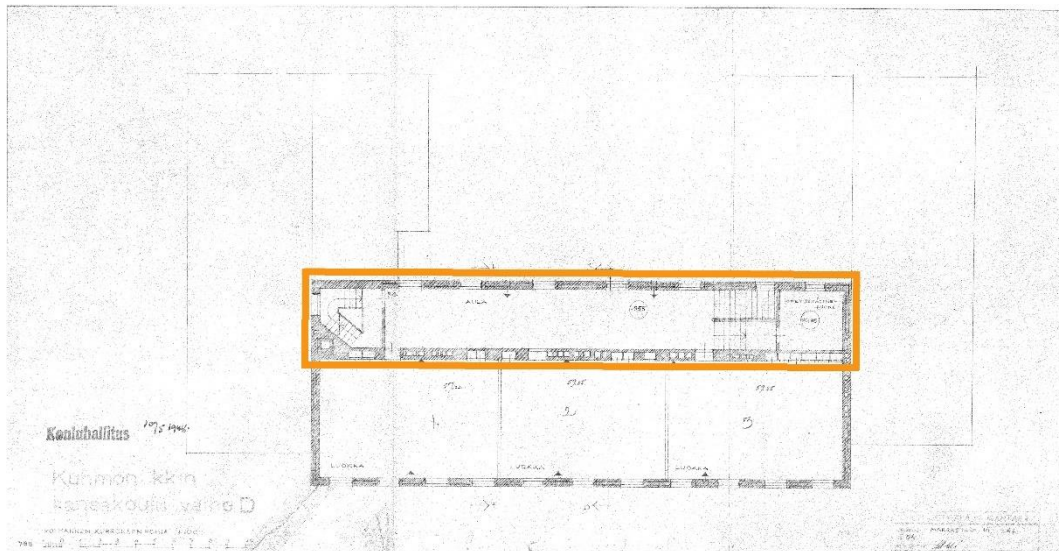
Kaavioissa on esitetty pääpiirteissään parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneet tilat koulurakennuksessa. Säilyneet rakennusosat ja yksityiskohdat kuvallaan tarkemmin luvuissa 9.2 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut ja 9.3 Sisätilat.

Parhaiten säilyneet tilat, 1. kerros.

Parhaiten säilyneet tilat, 2. kerros.

Parhaiten säilyneet tilat, 3. kerros.

9.2 Rakennuksen ulkoasu ja julkisivut

Julkisivut

Kontion koulu vuonna 2017. (Kuva Jorma Korhonen). Koulurakennuksen pääjulkisivulla Kontionkadun varressa selkeäpiirteisiä julkisivuja elävöittävät yksityiskohdat keskittyvät pääsisääkäynnin ympärille. Pääsisääkäyntiä korostavat jyrkät pesubetonipintaiset kehyslistat. Sisäänkäynnin sivulla erottuu eteisen kuusikulmainen ikkuna.

Kontion koulu syksyllä 2020.

Kontion koulu vuonna 2017. (Kuva Jorma Korhonen).

Pääsisäänkäynti. Portaat ja sisäänkäyntiä ympäröivät kehykset ovat alkuperäiset. Nykyiset ulko-ovet ovat peräisin todennäköisesti vuoden 1990 peruskorjauksesta. Samaa aikakautta edustavat sisäänkäynnin päällä olevat valaisimet. Myös sisäänkäyntiä ympäröivän kehyksien päällä oleva pellitys lienee peräisin peruskorjauksesta.

Kivijalan pintamateriaalina ovat pesubetonilaatat. Alkuperäisiin suunnitelmiin kuuluvan rakennusselityksen mukaan. "Sokkeli tehdään pesubetonilaatoista. ... Saumaus suoritetaan laattojen värisellä mutta hiukan tummammalla laastilla."⁵⁷

Pääsisäänkäynti, portaat ja kehyslista.

⁵⁷ *Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 3.*

Pääsisäänkäynnin kehyslistat. Molemmilla sivuilla kehyslistat ovat viistotut, ovea kohti levenevät.

Eteisen kuusikulmainen ikkuna on alkuperäinen. Ulkopuolisia listoituksia lienee korjattu vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä. Julkisivujen rappauspinnat on peruskorjauksen yhteydessä korjattu vaurioituneilta osiltaan ja maalattu, rappaukset ovat pääosin alkuperäiset.

Pihan puolella luokkahuonesiiven ja asuntosiiven kulmauksessa on funktionalismille tyypillisiä yksityiskohtia, kuten kaareva seinä ja kulmistaan pyörästetty putkikaiteinen parveke. Myös räystäällä on seinän linjaa mukainen pyörästys. Ensimmäisessä kerroksessa ikkunan paikalle vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä tehty ovi johtaa teknisen opetuksen tiloihin kuuluvaan puruvarastoon.

Luokkahuonesiiven ja asuntosiiven kulmauksessa pihan puolella sijaitsevaa sisäänkäyntiä kehystävät pesu-betonilistat. Ovet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä. Alkuperäisissä piirustuksissa paikalla ei ollut ovea, vain ikkuna. Aukkoa kehystävistä pesubetonilistoista päätellen kulmaan lie kuitenkin toteutettu jo alun perin ovi.

Pihan puolella kaarevalinjainen parveke ja rakennuksen pyöristetty kulma elävöittävät koulurakennuksen selkeälinjaista ulkoasua. Parvekkeen kaiteet lienevät alkuperäiset.

Parvekkeen kaide.

*Pääaulaan johtava oppilaiden sisäänkäynti sijaitsee pihan puolella luokkahuonesiiven ja voimistelu- ja juhlasaliin kulmauksessa. Sisäänkäyntiä kehystävät yksinkertaiset, rapatut pielet, oven edessä on porras. Ulko-
ovent on uusittu.*

Oppilaiden sisäänkäynti. Alempi betonikivistä tehty porras on uudempaa perua.

Voimistelu- ja juhlasaliiven päädyssä toisessa kerroksessa sijaitseviin asuntoihin on tehty parvekkeet. Putkikaiteiset parvekkeet ovat alkuperäiset. Toinen parvekkeista avautuu pihan puolelle...

... ja toinen rakennuksen päätyyn. Päädyssä olevalta parvekkeelta on aikanaan ollut näkymä järvelle.

Keittiön sisäänkäynnin eteen on peruskorjauksen yhteydessä tehty lastauslaituri, varastotila ja katos. Vasemmanpuoleinen sisäänkäynti on alkuperäisellä paikalla. Sen kautta on kulku asuntoihin johtavaan porrashuoneeseen. Oikeanpuoleinen sisäänkäynti on tehty ikkunan paikalle vuoden 1990 peruskorjauksessa.

Alun perin asuntoihin, nykyään teknisiin tiloihin johtava sisäänkäynti sijaitsee asuntosiivessä rakennuksen lounaispuolella. Ulko-ovi on uusittu.

Ikkunat

Luokkahuonesiiven ikkunat on Kontionkadun puolella uusittu. Ikkunoiden puitejako on samankaltainen kuin alkuperäisissä ikkunoissa, joten ikkunoiden uusiminen ei ole muuttanut rakennuksen ulkoasua.

Pihan puolella luokkahuonesiivessä on alkuperäiset ikkunat.

Alkuperäisiä ikkunoita lienee vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä tai muussa yhteydessä kunnostettu. Lasiakkojen alareunoissa olevat listat vaikuttavat uudemmilta kuin muut lasilistat. Kulmahelat ovat todennäköisesti alkuperäiset. Vesipellit on uusittu.

Alkuperäisissä ikkunoissa on alkuperäiset helat.

9.3 Sisätilat

Pääsisäänkäynti

Eteistilassa on alkuperäinen marmorimosaiikkilattia, johon on listoilla rajattu upotus kuraritilää tai -mattoa varten. Eteisessä on jälleenrakennuskaudella valmistuneille rakennuksille tyypillinen kuusikulmainen ikkuna. Ikkunassa on alkuperäiset puitteet ja helat. Myös lämpöpatteri on alkuperäinen. Ovet on uusittu todennäköisesti peruskorjauksen yhteydessä vuonna 1990 ja kattoon on asennettu akustiikkalevyt.

Marmorimosaiikkilattia. Kuramattoa varten lattiaan on tehty listalla rajattu syvennys.

Eteisen kuusikulmainen ikkuna on alkuperäinen. Myös helat ovat alkuperäiset.

Pääportaikko ja käytävät

Pääportaikossa marmorimosaiikkilattiat, -askelmat ja porraskaiteet ovat säilyneet alkuperäisinä.

Kaidedetaljeja.

Rakennusselityksen mukaan: "Kaikkiin portaisiin tehdään yksinkertainen rautakaide 1,5 cm neliöraudasta tai pyöröraudasta. Käsipuu tehdään kiilloitetusta koivusta."⁵⁸

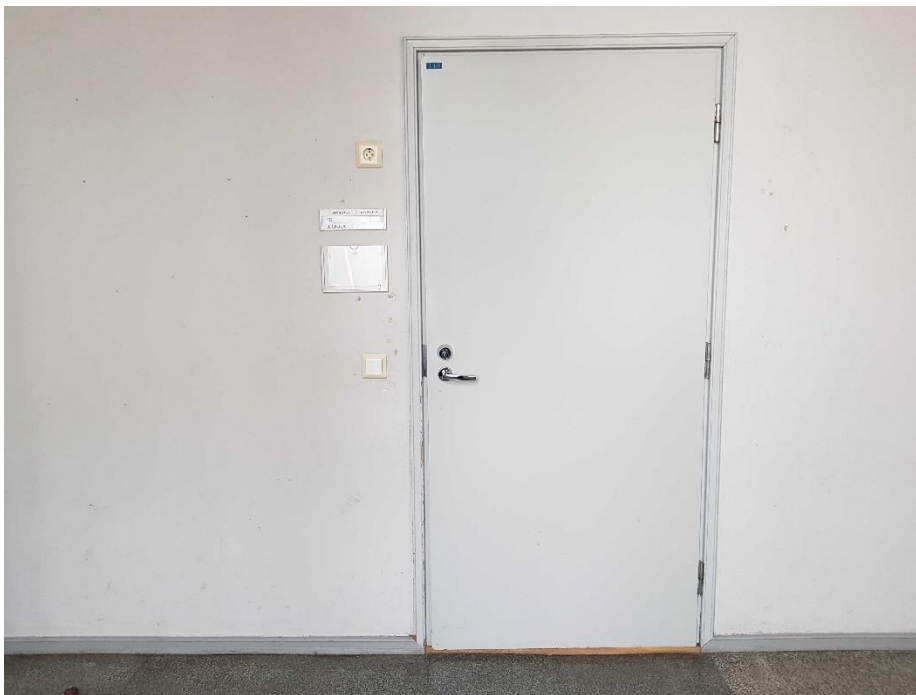
Käytävän marmorimosaiikkilattia on alkuperäinen. Rakennusselityksen mukaan: "Marmorimosaiikkilattiat jaetaan n. 1 m² ruutuihin sinkkilistoilla epäsäännöllisen halkeilemisen estämiseksi. ... Marmorimosaiikilla päällystetään kaikki koulun käytävät ja eteiset sekä porrashuoneiden lepotasot ja askeleet."⁵⁹

⁵⁸ *Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 6.*

⁵⁹ *Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys 1947, 13.*

Luokkahuoneiden käytävällä ikkunat ovat alkuperäiset kaksinkertaiset ikkunat. Myös helat ovat alkuperäiset. Ikkunapenkit lienee laatoitettu peruskorjauksen yhteydessä.

Luokkahuoneiden ovet ovat mahdollisesti alkuperäiset, peruskorjauksen yhteydessä kunnostetut. Tähän viittäisi se, että ovia kehystävät listat vaikuttavat alkuperäisiltä. Listoja ei siis ole jouduttu ovien vaihtamisen vuoksi irrottamaan. Jos listat ovat alkuperäiset, ovat myös ovien karmit ja ovet todennäköisesti alkuperäiset.

Luokkahuoneiden ovia kehystävät alkuperäiset molemmilta reunoiltaan tyylikkäästi profiloituneet listat. Listat lienee olleet alun perin lakatut. Myös lattialistat vaikuttavat alkuperäisiltä – käytävän lattiapinta on alkuperäinen, joten listoja ei ole ollut tarvetta irrottaa ja uusia.

Alun perin luokkahuonesivessä on käytävillä ollut poikittaisten palkkien kannattama sileä, rapattu katto. Akustiikkalevyt on lisätty peruskorjauksen yhteydessä.

Patterit ovat koko rakennuksessa alkuperäiset.

Sali

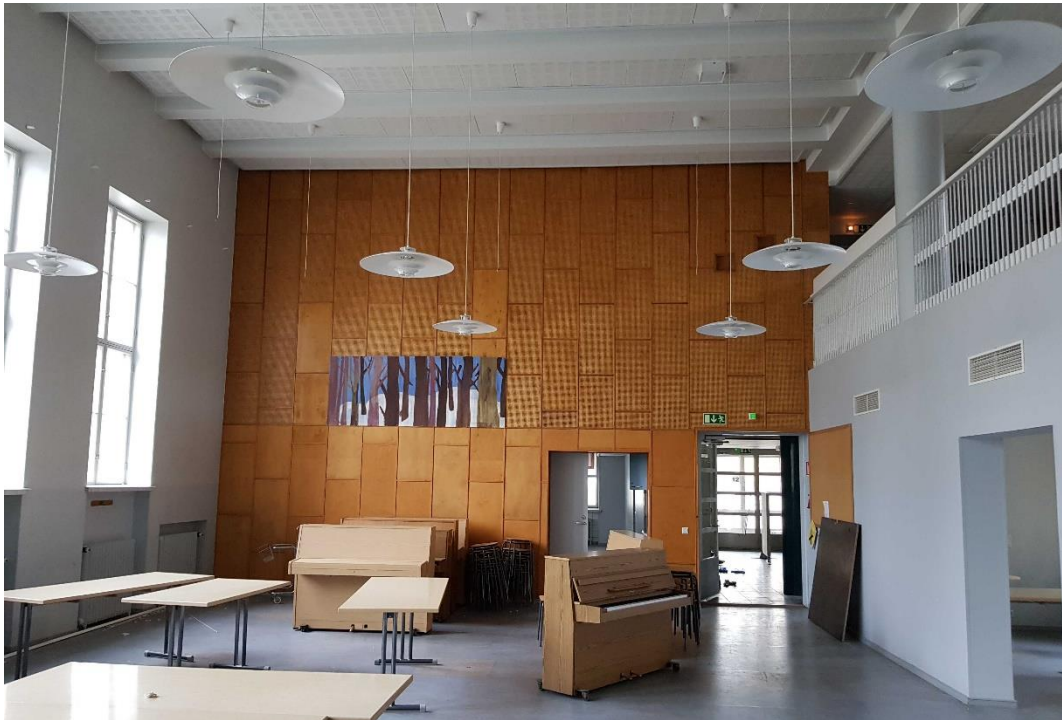
Salissa korkeat ja kapeat ikkunat ovat alkuperäiset. Myös ikkunoiden helat ovat alkuperäiset.

Salin ikkunoiden alapuolella on säädettävät tuuletusventtiilit.

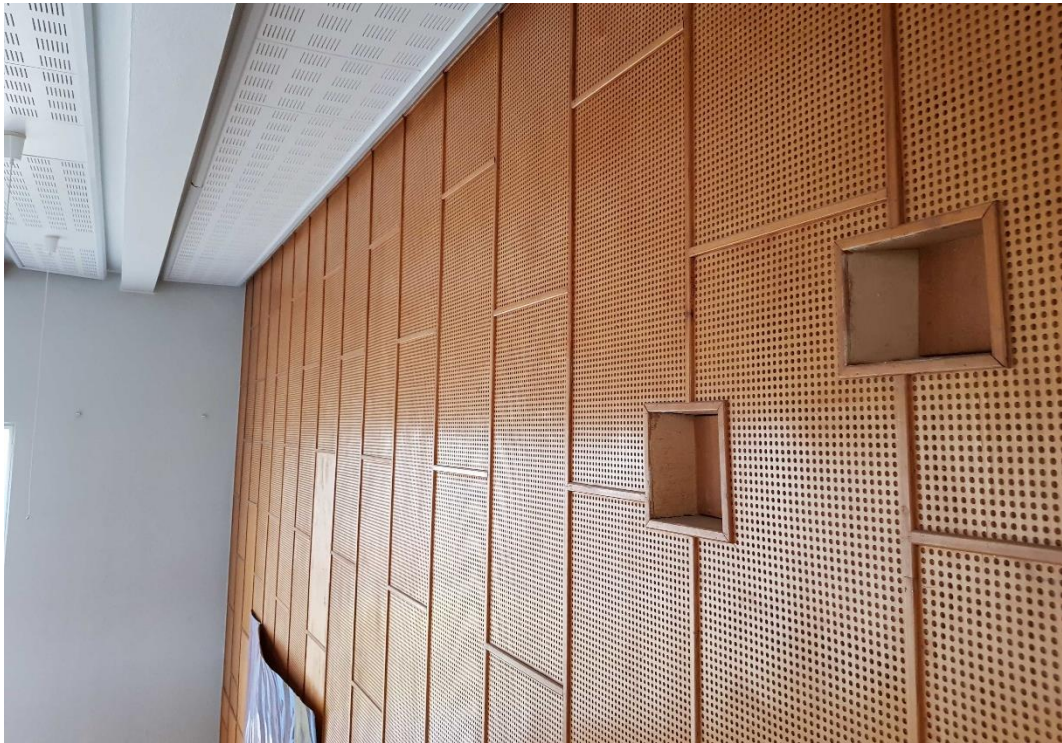
Julkisivussa on venttiilien kohdalla säleiköt.

Salin takaseinän vaneripinta on alkuperäinen. Seinän yläosassa vaneripinnoissa on akustiikkaa parantava reikäkuviointi. Saumojen kohdalla on sirot puulistat.

Parvella on ulkoseinällä samanlaisia vaneripintoja kuin salin seinällä.

Vaneriseinän yksityiskohtia. Seinän yläosassa on kaksi kehystettyä aukkoa.

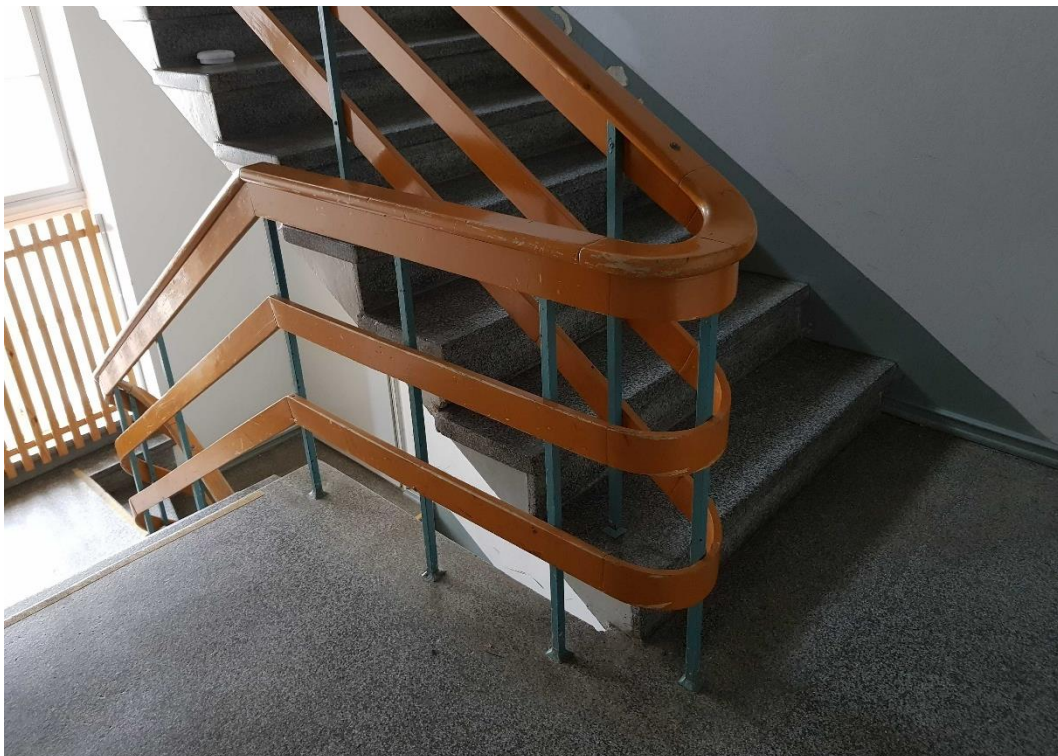

Aukot sijaitsivat nykyään siivouskomerona toimivassa tilassa. Alkuperäisissä piirustuksissa sen paikalla on porrastasanteelle avautuva pieni huone/komero, jota ei ole nimetty. Aukkojen käyttötarkoitus ei ilmene piirustuksista. Aukot on voitu alun perin tehdä elokuvaprojektorin varten. Kenties salin alun perin tasaiseksi ratulle takaseinälle on aikoinaan heijastettu elokuvia.

Asuntosiiiven porrashuone

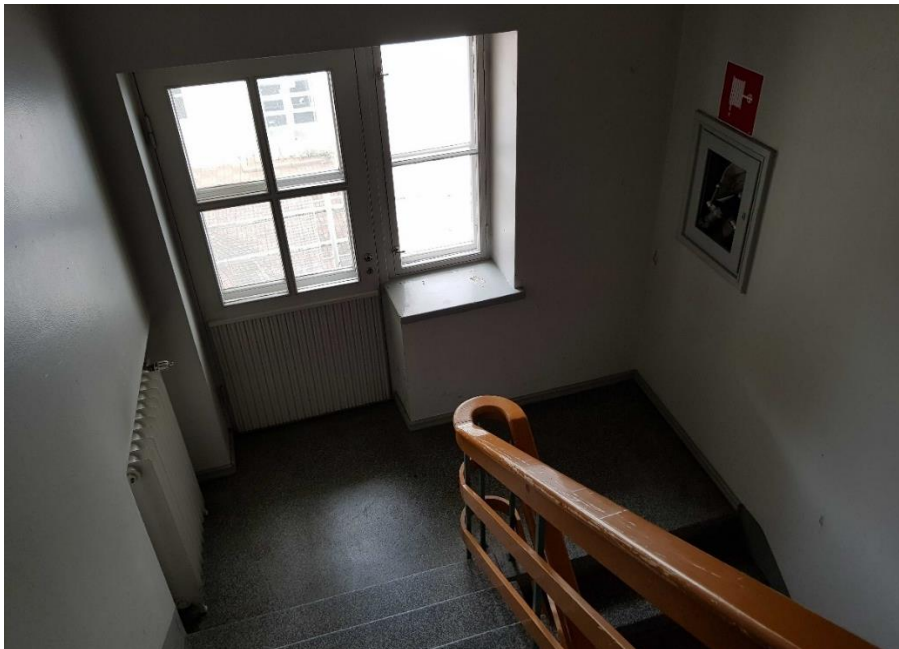
Asuntosiiiven porrashuone on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Portaiden ja välitasojen marmorimosaikkipinnat sekä porraskaiteet ovat alkuperäiset.

Portaikokaitteissa on hyvin säilyneitä detaljeja. Kaide on hivenen eri näköinen kuin pääportaikokaide.

Toisessa kerroksessa porrastasanteelta avautuvat sisäänkäynnit alun perin asuinnoiksi suunniteltuihin tiloihin. Myöhemmin asuintilat ovat toimineet erityisopetuksen tiloina.

Portaan välitasanteelta tuuletusparvekkeelle johtava ovi ja sen vieressä sijaitseva ikkuna ovat alkuperäiset.

Tuuletusparvekkeen ovesa on alkuperäinen panelointi.

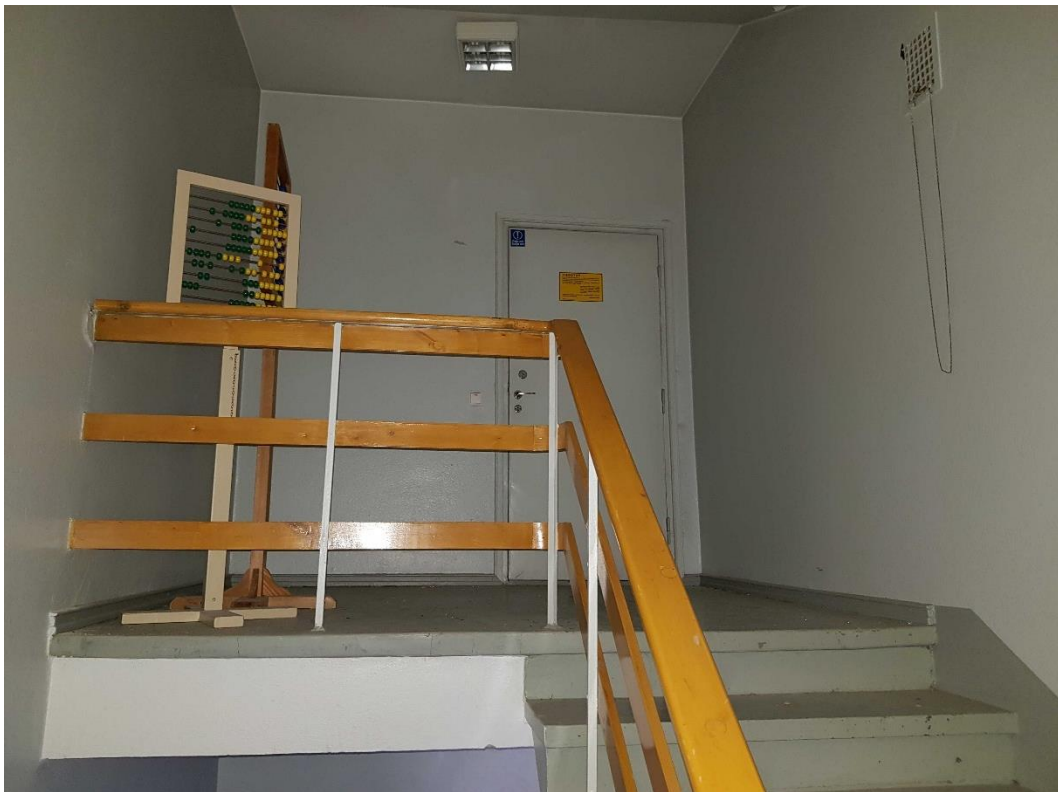

Asuntojen porrashuoneisiin avautuvat ulko-ovet ovat mahdollisesti alkuperäiset, vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä kunnostetut ja maalatut. Ovia kehystävän alkuperäiset listat. Myös porrashuoneen jalkalistat lienevät alkuperäiset.

Portaikon seinässä välitasanteen kohdalla omaleimaisena yksityiskohtana on alkuperäinen paloletku.

Voimistelu- ja juhlasaliin johtava porrashuone

Samoin kuin asuntosiivessä, myös voimistelu- ja juhlasaliin johtava porrashuone on säilynyt pääpiirteissään alkuperäisessä asussaan.

112 (134)

RAKENUSHISTORIASELVITYS
KONTION KOULU

Porraskaide ja portaan mosaiikkibetonipinnat ovat alkuperäiset.

Voimistelu- ja juhlasaliivessä porrashuoneessa on säilynyt todennäköisesti alkuperäinen lasiovi.

Ullakon porras

Luokkahuonesiiven ullakolle johtaa toisesta ja kolmannelta kerroksesta veistoksellinen porras. Portaikko on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Portaiden ja välitasanteiden marmorimosaiikkipinnat sekä porraskaiteet ovat alkuperäiset. Ylimmät askelmat ovat maalattua betonia.

114 (134)

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
KONTION KOULU

Asunnot

Alkuperäisissä suunnitelmissa koulurakennukseen oli suunniteltu kaikkiaan 11 asuntoa. Vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä osa asunnoista purettiin keittiö- ja ruokailutilojen sekä teknisen työn tilojen tieltä. Osa asunnoista määriteltiin suunnitelmissa opettajien työtiloiksi ja erityisopetuksen tiloiksi. Peruskorjauksessa koulurakennukseen jäi edelleen asuinkäyttöön 2 asuntoa. Toimistotiloiksi ja erityisopetuksen tiloiksi osoitetujen asuntojen tilajako säilyi peruskorjauksessa kuitenkin ennallaan. Myös näihin asuntoihin kuuluneet keittiöt ja kylpyhuoneet säilyivät. Niiden kalustus on aikojen kuluessa uusittu.

Asuntosiiiven toisessa kerroksessa sijaitsevat asunnot ovat toimineet peruskorjauksen jälkeen erityisopetuksen tiloina. Suuremman asunnon keskuksena on halli, jonka ympärille muut huoneet keskittyvät.

Erityisopetuksen tiloina toimineissa vanhoissa asunnoissa ovat edelleen olemassa keittiöt, mutta kalusteiltaan aikojen kuluessa uusittuina.

Asuntosiiiven toisessa kerroksessa pihan puolella sijaitsevassa 91 m2 asunnossa ovat säilyneet makuuhuoneen ja olohuoneen välisen oven ympärillä kiinteät seinään upotetut komerot.

Ovia kehystävät listat ja oletettavasti myös väliovet ovat alkuperäiset. Lattiapinnat on peruskorjauksen yhteydessä uusittu, seinät on maalattu ja kattoon on asennettu akustiikkalevyt.

Asumossa ovat säilyneet hallin ja ruokailuhuoneen väliset huurrelaiset ovet.

Voimistelu- ja juhlasaliiven päädyssä rakennuksen koilliskulmassa sijaitseva 62 m² kokoinen asunto on toiminut toimistotiloina.

Olohuoneeksi suunnitellussa tilassa on Lammasjärven suuntaan avautuva parveke. Parvekkeen ovi ja sitä molemmin puolin kehystävät ikkunat ovat alkuperäiset. Ikkunapenkkien laatoitus lienee peräisin peruskorjauksen ajalta.

Parvekkeen ovi.

10 KONTION KOULUN KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS JA ARVOT

10.1 Arvottamisen perusteet

Rakennettu ympäristö kokonaisuutena samoin kuin yksittäiset rakennukset, rakennelmat ja muut ympäristön osat sisältävät erityyppisiä arvoja. Yksittäisten kohteiden merkityssisältö käsittää tavallisesti useita eri arvoja. Arvot vaikuttavat monella eri tasolla: ympäristön kauneus synnyttää esteettistä mielihyvää ja ajallinen kerroksellisuus auttaa ymmärtämään historiaa ja yhteiskunnan muutoksia. Taloudellinen arvo taas on luonteeltaan hyvinkin konkreettinen ja aikaan sidottu.

Rakennetun ympäristön tai yksittäisen rakennuksen *kulttuurihistoriallinen merkittävyys* koostuu sen sisältämisestä yksittäisistä arvoista. Kulttuurihistoriallinen merkittävyys liittyy paitsi kohteen merkitykseen dokumenttina, eli sen kykyyn kertoa oman aikansa historiallisista, rakennustaiteellisista ja yhteiskunnallisista olosuhteista, myös sen asemaan osana visuaalista ympäristökokonaisuutta. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde on tärkeä ja monipuolinen menneisyyden dokumentti, joka symbolisoi eri aikakausina vallinneita arvoituksia, pyrkimyksiä ja olosuhteita.⁶⁰

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden inventoinneissa yleisesti käytetyssä arvottamismallissa rakennetun ympäristön arvot on jaettu historiallisiin, rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin (arkkitehtonisiin) sekä maisemallisiin arvoihin.

Historiallinen arvo

Historiallisesti arvokas kohde tai alue liittyy tärkeään tai olennaiseen historialliseen prosessiin, ilmiöön, tapahtumaan tai esimerkiksi paikallis- tai henkilöhistoriaan: sen rakentamisen historiaan, rakennuksessa asuneiden henkilöiden elämänvaiheisiin taikka teollisuuden tai maanviljelyksen historiaan. Historiallisesti merkittäviä ovat esimerkiksi asutus-, elinkeino-, sivistys- ja hallinto- sekä kirkko- ja sotahistoriaan liittyvät kohteet. Useissa kohdeissa yhdistyy monenlaisia kulttuurihistoriallisia arvoja.

Rakennushistoriallinen / arkkitehtoninen arvo

Kohteen rakennushistoriallinen arvo liittyy kohteen tai sen osan rakennustaiteelliseen tai rakennustekniseen toteutukseen. Rakennustaiteellisesti eli arkkitehtonisesti arvokkaalla kohteella on rakentamisessa ollut tietoisesti esteettiset päämäärät. Rakennushistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokas kohde tai alue ilmentää aikansa tai ympäristönsä rakennustapaa, ihanteita ja tekniikkaa. Se voi edustaa jotain arkkitehtonista tyyliä tai tyyllivaikutteita, jollakin tavalla mielenkiintoista, harvinaista tai tyyppillistä rakennusteknistä ratkaisua tai rakennustyyppiä, tai tietyille ajalle tai sosiaaliryhmälle tyyppillistä rakentamisen tapaa. Se voi osaltaan kertoa mm. tyylin, rakennustekniikan, työtapojen sekä elinta-

⁶⁰ Rakennuskulttuurin luettelointi 1984; Härö 1993, 6; esim. Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1986, 91.

pojen kehityksestä. Kohteiden arvottamisessa kiinnitetään huomiota mm. kohteen esteettiseen laatuun eli sen kauneusarvoihin, rakennustaiteelliseen toteutukseen, kohteen harvinaislaatuuteen tai sen edustavuuteen jonkin aikakauden tyyppiesimerkkinä.

Maisemallinen arvo

Maisemallisesti arvokkaassa kohteessa ympäristöarvot ovat tärkeitä. Maisemallisesti arvokas kohde tai alue voi olla merkittävä kulttuurimaisema, rakennettu kokonaisuus tai olennainen osa tällaista kokonaisuutta, joka antaa edustavan kuvan seudun kulttuurihistorialle luonteenomaisista tai erikoislaatuista piirteistä tai liittyy luontevasti ympäröivään luonnon- tai kulttuurimaisemaan. Kohde saattaa olla osa arvokasta ympäristökokonaisuutta, muodostaa oman maisemallisen kokonaisuuden tai olla maiseman maamerkki. Yksittäinen rakennus voi olla maisemallinen kiintopiste tai kohteella voi olla merkitystä osana ajallisesti tai tyyllisesti kerroksellista kokonaisuutta. Ympäristöllisten arvojensa vuoksi merkittävä maisemallinen kohde voi laajuutensa perusteella olla joko lähimaisema eli miljöö tai maisemakokonaisuus. Kauneusarvojen ohella kohteet sisältävät runsaasti historiallisia ja arkkitehtonisia arvoja.

Modernin rakennusperinnön arvottamisesta

Suomessa rakennuskanta on hyvin nuorta. Valtaosa rakennuskannasta, yli 90 %, on rakennettu vuoden 1920 jälkeen. Enemmistö rakennuskannasta on ns. arkisia käyttörakennuksia, jotka usein jäävät tunnettujen arvorakennusten ja historiallisten merkkirakennusten varjoon.⁶¹ Näille rakennuksille on ominaista ns. arjen estetiikka ja siihen liittyvät arvot.

Modernismin ajan rakennuksissa niiden arkkitehtoniset arvot muodostuvat usein valon ja varjon sekä sileiden pintojen ja aukkojen huolellisesti suunnitellusta tasapainosta.⁶² Vähäeleinen arkkitehtuuri on erityisen herkkää muutoksille. Pienilläkin yksityiskohdilla, jotka ovat rakentamisajankohdalle tyyppillisiä, on kokonaisuuden kannalta suuri merkitys. Esimerkiksi alkuperäiset ikkunat ja ovet, valaisimet, kaiteet, listoitukset, räystäskourut, syökytorvet yms. kertovat rakennuksen syntyajan tyylistä ja ihanteista ja ne ovat rakennuksen ominaispiirteiden säilymisen kannalta tärkeitä. Samoin rakennusmateriaalit ja niiden luoma vaikutelma ovat olennainen osa rakennusten arkkitehtuuria.

1930-luvulta lähtien tapahtunut rakennustekniikan nopea muuttuminen ja siirtyminen teolliseen rakentamiseen sekä uudet rakennusmateriaalit asettavat haasteita rakennusten korjaamiselle. Nuori rakennusperintö, funktionalismin kauden ja sen jälkeisen ajan arkkitehtuuri, pohjautuu pitkälti teknisten ja esteettisten ratkaisujen yhdistämiseen. Rakennusten suunnittelussa ja rakentamisessa etsittiin tuolloin uusia ja kokeilevia ratkaisuja, minkä seurauksena käytettiin myös myöhemmin virheellisiksi tai vaikeasti korjattaviksi osoittautuneita rakenteita ja materiaaleja. Vanhoissa arvorakennuksissa korjaamisessa pyritään käyttämään aina alkuperäisiä työtapoja ja materiaaleja. Modernin rakennuspe-

⁶¹ Suonto 1995, 17.

⁶² Tuomi 2001, 193.

rinnön korjaamisessa tämä voi olla ongelmallista, sillä 1930–1960-luvun rakennusten vanhoja, aikanaan kokeilevia rakennusaineita on harvoin enää saatavissa. Rakennusten ominaispiirteet tulisi silti pyrkiä säilyttämään.⁶³

Modernille rakennusperinnölle tyypilliset arvot voidaan jakaa vanhan rakennuskannan inventoinneissa käytettyyn tapaan historiallisiin, rakennushistoriallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Arvottamisessa kohteen arkkitehtonisiin arvoihin liittyviä kriteereitä ovat mm. arkkitehtuurin korkeatasoisuus, detaljoinnin huolellisuus, ratkaisujen omaperäisyys, taiteellinen intentio ja ajallinen edustavuus.⁶⁴

10.2 Kontion koulun kulttuurihistoriallinen merkittävyys

Kontion koulu on kuin pieni kartanolinna. Rakennuksella on selkeä rooli taajamakuvasa. Kesällä 2005.

Koulurakennus Kuhmon kulttuuriympäristöohjelmassa. (Kuva Tervo 2006).

⁶³ Suonto 1995, 21–26.

⁶⁴ Näitä kriteereitä on käytetty modernin rakennusperinnön arvottamisessa mm. Oulun kaupungin suunnittelupalvelujen laatimassa Oulujokivarren rakentamisperinnön arvottamisessa. (*Oulujokivarren rakennusperintö* 2005, 20).

Kuhmon kulttuuriympäristöohjelman *Kuhmo – Rajalla* (2006) mukaan:

”Kontion ”kivikoulu” valmistui 1950 erittäin suureen tarpeeseen. Talo on funktionaalisen tyylin edustaja, mutta klassisin piirtein. Korkea keskusosa ja sen ikkunat ovat kaunis ja huomiota herättävä näky ajettaessa keskustaan idästä Koulukatua pitkin. Kontion koulu on tyyppilinen koulurakennus, mutta sen asemoiminen ja julkisivukäsittely tekee siitä paikallisesti tunnistettavan. Koulu on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas ja sillä on keskeinen rooli taajamakuvassa. Rakennuksella on ollut keskeinen rooli myös Kuhmon Kamarimusiikkijuhlien järjestelyissä ja esityspaikkana.”⁶⁵

10.3 Historialliset arvot

Kuhmon kirkonkylän kansakoulu

Kontion koulu on historiallisesti arvokas Kuhmon kirkonkylän kansakouluna. Se on toiminut koulukäytössä vuodesta 1950 lähtien vuoteen 2018 saakka, lähes 70 vuoden ajan.

Koulut ovat lähiympäristönsä ja yhteisönsä julkisia rakennuksia ja tätä kautta tärkeää arkipäivän arkkitehtuuria. Usein koulurakennuksissa kokoontuu iltaisin harrastusryhmiä tai niitä käytetään kokouksiin. Koulut palvelevat siten oppilaiden ja opettajien ohella myös laajempaa käyttäjäkuntaa. Koulurakennuksilla on jo lähtökohtaisesti historiallista arvoa, ne ovat ympäristössään huomattavia yhteisöä kokoavia kulttuurirakennuksia. Koulurakennuksiin liittyy myös arvokasta kulttuurihistoriaa: ne kuvastavat mm. pedagogiikan kehitystä eri aikoina. Lisäksi monen koulun oma historia on pitkä ja merkityksellinen.

Kuhmon Kontion koulu on koko historiansa ajan toiminut alkuperäisessä käyttötarkoitukseensa eli kouluna. Koulurakennuksella on historiallista arvoa ja identiteettiä alueen keskuksena, kaikkien tuntemana ja useimpien käyttämänä julkisena rakennuksena.

Ulkoasultaan, sisätiloiltaan ja yksityiskohdiltaan hyvin säilynyt koulurakennus

Kansakoulurakennus on ulkoasultaan säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Aikojen kuluessa tehdyt muutokset ovat melko pieniä ja ne sopeutuvat hyvin rakennuksen alkuperäisiin ominaispiirteisiin ja arkkitehtuuriin. Muutokset eivät ole olennaisella tavalla vaikuttaneet rakennuksen arvoihin.

Koulurakennuksen sisätiloissa säilynyt paljon alkuperäisiä pintarakenteita ja rakennusosia. Alkuperäisten rakennusosien ja materiaalien säilyttäminen tukee rakennuksen historiallisten arvojen säilymistä. Alkuperäiset rakennusosat ja materiaalit ovat historiallisia dokumentteja, jotka kertovat mm. aikansa taiteellisista ihanteista sekä arkkitehtuurityylien ja rakentamistekniikan kehityksestä. Historiallisten arvojen ohella alkuperäisiin rakennusosiin ja materiaaleihin liittyy arkkitehtonisia arvoja.

⁶⁵ Tervo 2006, 141-142.

Toisaalta taas ajan mittaan tehtyjen korjausten myötä syntynyt kerroksellisuus kertoo rakennuksen historiasta, sen käytön vaiheista ja ajan myötä tapahtuneista muutoksista. Ajan kuluminen ja korjaushistoria saavat näkyä rakennuksessa arkkitehtonisina kerrostumina. Peruskorjauksen myötä rakennukseen on syntynyt uusi, omaa aikaansa edustava kerros. Toisaalta rakennus on säilynyt peruskorjauksessa pitkälti alkuperäisessä asussaan, korjauksen myötä syntynyt kerros ei ole olennaisesti muuttanut rakennukselle ominaisia piirteitä.

Rakennuksen tulevaisuissa korjauksissa on hyvä säilyttää mahdollisimman paljon alkuperäisiä rakennusosia ja materiaaleja, kuten jo toteutetussa peruskorjauksessa on tehty. Myös peruskorjauksen yhteydessä tehdyt ratkaisut on hyvä huomioida osana rakennuksen historiaa. Uudet korjaukset ja muutokset on hyvä tehdä rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria ja erityispiirteitä kunnioittaen, rakennukseen sopeuttaen.

Kuhmon Kamarimusiikki -tapahtuman paikka

Koulurakennuksella on historiallista arvoa myös Kuhmon Kamarimusiikki -tapahtumaan liittyvänä paikkana. Vuonna 1970 alkunsa saanut Kuhmon Kamarimusiikki -tapahtuma on tehnyt Kuhmoa maailmanlaajuisesti tunnetuksi.

Kuhmo-talon valmistumiseen saakka konsertit järjestettiin Kuhmon kirkossa ja Kontion koululla. Konsertit järjestettiin uudemman koulurakennuksen salissa. Vanhan koulun entinen juhlasali toimi kamarimusiikkitapahtuman kahviona. Salin vieressä sijaitseva, alun perin koulukeittiöksi suunniteltu ja myöhemmin ruokasalina toiminut tila toimi kamarimusiikkitapahtuman aikana Kamarimusiikkimymälänä ja tapahtuman infopisteinä.

10.4 Rakennushistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot

Sotien jälkeinen rakennusperinne Kuhmossa

Koulurakennus on yksi merkittävimmistä Kuhmoon sotien jälkeen rakennetuista julkisista rakennuksista. Se on edustava ja hyvin säilynyt esimerkki jälleenrakennuskauden aikana 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla valmistuneista rakennuksista.

Kuhmossa jälleenrakennuskauden merkitys on suuri. Kuhmossa talvisodan pommituksissa tuhoutui suuri määrä keskustassa sijaitsevista rakennuksista. Sotien jälkeisen jälleenrakennuskauden rakennuksista muodostui Kuhmolle luonteenomainen piirre.

Monet jälleenrakennuskaudella valmistuneista rakennuksista ovat kadonneet kaupunkikuvasta 1900-luvun jälkipuoliskon kuluessa. Jäljellä olevat rakennukset erottuvat kuhmolaisena erityispiirteensä, joka osaltaan kertoo sota-ajan historiasta ja jälleenrakentamisen ponnistuksista.

Kuhmon keskustassa pääkatujen varsilla sijaitsevat jälleenrakennuskauden noppamaiset, satulakattoiset rakennukset erottuvat paikallisena erityispiirteenä.

Näkymä Kainuuntieltä.

Keskustan reuna-alueilla on jälleenrakennuskauden asuinrakennuksia.

Koulurakennus osana jälleerakennuskauden koulurakentamisen perinnettä

Kuhmon Kontion koulu on edustava esimerkki jälleerakennuskaudella 1940- ja 1950-luvuilla valmistuneista koulurakennuksista. Se kuvastaa osaltaan jälleerakennuskauden koulurakentamisen tavoitteita ja periaatteita.

Sotien jälkeen kansakoulujen uudisrakennustyöt olivat monessa kunnassa suurin kunnallinen rakennustehtävä. Siirtoväen aiheuttama väestönkasvu koulupiireissä, sodanjälkeisten poikkeuksellisen suurten ikäluokkien tulo kouluikään sekä yleistä oppivelvollisuutta tehostaneet lainmuutokset ilmenivät tuntuvana koulutilojen puutteena. Rajaseuduilla, kuten Kuhmossa, tilanteeseen vaikuttivat lisäksi sodan aikaansaamat hävitykset. Kuhmossa kansakoulujen rakennustyö oli lisäksi sodan vuoksi viivästynyt.

Koulut ovat tyypillisesti rakennuksia, jotka tunnistetaan muusta rakennuskannasta erottuvina kaikkialla Suomessa. Valtio tuki koulujen rakentamista ja toimintaa 1860-luvulta alkaen. Vuonna 1869 perustettu Kouluhallitus ohjasi ja valvoi koulujen rakentamista alusta alkaen aina vuoteen 1991 saakka, jolloin Opetushallitus perustettiin. Koulujen suunnittelun pohjaksi julkaistiin suunnittelunormeja ja tyyppipiirustuksia, joilla varmistettiin toiminnallisten, teknisten ja rakennustaiteellisten vaatimusten täyttyminen ja pyrittiin samalla rakentamisen edullisuuteen. Koulurakennuksille muodostui oma identiteettinsä – eri aikakausina rakennetuilla kouluilla oli omat erityispiirteensä, joiden perusteella ne ovat helposti tunnistettavissa.⁶⁶ Kontion koulun suunnitelmat on tarkistettu ja leimattu Kouluhallituksessa 10.5.1948.

Sotien jälkeen rakennetuille koulurakennuksille on tyypillistä jämää ja konstailematon perushahmo. 1930-luvulla yleistynyt funktionalistinen tyyliuntuus ilmenee koulurakennusten ulkoasussa selkeytenä, tarkoituksenmukaisuutena ja linjakkuutena. Useimmiten kaksi- tai kolmekerroksisissa, tiilirakenteisissa koulurakennuksissa on satulakatot ja rapautut, vaaleiksi maalatut julkisivut. Tyypillisesti tuon ajan koulurakennuksissa julkisivuja hallitsevat suorissa riveissä olevat, keskenään samankokoiset suuret ikkunat. Pääsisäänkäynnit on suunniteltu huolella. Julkisivujen kaavamaisuutta on elävöitetty harkituilla yksityiskohdilla. Erityyppiset tilat on usein sijoitettu eri siipiin, joilla on kullakin oma funktionsa. Tyypillisesti voimistelusalit, jota usein käytetään myös juhlasalina, on yhdessä siivessä ja luokkatilat toisessa siivessä. Sisätiloihin on pyritty saamaan mahdollisimman paljon päivänvaloa, mikä näkyy suurina ikkunapintoina.⁶⁷

Opetustilojen ohella kouluihin kuuluvat opettajien asunnot. Ne voitiin sijoittaa myös erilliseen rakennukseen. Vuodesta 1948 lähtien kunnat ryhtyivät tarjoamaan kansakoulujen oppilaille ilmaista kouluruokaa, ja kouluihin rakennettiin keittolat ja tilat ruokailua varten.⁶⁸

⁶⁶ Härö 2001, 155; *Espoon koulut* 2017, 11. Vertaa Suonto 1995, 16.

⁶⁷ <http://www.mfa.fi/koulurakentaminen> (9.5.2018); *Espoon koulut* 2017, 36.

⁶⁸ <http://www.mfa.fi/koulurakentaminen> (9.5.2018); *Espoon koulut* 2017, 36.

Edellä mainitut piirteet tulevat hyvin esille Kontion koulussa. Koulun ulkoasu on aikakaudelle tyypillinen. Koulurakennuksen pohjaratkaisu sivukäytävineen ja erikorkuisine siipineen on yleinen 1940-luvun ja 1950-luvun alun koulurakennuksissa. Koulurakennuksessa näkyy myös 1930-luvun kaupunkikouluille tyypillistä komeutta. Koulurakennuksen tilat on suunniteltu oman aikansa ihanteiden mukaisiksi. Koulurakennukseen oli jo alkujaan suunniteltu oman aikansa ihanteiden mukaisiksi. Koulurakennukseen oli jo alkujaan suunniteltu oman aikansa ihanteiden mukaisiksi. Koulurakennukseen oli jo alkujaan suunniteltu oman aikansa ihanteiden mukaisiksi. Koulurakennukseen oli jo alkujaan suunniteltu oman aikansa ihanteiden mukaisiksi.

Edustava 1950-luvun koulurakennus

Kontion koulu liittyy Kuhmon koulurakennusten sekä erityisesti jälleenrakennuskaudella rakennettujen koulurakennusten muodostamaan kokonaisuuteen. Kuhmoon rakennettiin 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla suuri määrä koulurakennuksia. Niistä valtaosa oli kyläkouluja, ns. perukkakouluja.

Kontion koulu erottuu arvokohteena muiden saman ikäisten koulurakennusten joukossa. Jälleenrakennuskaudella valmistuneista koulurakennuksista komeimmat olivat Kuhmon kirkonkylän kansakoulu, nykyinen Kontion koulu, jota kutsuttiin myös nimellä Kivikoulu, sekä vuonna 1955 valmistunut Kuhmon kunnallinen keskikoulu, nykyinen Tuupalan yhtenäiskoulun kivikoulu. Kuhmon kaupungin keskustassa sijaitsevat Kontion koulu ja Tuupalan kivikoulu muodostavat yhdessä edustavan, jälleenrakennuskauden laadukasta kouluarkkitehtuuria ilmentävän kokonaisuuden.

Tuupalan kivikoulu.

Kontion koulu on suunniteltu 1940-luvun lopulla ja se on valmistunut vuonna 1950. Arkkitehtuuriltaan koulurakennus ilmentää omaa aikaansa. Rakennuksessa on sekä klassisille että funktionalismille tyypillisiä piirteitä. Klassismin perinne ilmenee komeana kokonaisuutena ja pääjulkisivun symmetriana. Kontionkadun puolella koulurakennuksessa korostuu korkea, julkisivultaan selkeälinjainen keskiosa, jota matalammat siivet kehystävät molemmin puolin. Yksityiskohdissa erottuu myös funktionalismille tyypillisiä aiheita, kuten kaareva seinä asuntosiivessä pihan puolella ja pääsisäänkäynnin epäsymmetrinen sijoittuminen pääjulkisivulle. Tiilikatot sekä pesubetonipintaiset julkisivudetaljit kuvasta-

vat jälleenrakennuskaudelle tyypillistä pehmeälinjaista modernismia. Jälleenrakennuskauden rakennuksille tyypillisenä aiheena erottuu myös pääsisäänkäynnin sivussa sijaitseva kuusikulmainen ikkuna.

Koulurakennuksen alkuperäisen käyttötarkoituksen säilyminen on tukenut hyvin myös rakennukselle ominaisten piirteiden ja arvojen säilymistä.

Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas Oy:n suunnittelema rakennus

Koulurakennus on edustava esimerkki Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas Oy:n suunnittelemissa rakennuksissa. Toimiston suunnittelemat rakennukset edustavat laadukasta 1930-1950-lukujen arkkitehtuuria.

10.5 Maisemalliset arvot

Maamerkkirakennus Kuhmon keskustassa

Kontion koulun merkitys kaupunkikuvassa on suuri. Koulu sijaitsee näkyvällä, kaupunkikuvallisesti keskeisellä ja tärkeällä paikalla Kontionkadun varressa Koulukadun päätteenä. Kookas, korkea koulurakennus erottuu Kuhmon keskustassa merkittävänä maamerkkirakennuksena.

Kontion koulu on yksi Kuhmon keskustassa sijaitsevista tärkeistä julkisista rakennuksista. Kontion koulu ja Kuhmo-talo muodostavat yhdessä arvorakennusten kokonaisuuden. Rakennuksia ympäröivä puistoalue korostaa niiden asemaa merkkirakennuksina.

Heti valmistumisensa jälkeen Kontion koulu oli yksi Kuhmon keskustassa sijaitsevista maamerkkirakennuksista. Muita merkkirakennuksia olivat Kuhmon kirkko, Korpilinna ja Tuupalan kivikoulu. Kuvassa Korpilinna ja taustalla Kuhmon kirkonkylän kansakoulu (myöhemmin Kontion koulu). (Kuva Kainuun museo).

Kontion koulu näkyy kauas Koulukadun päätteellä.

Osa Kontionkadun kokonaisuutta

Kontionkatu on Kuhmossa yksi merkittävistä pääkaduista. Kuhmon kulttuuriympäristöohjelman *Kuhmo – Rajalla* (2006) mukaan Tuupalan koulun ja Kuhmo-talon väliin rajautuva Kontionkatu on taajaman mielenkiintoisin katu, jonka varrella erityispiirteinä erottuvat näkymät, katua reunustavat arvorakennukset sekä puistoalueet.⁶⁹

Kontion koulu on olennainen osa Kontionkatua. Tiiviisti kadun varressa sijaitseva koulurakennus rajaa katutilaa ja katua pitkin avautuvaa näkymää. Se muodostaa puistoalueen ympäröivän aluekokonaisuuden yhdessä kadun päätteellä sijaitsevan Kuhmo-talon kanssa.

Näkymä koulun edestä Kontionkadulle. Tiiviisti kadun varressa sijaitseva, katutilaa rajaava koulurakennus erottuu Kontionkadun varressa maamerkkirakennuksena.

⁶⁹ Tervo 2006, 142.

Kontion koulu ja Kuhmo-talo muodostavat Kontionkadun päätteenä erottuvan aluekokonaisuuden.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet ja internet-lähteet

Espoon koulut. Sektori-inventointi. Arkkitehtitoimisto ark-byroo. Espoo, 2017

Härö, Mikko. *Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuurihistoriallinen inventointi*. Läntisen Uudenmaan seutukaavaliitto, 1993

Härö, Mikko. "Tiedon ja valistuksen tilat". Teoksessa *Rakennusperintömme. Kulttuuriympäristön lukukirja*. Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Hämeenlinna, 2001

Koulurakentamisen historiaa. Arkkitehtuurimuseo, <http://www.mfa.fi/koulurakentaminen> (luettu 9.5.2018)

Maanmittauslaitos. Vanhat painetut kartat. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Oulujokivarren rakennusperintö. Oulun kaupunki, keskusvirasto, suunnittelupalvelut, 2005

Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Oulun kaupunki, Oulu, 1986

Kainuun maakunnallisesti arvokkaat rakennushistorialliset kohteet. Kainuun liitto ja Kainuun ELY-keskus, B:12, 2018

Kuhmon kaupungin internet-sivut. Kulttuuri ja vapaa-aika, Talvisotamuseo, Kirkonkylä. <https://www.kuhmo.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot/talvisotamuseo/kirkonkyla/> (luettu 1.7.2020)

Kuhmon kaupungin internet-sivut. Varhaiskasvatus ja koulutus. <https://www.kuhmo.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/perusopetus/koulut/> (luettu 1.7.2020)

Rakennuskulttuurin luettelo. Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu n:o 15, 1/1984

Sahlberg, Marja (toim.). *Talon tarinat – Rakennushistorian selvitysoapas*. Museovirasto, Rakennushistorian osasto, 2010. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/talon-tarinat-opas.pdf> (luettu 9.5.2018)

Tervo, Kari. *Kuhmo – Rajalla. Kuhmon kulttuuriympäristöohjelma*. Kainuun ympäristökeskuksen raportteja 1/2006, Kajaani, 2006

Wilmi, Jorma. *Kuhmon historia*. Kuhmon kaupunki, 2003

Suonto, Yrjö. *Varjele modernia! Modernin arkkitehtuurin ominaispiirteiden säilyttämisen puolesta rakennuksia korjattaessa*. Rakennustaiteen seura, Helsinki, 1995

Tuomi, Timo. ”Modernismin arkkitehtuurin suojele”. Teoksessa *Rakennusperintöemme. Kulttuuriympäristön lukukirja*. Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Hämeenlinna, 2001

Valtion rakennusperinnön vaaliminen. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu, Museovirasto, 1998

Piirustukset

Kuhmon kk:n kansakoulu vaihde D, Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas Oy. Piirustukset on päivätty vuosina 1946 ja 1947. Ne on leimattu Kouluhallituksessa 10.5.1948.

- Asemapiirros 1/1000, 14.11.1947
- Leikkaus C-D 1/100, 18.12.1947
- Leikkaus E-F 1/100, 9.12.1947
- Leikkaus G-H 1/100, 5.1.1947
- Kellarin pohja 1/100, 15.5.1946
- I kerros 1/100, 21.5.1946
- Toisen kerroksen pohja 1/100, 16.5.1946
- Kolmannen kerroksen pohja 1/100, 14.11.1947
- Ullakko 1/100, 14.11.1947
- Kellari 1/100, 8.12.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- I kerros 1/100, 8.5.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- II kerros 1/100, 8.12.1947 (asunnot, voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- Asuntosiiiven ullakkokerros 1/100, 14.11.1947
- Ullakko 1/100, 8.12.1947 (voimistelu- ja juhlasalisiipi)
- Julkisivu Kontionkadulle 1/100, 14.11.1947
- Koillissivu 1/100, 14.11.1947
- Lounaissivu 1/100, 14.11.1947
- Pihasisivu luoteeseen 1/100, 14.11.1947
- Pihasisivu lounaaseen 1/100, 8.12.1947

Kuhmon kirkonkylän kansakoulun rakennusselitys. 9.4.1947. Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä ja Martas Oy. Leimattu Kouluhallituksessa 10.5.1948.

Kontion koulun vanha rakennus. Muutos- ja perusparannustyö. Arkkitehtuuritoimisto Esa Piirainen Oy. Piirustukset on päivätty 10.3.1989.

- Asemapiirros 1/500
- Leikkaus A-A 1/100
- Leikkaus B-B 1/100
- Pohjapiirustus: kellari 1/100
- Pohjapiirustus: 1. kerros 1/100
- Pohjapiirustus: 2. kerros 1/100
- Pohjapiirustus: 3. kerros 1/100

- Pohjapiirustus: ullakkokerros 1/100
- Kattopiirustus 1/100
- Julkisivu Kontionkadulle 1/100
- Julkisivu koilliseen 1/100
- Julkisivu lounaaseen 1/100
- Julkisivu luoteeseen 1/100
- Pihisivu koilliseen 1/100
- Pihisivu lounaaseen 1/100

134 (134)

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
KONTION KOULU